T. C.
Genelkurmay Başkanlığı
IX. Şube

Hizmete mahsustur.

Muhtelif denizlerdeki harekâta dair RAPORLAR

1

1945

İçindekiler

I.

Cenup Pasifikte Hücumbotu Harekâtı

Pearl Harbour baskınının yıldönümü olan 7 - Aralık - 1942 de Japon kuvvetlerinin Guadalkanal'daki durumu çok vahim bir hal almağa başlamıştı. 4 - Aralıkta Bahriye Nazırı Frank Knox düşmanın üç haftadanberi Guadalkanal'a ne takviye ne de malzeme getirmeğe muvaffak olamadığını ilân etmişti. Birkaç gün sonra, 30 - Kasım - 1 - Aralıkta, vukua gelen Lunga burnu muharebesinde adadaki Japon garnizonunu takviye için yapılan mezbuhane bir teşebbüs, adanın hemen şimalindeki sularda Amerikan müfrezesi tarafından akim bırakılmıştı. Harekâtta iki kruvazör veya büyük muhrip, 4 muhrip, iki nakliye ve bir şilepten mürekkep dokuz düşman gemisi batırıldı, Northhampton adlı bir Amerikan kruvazörü zayi oldu ve diğer bir iki gemi de hasara uğradı, fakat düşmanın harekâta tesir edici kuvvetler ihracına mâni olundu.

Esas temerküz sahası olan adanın şimali garbî köşesindeki Esperance burnuna ayın 7. akşamı bir defa daha Japonların takviye ve malzeme çıkarmağa teşebbüs etmeleri muhtemel görülmüştü. Böyle bir ihtimalin ilk emareleri bir Guadalkanal arama uçağı tarafından haber verilmişti, bu uçak şimali şarkî istikametinden Guadalkanal'a doğru seyretmekte olan en aşağı 9 düşman muhribini hava kararmazdan evvel gördüğünü rapor etti. Biraz sonra bir sahil gözcüsü 8 muhrip ve 3 muhtemel kruvazörü ayni sahada gördüğünü rapor etti. Karanlık basmazdan evvel uçaklarla bir hücum veya keşif yapmak imkânı yoktu. Tehlikenin yakın olduğu, büyük Amerikan deniz kuvvetlerinin hemen emre âmade olmayışı dolayısile adanın şimal ve garp cihetlerinde karakol tesis etmesi işi hücumbotu müfrezesi İKİ ye mensup 8 hücumbotuna düşmüştü. Düşman kuvvetlerinin görülmeden kayması, Guadalkanal ile Florida arasına girmesi ihtimalini önlemek ve böyle bir maksatları varsa daha evvel karşılamak için müfreze komutanı Yzb. Rollin Westholm 8 hücumbotunu, biribirini destekliyecek üç grupa ayırdı. İki botluk birinci grup Kokumbuna'dan Esperance burnuna kadar olan sahada devamlı karakol tesis edecekti. İkinci çift bot Guadalkanal'ın şimali garbî genel civarında harekât yapacak ve geri kalan botlardan mürekkep üçüncü grup ta Savo adasının cenubunda düşmanın yaklaşacağı yoldan gizli tutulacak ve icabı halinde bir vurucu kuvvet olarak ileri atılacaktı

Önce müfrezenin terkibi aşağıdaki gibi idi:

1 — Esperance'tan Kukombuna burnuna kadar karakol:
PT. 109 , Yzb, Westholm
PT. 43 , Yzb. Tilden

2 — Guadalkanal şimal grup karakolu:
PT. 48 , Yzb. R. L. Searles
PT. 40 , Yzb. Taylor

3 — Lava adası civarındaki vurucu kuvvet:
PT. 59 , Yzb. J. W. Searles
PT. 44 , Yzb. Freeland
PT. 36 , Kıdemsiz Yzb. Pettit
PT. 37 , Kıdemsiz Yzb. Gamble

Hücumbotlarından işaret verilince tenvir bombası atmak üzere ilâveten Guadalkanal'dan bir rasat keşif uçağı ayın 7. günü saat 23,00 ten ayın 8. günü saat 02,45 e kadar genel karakol sahası üzerinde havada bulunacaktı.

Bütün gruplar akşam geç vakit yola çıktılar ve daha başka bir rapor alınmadığından müfrezenin teşkilâtında değişiklik yapılmamıştı. Vurucu kuvvet ile Guadalkanal şimal grupu karakol grupu doğru tahsis edilen yerlerine gittiler; Kokumbona - Esperance karakolu gece yarısı Tassafaronga'nın hemen şarkından garbe doğru seyretmek üzere gidiş müddetini ayarladı. Alınan bu tertibat sayesinde, karakol gruplarının hiçbir başka cenahtan kuşatılması muhtemel görülmemekte idi ve Esperance burnundan sıyrılarak Guadalkanal sahil hattına sokulmak üzere şarka geçmek teşebbüsünde bulunan herhangi bir gemiyi 1 numaralı karakol sahilden seyrederek önliyebilecekti.

23,20 de ilk temas vâki oldu. 2 numaralı karakol Esperance burnunun takriben 3 mil yıldız karayel istikametinde ve tahminen 1,5 - 2 mil uzakta karanlıkta adedini tayin edemediği birkaç gemi gördü, gemiler 130 dereceye seyrediyorlardı. Japon kuvvetini yakalamak üzere her iki hücumbotu hemen rota değiştirdiler; fakat hemen ileri harekete geçtikleri zaman PT. 48 in motorlarından birinde ârıza çıktı. Ayni zamanda en önde bulunan düşman gemisi ateş açtı fakat ateşin tesiri olmadı. Stop eden motoru tekrar çalıştıramıyan PT. 48 iki makine ile yoluna devam etti, fakat düşmanın pruvasından ancak geçmiş bulunduğu zaman ikinci motorda da ârıza çıktı ve Japonlar bir salvo daha ateş ettiler.

Makine kuvvetinin üçte birini ve esas rüçhaniyeti olan üstün sûratini kaybetmiş ve çok üstün kuvvette bir düşmanın hemen yolu üzerinde ve sabit bir hedef vaziyetinde kalmış olan PT. 48 in hali hakikaten çok muhataralı idi.

Refakatinde bulunan diğer hücumbotu vaziyetteki vahameti anlamıştı, bu botun komutanı olan Yzb. Taylor düşman ateşini çekmek üzere botunu cesurane bir manevra ile döndürdü. Küçük bir daire resmederek dönen PT. 40 gelmekte olan düşmanın pruvasından geçmek üzere aksi rotaya, sun'i sis yaparak, seyre başladı ve kanala doğru kıble keşişlemeye yol verdi. PT. 40 oyununda muvaffak oldu. Görünüşe nazaran PT. 48 deki motor ârızasından bihaber olan, belki de diğer gemilerin PT. 48 in işini bitireceğini hesaplıyan başta seyreden ve muhrip olduğu tahmin edilen iki Japon gemisi sakatlanmış avlarını bırakıp PT. 40 ı kovalamağa başladılar. Takip, küçük gemilerin muhriplerle aralarındaki mesafeyi açmakta oldukları anlaşılıncıya kadar sıhhatsiz ve fâsılalı top ateşile beraber devam etmişti. İki Japon muhribi Lavo - Esperance hattının 2 mil keşişleme istikametine gelinceye kadar hücumbotlarını kovaladılar ve diğer Japon gemilerile buluşmak üzere aksi rotaya seyrettiler. Bu sırada sun'i sis yapmakta olan PT. 48 de geri kalan düşman gemilerinden sıyrılıp Lavo adasına yetişmiş ve mahfuz cenup sahiline yakın bir yere demirlemişti.

Teması temin etmeleri söylenen diğer karakollar da bu sırada sahneye gelmekte idiler. Kokumbona grupu maalesef voltasının uzak kısmında bulunduğu sırada temas emrini almıştı ve yolunu 16 mile arttırarak Guadalkanal'ın garp sahili boyunca seyre başladı. Lavo'nun cenubundaki vurucu grup derhal yayıldı ve 23,35 te düşmanı gördü. Düşman kuvvetinin cesameti ilk defa olmak üzere tayin edilmiş bulunuyordu. Düşman kuvvetinin 6 gemiden mürekkep olduğu görülmüştü, bunlardan beşi muhrip biri daha büyük bir gemi idi, büyük geminin ilerisinde ve gerisinde üç muhrîp bulunmak üzere kum saati şeklinde bir teşkilât ile seyrediyorlardı. (30 - Kasım - 1942 de cereyan eden Lungo burnu muharebesinin 4 ve 5 - Ocak - 1943 günleri yapılan Munda bombardımanı arasındaki Salomon adaları muharebeleri hakkındakı Pasifik başkomutanının raporunda hücumbotlarımızın bu muharebelerinden bahsederken en az 8 düşman gemisi mevcut olduğu zikredilmiştir. PT. 40 ı kovalıyan iki muhribin vurucu grup tarafından görülememiş olması pek mümkündür).

Vurucu kuvvetlerimizi gören Japonlar sürat kestiler ve Amerikalılar müessir menzil içine girer girmez şiddetli bir ateş açtılar. Birinci salvodan zarar görmiyen vurucu grup yaklaşmağa devam etti. Menzilin muvafık olduğuna hükmedildiği zaman 23,40 ta en önde giden Japon gemisine iki torpito atıldı, hiçbir netice görülemedi.

Yakından takip etmekte olan PT. 59 en yakin muhribe yaklaşıp iki torpito attı. Torpitolardan kaçınmak üzere hedef biraz sancağa döndü ve fakat bu defa büyük gemi ile diğer bir muhrip ateş hattı üzerinde kalmış bulundu. (Pasifik başkomutanı raporunda büyük geminin lider

veya mayn dökücü olduğunu kaydetmektedir. Düşman hakkında ilk raporu veren sahil gözcüsü büyük geminin bir hafif kruvazör olması muhtemel bulunduğunu bildirmiştir. Hücumbotları mürettebatı bu gemiyi kat'î surette teşhis edememişlerdir). PT. 59 un komutanı bu iki gemiden en aşağı bir tanesine isabet vâki olduğu kanaatindedir. Birkaç yüz metre yaklaşıncaya kadar yoluna devam eden PT. 59 en baştaki muhribin güvertelerini komuta köprüsünü, güverte toplarını dört tane 50 çapında ve bir 20 m/m. lik topu ile taramıştır. Bu kadar yakin mesafeden hücumbotunu kaçırması memul olmıyan muhrip hücumbotuna ağır bir ateş ile mukabele etti. PT. 59 a en aşağı 10 defa 25 çaplı fişek şarapnel ve makinalıtüfek mermisi isabet etmişse de bir mucize kabîlinden insanca hiçbir zayiata sebebiyet vermemiştir. En fena hasar isabet eden 2 tane 25 çaplı mermi isabetinde olmuştur, bu mermiler hücumbotunun taretlerinin birini delip bir makinalıtüfek şeridine vurmuş ve alevli bir yangına sebep olmuştur. Top eratından C. E. Osborn şeridi yerinden çıkarıp güverteye atmış ve şerit sönmüştür.

Bu aralık, vurucu grupun diğer botları da menzil içerisine girmiş bulunuyorlardı, iştialler ve top alevleri ile aydınlanan karanlık sularda bir hercümerç olmuştu. PT. 59 un ilk hücum seyrinden hemen üç dakika sonra PT. 36 öndeki muhriplerden birine yaklaştı ve yanından geçerken dört torpito attı. Bu torpitolardan biri ve muhtemelen ikisi hedefe çarptı. Hiçbir zarara maruz kalmıyan PT. 36 olanca süratle menzil dışına çıkmakta iken PT. 44 arkadaki muhriplerden birine yüksek süratle yaklaşıp torpitolarını attı. Bu torpitolardan ikisi kat'î olarak muhribe isabet etmiş ve çifte infilâkın hemen akabinde muhrip batmıştır.

Torpito iştiallerinin mütemerkiz ve çok şiddetli olduğunu tasdik eden Kokumbuna karakolu avı yakalamak ümidile sahil boyunca süratle seyrediyordu. Müfreze komutanının botu olan PT. 109 dan, saat 23,50 de, şimal istikametinden gelen, müthiş bir infilâk işitilmişti. Bu infilâkın PT. 44 ün temin ettiği iki torpito isabetine ait olması muhtemeldir. Lavo-Esperance hattının cenubuna doğru takip edilerek geri gelmekte olan PT. 40 ayni zamanda Esperance yakininde iki ve Esperance ile Lavo'nun tam ortasında bir torpito iştialinden mütevellit alev görmüştür.

Düşman kâfi derecede hırpalanmıştı. Çok üstün ateş kuvvetinden faydalanmağa teşebbüs etmeksizin ve hücumbotlarının torpitolarını biraz sonra tamamen tüketmiş olacakları meydanda olmasına rağmen Japolar döndüler ve tehalükle şimale doğru çekildiler. Büyük geminin yükünün boşalttırılmasına gayret etmemişlerdi, bazılarının düşündüğü gibi eğer Japonların maksadı Guadalkanal ve Florida kanallarına mayn dökmek idise bu isteklerini yerine getirememişlerdir.

Ayın 8. günü saat 00,15 te Kokumbona karakolunun PT. 109 ve PT. 43 hücumbotları Esperance burnu' açıklarındaki harekât sahasına

varmışlardı. Düşman mermilerile hasara uğrıyan PT. 59 bu sırada PT. 44 ile PT. 36 nın refakatinde üssüne dönmekte idi. Harekât sahasının üstünde bulunan ve ric'at eden Japonları takip eden tarassut tayyaresi biraz sonra düşman kuvvetinin burnun 7 mil karayel istikametinde bulunduğunu radyo ile rapor etti. PT. 109 ile PT. 43 derhal düşmanı aramağa koyuldu. Neticesiz takip 10 dakika kadar devam etmişti, saat 00,25 te komutandan gelen bir işarette Japonların Esperance'ın 15 mil karayel istikametinde ve yüksek süratle şimale seyretmekte olduğu bildiriliyordu.

Savaş esnasında iki torpito atıp cenubu şarkî istikametinde çekilmiş olan PT. 37 bu sırada Esperance burnunun takriben 5 mil lodos istikametinde Guadalkanal sahilinde bir ışık görmüştü. Tarassut tayyaresini çağırdı ve civarda bekledi, tarassut tayyaresinden atılan bir ışık bombası pruvası kumsala müteveccih olarak sahil yakininde yatan bir büyük Japon gemisini aydınlatmıştı. PT. 37 geri kalan iki torpitosunu hemen ateş etti, bunlardan birisi isabet etti ve hücumbotu bundan sonra üssüne avdet etti. (Bu geminin bundan evvelki savaş esnasında karaya oturduğu anlaşılmıştır).

O geceki harekât sona ermişti fakat alârmlar devam ediyordu. Kaçan Japonlara yaklaşamıyan PT. 109 ve PT. 43 sahil karakol mıntakalarına döndüler. Guadalkanal sahil hattından aşağı doğru seyretmekteIerken saat 01,15 te Esperance burnunun takriben bir mil lodos cihetinde kıyıda bir ışık gördüler ve hemen tarassut uçağını çağırdılar. Uçağın attığı ışık bombası birtakım çadırlar ve ottan yapılmış kulübeleri aydınlattı ve bunlar makinalıtüfek ateşi ile tarandılarsa da hiçbir hareket eseri görülmedi. Bundan sonraki karakol faaliyetleri neticesinde hiçbir düşman gemisi keşfedilmedi ve adaya hiçbir Japon gemisinin yaklaşmamış olduğu kat'iyetle anlaşıldı.

Saat 04,00 te bu gecenin mesaisi tamamlanmıştı. Çarpışmanın ilk anlarında makinelerinde zuhûr eden ârıza dolayısile âtıl bir halde kalan PT. 46 Savo adasının mahfuz sularındaki yerini bildirdi ve limana dönmek için yardım istedi. Japonların artık dönmiyeceklerine hükmeden P. T. 109 ile P. T. 43 karakol mevkilerini bırakıp PT. 48 i üssüne getirdiler.

Cenup Pasifik komutanlığından Pasifik başkomutanlığına yazılan 9 - Aralık - 1942 tarihli rapor Guadalkanal mıntakasındaki hücumbot müfrezesinin mesaisini en iyi şekilde hulâsa etmektedir. Bu raporda " Hücumbotları hizmetlerini kahramanca yapıyorlar, bunların memleketlerine hizmete yüksek şecaat ve yararlıklar göstereceklerі kaviyen memuldür. „ denmektedir.

Bir defalık gece harekâtında hücumbotları kendilerinden çok üstün Japon kuvvetine taarruz ederek, asgarî bir hasar mukabilinde, muhtemelen en az bir düşman muhribi batırmışlar ve diğerlerine de torpito ve top isabetleri temin etmişlerdir. Bu harekâtın en mühim neticesi olarak Guadalkanal'daki garnizonumuzu tehdit eden Japon kıt'alarını takviye teşebbüsünün kat'i olarak akim bırakılmak suretile düşmanı adadan atmak için geçecek zamanı kısaltmışlardır.

II.

Denizaltı gemilerile nakledilen kuvvet ile Makin adasına yapılan baskın.

Düşmanın dikkat nazarını asıl hedef olan Guadalkanal ve Florida çıkarmalarından başka tarafa çekmek üzere şimalî Gilbert adalarından Makin adasına 17 - 18 Ağustos 1942 de yapılan baskın haraketi Amerika deniz tarihinde ilk defa olarak vâki olan harekâttan biridir. Bu harekât Bnb. John M. Haines komutasında iki denizaltı ile 222 silâhendaz tarafından yapılmıştır. Denizaltı gemileri hücum müfrezesini Pearl Harbour'dan Makin'e kadar olan 2000 mil mesafeye getirmişlerdir. Denizaltıların isimleri Arganaut (aslen mayn botu olup bu harakâttan sonra yardımcı denizaltı nakliyesine tahvil edilmiştir.) ile Nautilus'dür. Pearl Harbourdan çıkar ve limana girerken kullanılan iki himaye gemisinden başka bu harekâta hiçbir su üstü gemisi iştirak etmemiştir. Arganaut'ta 200 kişi vardı. Şimdiye kadar denizaltı ile uzak mesafeye bu kadar adam ilk defa taşınmıştır. Diğer denizaltıda 100 kişi silâhendaz vardı. Bu harekât 7 - Ağustosta Salomon'larda Guadalkanal ve Filorida'ya yapılan çıkarmalarla, ayni günde Aleution'larda Kiskanın bombardımanile ilgilidir. Tâbiyevî hedefler Makin'deki düşman kıt'aları ile teçhizatını yoketmek ve mümkün olursa esir ve evrak sağlamaktır. Eğer fırsat elverirse Makin'in hemen şimalinde bulunan Little Makin ve cenubundaki Apaiang ile Maraki adalarındaki Japonların tesis etmiş olmaları muhtemel garnizonları ve teçhizatı tahrip etmekti. Makin'de Japonların 250 subay ve erden mürekkep bir garnizonları ve birkaç su üstü gemisile deniz uçağı mevcut olduğu tahkik edilmişti. Diğer adalarda Japonların kale alınacak tesisleri mevcut olmadığı harekât esnasında anlaşılmış ve diğer adalara dokunulmamıştır.

Denizaltılar son güne kadar mütemadiyen su üstünden seyretmişler ve son gündüz zamanını su altında seyir ile geçirmişlerdir.

Baskıncılar Outboard motorlarla mücehhez lâstik botlar vasıtasile ihraç edilmiştir. Harekât iki gün sürmüştür. Limandaki iki deniz uçağı ile iki gemi batırılmıştır. Adada müdafaa kuvveti olarak 90 kişi mevcut olduğu anlaşılmış ve bunların hepsi imha edilmiştir. Amerikalıların zaiatı 1 subay, 25 er ölü ve 2 subay, 14 er yaralıdan ibarettir. Silâhendazlardan 12 kişi denizde boğulmuştur, denizaltıların mürettebatından zaiyat yoktur.

Denizaltılar hücum kıt'alarını geri alarak Pearl Harbour'a dönmüşlerdir. Gerek gidişte gerekse dönüşte her iki denizaltı müstakillen seyretmiştir.

III.

Mercan Denizi Muharebesi

4 - Mayıstan 8 - Mayısa kadar

Deniz üstü gemileri biribirine tek bir mermi dahi atmaksızın neticelenen deniz tarihinin ilk büyük savaşı Mercan denizi muharebesidir. Tamamen hava harekâtından ibaret olan bu savaşta her iki taraf biribirini deniz hava silâhının himayesinden mahrum bırakmak suretile üstünlük teminine çalışmıştır. Her iki tarafın ayni vasıtaları ayni zamanda kullanarak ayni neticeyi elde etmeye uğraşması da ayrıca bir yenilik teşkil etmiş ve binnetice bizim uçak gemilerimize mensup uçak grupları düşmanın uçak gemilerine hücum etmektelerken ayni ande Japonların, tayyare gemisinden uçurdukları kuvvetler Yorktovn ve Lexington'a taarruz etmişlerdir.

10 - Mart - 1942 de bizim Lae ve Salamaua'ya yaptığımız hava taarruzu Japonların cenuba doğru olan fütuhatını durdurmamıştır. Gemi kayıplarına rağmen Yeni Gine'nin bir kısmı düşman elinde kalmış ve ihtimalât gittikçe kötüleşmiş ve Japon orduları 9 - Nisanda Bataan yarımadasını istilâ etmiş, Corragidore 6 - mayısta düşmüştür. Daha garpte Amerikan Generali Stilwell kuvvetleri mayıs başında Burma'dan atılmış ve düşman ordusu Hindistan kapılarına dayanmıştır. 8 - Nisanda, bizim, Tokyo'yu ve diğer Japon sanayi merkezlerini bombardıman etmemiz her nekadar yüz güldürücü ise de harbe tesir edecek mahiyette değildi. Nisan ortalarında Japonlar yeniden taarruza başlamak üzere Mandat altındaki adalardan kuvvet geçiriyorlardı. Yeni Gine, Yeni Beritanya, Salomon adalarındaki kuvvetleri bütün Malaya adalarile bizzat Avustralyayı tehdit eder vaziyette idi.

O sıralarda Japonların bilinen üsleri şunlardır: Yeni Beritanya adasında Raboul ve Gasmata, Yeni İrlanda adasında Kavieng, Yeni Gine adasında Salamaua, Lae, Watum, Ulu ve Dyabul adaları, Bougenvill adasında Buin, ve Salomonlardan Kieta, Buka ile Faisi adaları, Raboul'da 53 deniz uçağı, Salomon ile Lae'deki meydanlarda da 49 kara tayyaresinin mevcut olduğu tahmin edilmişti. Gasmata ile Kieta'da da hava meydanları mevcut olduğu teyit edilmişti. Marşal ve Mariana adaları yolile düşmanın hava takviyesi getirmekte olduğu anlaşılmıştı. Deniz münakalâtı bakımından Raboul konvoylar için esas limanı teşkil etmekte idi, Kavieng, Watum, Ulu, Dyabul, Lae ve Salamaua'da deniz faaliyeti nisbeten daha azdı. Hemen hemen yalnız Raboul mıntakasında

harekât yapmakta olan düşmanın harp gemileri, arasıra tayyare nakleden bir uçak gemisi ile bir denizaltı ana gemisi, 3 veya daha fazla denizaltı, bir deniz uçağı ana gemisi, müteaddit hafif kruvazör, muhrip ve gambottan mürekkepti. Maahaza, Manda adalarından Truk ile Palau' da düşman kuvvetleri toplanmıştı, bunların cenuba doğru harekete geçmeye hazırlandıkları aşikârdı. Bu takviye kuvvetlerinin, 3 uçak gemisi, 2 veya 3 hat gemisi, 3 ağır kruvazör, 2 hafif kruvazör 16 muhrip, 1 denizaltı ana gemisi, 6 denizaltı gemisi, 2 deniz uçağı ana gemisine tahvil edilmiş gemi, 2 mayn gemisi, 8 gambot, 9 nakliye veya şilep, 8 muhtelif tüccar gemisinden mürekkep olduğu tahmin edilmişti.

Düşmanın, Port Moresby yahut aşağı Salomonlar veya her ikisini, denizden nakledeceği kuvvetlerle, zaptetmeyi istihdaf eden büyük mikyaslı harekâta takriben 28 - nisanda başlıyacağı hissedilmişti.

Lae - Salamaua taarruzundan sonra Fox müfrezesi Mercan denizinde kalmıştı Baker müfrezesi Pearl Harbour'e dönmüş ve 2 - nisanda bu müfrezenin komutasını Tuğamiral Anbrey Tümamiral Wilson Brown'dan teslim almıştı. (Müfrez deniz kuvvetlerini ayırt etmek için her müfrezeye komutanının isminin baş harfi fonetik alfabe ile verilmiştir). Baker müfrezesi 16 - nisanda Pearl Hazbour'u terketmiş ve Christmas adası civarındaki randevuya gitmekte iken Japonların yeni tehdidini karşılamak üzere Fox müfrezesile birleşmek için Mercan denizi mıntakasına rota değiştirmesi hakkında Birleşik Amerika Pasifik filosu Başkomutanından emir almıştı.

Kuvvetlerin birleşmesi

Baker ve Fox müfrezeleri 1 Mayısta 16°.16′ cenubî arz ve 162°.20′ şarkî tulde buluştular. Birleşen iki kuvvetin komutası Fox müfrezesi komutanı Tuğamiral Frank Fletcher'e verilmişti. Amiral Fletcher, Baker müfrezesine Chicago, Perkins ve Tippecanoe'dan mürekkep grupu takviye etmek üzere bu grupla 16°.00′ cenubî arz ve 161°.45′ şarkî tulde birleşmesini derhal emretti. Pasifik filosu başkomutanının emrile Efate'ye dönmesi lâzımgelen Tippecanoe'nun ayrılmasından evvel mümkün olduğu kadar fazla miktarda akaryakıtın bu gemiden alınmasını Amiral Fletcher arzu etmişti. Mahrukat ikmalinden sonra Baker müfrezesi ertesi gün Fox müfrezesile tekrar birleşecekti ve birleşti.

Ayni zamanda Fox müfrezesi de mevcut başka bir yağ gemisinden, Neosho'dan, mahrukat ikmali yapmakta idi, bu ameliye de ayın 2 sinde sona erdi. Bu sırada Amiral Fletcher Japonların pek yakında Port Moresby'e doğru bir harekete başlamalarının muhtemel olduğuna dair bir istihbarat raporu aldı. Düşmanın hareketi halinde bir muharebeye girişmek için komutası altındaki gemilerin mevkiinin çok cenupta olduğunu nazarı dikkate alarak Baker müfrezesinin mahrukat ikmal işinin

ne halde olduğunu sordu. Aldığı cevapta Baker müfrezesinin mahrukat ikmalini ayın 4 üncü günü zevalinden evvel bitirmesinin muhtemel olmadığı bildirilmişti. Bunun üzerine Amiral Fletcher şimalî rotaya seyredilirken muhriplerinin gece mahrukat ikmali yapmalarını ve mayısın 4 üncü günü hava aydınlık iken 15°.00′ cenubî arz ve 157°.00′ şarkî tulde Fox müfrezesile buluşmasını Amiral Fitch'e emretti. Anzak müfrezesine mensup H. M. A. S. Australia ile H. M. A. S. Hobert'den mürekkep ilâve takviye kuvveti için de evvelce ayni mevki randevu yeri olarak verilmişti.

Mayısın 2. günü her iki müfreze biribirinden ayrılmazdan evvel Yorktown'dan uçurulan bir keşif uçağı bizim teşkilâtımızın 32 mil şimalinde ve su üstünde bir düşman denizaltısı gördü. Denizaltı daldı ve tekrar satha çıktı, 3 tayyare tarafından su bombasile hücum yapılan bu denizaltı gemisinin batmış olması mümkündür. Aradaki mesafenin azlığı dolayısile bu denizaltının gemilerimizi görmüş olduğu kabul edilmişti. Bunu takip eden telsiz muhaberesi mevkiimizin düşmana rapor edilmiş olması ihtimalini kuvvetlendirmiştir.

Amiral Fitch'in kuvvetinden ayın 2 sinde ayrıldıktan sonra Fox müfrezesi bütün gece şimali garbî rotasına devam etti ve ayın 3. günü muhriplerine Neosho'dan tekrar mahrukat ikmali yaptırdı. Amiral Fletcher ayın 4. günü Baker müfrezesi ve Anzak müfrezesile buluştuktan sonra ihtiyacı olan bütün gemilere mahrukat ikmali yaptırmayı tasarlamıştı. Fakat 3 - mayıs saat 19,00 da cenubu garbî Pasifik kuvvetleri komutanından aldığı bir raporda Japonların Salomonlardan Florida adasını işgale başladıkları ve Tulagi limanına nakliyelerle ihraaç yapmakta oldukları bildiriliyordu.

Amiral Fletcher'in bu haberi; nasıl telâkki ettiğini harekât raporunda "Bu, iki aydanberi sabırsızlıkla beklediğimiz bir haber idi„ kelimelerile güzelce izah edilmiştir.

Fox müfrezesi stim kaldırarak Tulagi'ye doğru yol verdi. Düşmanı vurmak için ele geçmiş olan bu fırsatı kaçırmamak kaygusile Amiral Fletcher komutası altındaki diğer gemilerin kendisile birleşmesini beklemedi. Neoshoyu Russell'in himayesine vererek ayın 4. günü için tesbit edilen randevuya yolladı ve mayısın 5. günü için, gündüz buluşulmak üzere, 15°.00′ cenubî arz ve 160°.00′ şarkî tulde randevu tesbit edildiğini bütün gemilere bildirdi.

Sancak gemisi olan uçak gemisi Yorktown'dan başka Fox müfrezesi Astoria, Chester ve Portland ağır kruvazörlerile Hammann, Anderson, Perkins, Walke, Morris ve Sims muhriplerinden müteşekkildi.

Tulagi'de Harekât

4 - Mayıs

Mayısın 4. günü saat 07,00 de Fox müfrezesi Guadalkanal adasının 100 mil cenubu garbîsindeki 11°.10′ cenubî arz ve 158°.49′ şarkî tuldeki noktaya vardı. (Müfreze taarruzun devamı müddetince Guadalkanal'ın cenubu garbîsinde kalarak şimali şarkî genel istikametinde zikzak rotalara seyretti. Etrafında emniyet gemileri Victor nizamında olarak Yorktown plâna göre rota ve sürat değiştirmişti). Hava şartları uçuşa elverişli değildi. Şarktan garbe doğru uzanan harekât mıntakası Guadalkanalı ve cenube doğru 70 millik bir sahayı kaplamakta idi. Sabahleyin Cumulo-nimbus ve strato-cumulus bulutlarile yağmurlu sahalara, öğleden sonra da yer yer sağanaklara raslanmıştı. Uçak gemisi ile Guadalkanal arasında rü'yet mahdut idi. Saatte 17 - 35 mil süratindeki sağanaklar tayyareleri müşkülâta maruz bırakıyordu.

07,01 de kruvazörler tayyarelerini bir iç emniyet karakolu teşkil etmek üzere uçurdular, Yorktown'da 6 tane F4F-3 av uçağından mürekkep bir muharebe hava karakolu ve bunun peşinden de bir hücum grupu uçurdu. Bütün gündüz müddetince üç nöbet üzerine tertip edilmiş 6 uçaktan mürekkep bir muharebe hava karakolu idame ettirildi. Bnb. Oscar Pederson Yorktown hava grupuna komuta etmekte idi. Av uçakları av bölüğü KIRKİKİ'ye mensuptu ve komutanı da Önyb. Charles Fonten idi.

Hücum grupunun terkibi şu idi: Torpito bölüğü BEŞ'ten 12 torpito uçağı (TBD), komutanı Öyb. Joe Taylor, keşif bölüğü BEŞ'ten 13 keşif uçağı, (SBD), komutanı Bnb. William Burch, bombardıman bölüğü ÜÇ'ten 15 bomba uçağı (SBD), komutanı Yzb. Wallace Short.

Bütün torpito tayyareleri 13 markalı torpitolarla teslih edilmişti, torpitolar 10 kadem derinliğe ayarlanmıştı, bütün keşif ve bomba tayyareleri 1000 librelik bombalarla teslih edilmişti. Bütün hücumlarda ayni silâhlar kullanılmıştır.

Keşif tayyareleri hedefe evvelce varmak ve 08,45 te hücuma başlamak üzere bölükler müstakillen harekete geçtiler. Bunlar Tulagi limanında ve yakinindeki Gavuto limanında iki büyük şilep yahut nakliye, daha küçük bir şilep, dört gambot, iki muhrip, Jintsu sınıfından bir hafif kruvazör, bir büyük deniz uçağı ana gemisi, müteaddit kücük karakol gemileri ve römorkörlerle Makambo adası açığında demirli beş deniz uçağı görmüşlerdir. 17000 kademden hedefe yaklaşmakta iken bölük komutanı muhrip olarak teşhis ettiği bir harp gemisinin Guadalkanal'ın garp burnu civarında yüksek süratle şimale doğru seyrettiğini görmüştür. Arama yapılmasına rağmen bu gemi tekrar görülememiştir.

Keşif uçakları, hep bir arada demirlemiş olan hafif kruvazör ile iki muhribi hedef olarak seçtiler. 70 derecelik bir pikeden sonra bombalar 2500 kademden atıldı. 4 belli ve 1 şüpheli isabet temin edildiği rapor edilmiştir. Hücum esnasında ağır fakat tesirsiz uçaksavar ateşine maruz kalınmıştır, hiç zayiat olmamıştır, 10,01 de bu tayyarelerden ilki tayyare gemisine inmiştir.

Torpito uçakları sahneye 08,58 de varmışlar ve keşşaflardan hemen sonra hücumlarını yapmışlardır. Bunlardan yedi tanesi, keşşafların biraz evvel hücum ettikleri yuvalanmış harp gemilerine nişan aldılar. Bundan biraz sonra muhriplerden ikisi batmış ve hafif kruvazör kendisini karaya oturtarak güverteye kadar batmıştır. Bir uçak torpitosunu atamamıştır. Diğer üç uçak bir büyük şilebe hücum etmişlerse de isabet temin edememişlerdir, bunların torpitolarından iki tanesi kumsalda patlamıştır. Son iki uçak bir şilebe torpito isabeti temin etmişlerdir, bu gemi sonradan bir müddet görülmemiş fakat pilotlar su üstünde batık gemi direkleri görüldüğünü rapor etmelerinden battığına hükmedilmiştir. Bütün torpitolar teker teker ve takriben 50 kadem yükseklik ve 400-500 arasında değişik mesafelerden atılmışlardır. Torpitolarını atan uçaklar limandaki küçük gemileri makinalıtüfek ateşine tutmuşlardır. Bunlar da ağır fakat tesirsiz uçaksavar ateşine maruz kalmışlardır.

15 bomba uçağı üç müsavi takım halinde hedef sahasına varmışlar ve saat 09,00 da hücuma başlamışlardır. Bir takım bir şilebe taarruz etmiş ise de 30 kademden daha yakin mesafeye bomba düşürememiştir. Bomba atışından sonra bu takım Makambo adasında havalanmak üzere olan bir deniz uçağını ateş altına almıştır. İkinci takım, henüz hareket etmiş olan deniz uçağı ana gemisine bir muhtemel isabet ve müteaddit yakına düşürme temin etmiştir. Üçüncü takımdan üç uçak ta bu ana gemisine bir kat'i, bir muhtemel isabet temin etmiştir. Üçüncü takımın diğer iki tayyaresi bir şilep ile bir muhribe muvaffakıyetsiz bir hücum yapmıştır. Bütün pikeler rüzgârı geriye alarak 19000 kademden yapılmış ve bombalar 2500 kademden atılmıştır. Deniz uçağına hücum esnasında tayyareler gemilerden ve Makambo adasından defi ateşi altına alınmışlardır.

Birinci grupun hizmete elverişli uçakları Yorktown'e avdetlerinde silâhları ve mahrukatı tazelenmiş ve 11,06 da ikinci bir grup hücuma gönderilmiştir. Bu defaki grup 14 bomba, 13 keşif ve 11 torpito uçağından mürekkepti, bölükler evvelce olduğu gibi müstakillen hareket ettiler. Bomba uçakları Savo adasından gündoğuşu poyraz istikametinde ve takriben 5 mil mesafede Tulagi'den kaçmakta olan 3 gambot gördüler. 5, 5 ve 4 uçaklık 3 takım halinde 11,45 te gambotlar üzerine pike hücumuna başladılar. 1. takım en büyükleri olan en arkadaki gambota taarruz etti ve 1 tam ve 3 yakin isabetle bu gemiyi berhava etti. İkinci

takım ikinci gemiye taarruz etti ve bir tam isabetle bu gemi de tarımar oldu. En öndeki gemiye taarruz eden 3. takıma tali yardım etmedi. En öndeki gambot, uçaklar pike yaparlarken, keskin dönüşlerle kaçınma manevrası yapıyordu, yalnız yakınına tek bir bomba isabet edebildi. Bulutlar hail olduğu için 4 uçaktan bir tanesi bombasını atamamıştı. Muhtelif tayyareler bu gambotu ateş altına aldılar ve gambot kendiliğinden sahile oturdu.

Keşif uçakları Florida adasının garp ve şimali garbî deniz sahasında uçarak Tulagi limanı dışında duran bir şilep ve Tulagi ile Savo adası arasında karayele doğru seyreden bir tayyare ana gemisi ile bir muhrip gördüler. Keşşaflar 12,40 ta ana gemisi üzerine pike yaparak bir kat'î ve bir muhtemel isabet temin ettiler. Uçaklarımızdan iki tanesi sıhhatli ve şiddetli olan gemi uçaksavar ateşile hasara uğratılmış iseler de bunlar uçak gemisine dönmeğe muktedir olabilmişlerdir. Hasara uğramıyan uçaklar, bundan sonra, limandaki küçük merakibe hücum etmişler ve bunlardan birçoğunu batırıp bir kısmını da tahrip etmişlerdir. Bunlar, keza, kendilerine hücum eden bir düşman deniz uçağını da düşürmüşlerdir.

Torpito uçakları da Tulagi ile Savo adası arasındaki tayyare ana gemisile muhribe hücum ettiler. Bunlardan 6 uçak sancak başomuzluğundan doğru yaklaşmak suretile hücumlarını ana gemisi üzerine teksif ettiler. Torpitolar 2000 - 3000 yarda arasındaki mesafelerden atıldı fakat uçaklar yaklaşırken gemi süratini arttırıp sancağa doğru dönmeye başladı. Hiçbir isabet olmadı. Torpito uçakları hedefe yaklaşmakta iken taarruz eden bir düşman uçağı Makambo'ya kadar takip edilmişse de sahildeki uçaksavar toplarının himayesi altında bu uçak denize inmiştir.

İlk 6 uçaktan beş dakika sonra geri kalan torpito uçakları ana gemisine hücum ettiler. Uçaklar sancak başomuzluğu istikametinden yaklaşırken ana gemisi keskin bir surette iskeleye dönmüş ve hiçbir isabet temin edilememiştır. Torpitolar 1000 - 1500 yarda arasından atılmıştır. Bütün torpito uçakları bilhassa makinalıtüfeklerle şiddetli defi ateşine maruz kalmışlardır.

Bir torpito uçağı tayyare gemisine dönmek üzere tertip edilen randevuya gelememiştir. Radyosile irsal yapan fakat ahiz yapmıyan bu uçak benzinini tüketip denize inmek suretile zayi olmuştur. Yerini bulmak ürere Perkin ile yapılan araştırma netice vermemiştir.

İkinci hücumdan dönen pilotların düşman deniz uçaklarının müdahale ettiklerini bildirmeleri üzerine bunlara karşı Yorktown 4 av uçağı uçurdu. Avların peşinden saat 14,30 da 12 keşşaf ve 9 bomba tayyaresinden mürekkep üçüncü bir taarruz grupu havalandı.

Tulagi sahasını arıyan av uçakları tek kişilik üç düşman deniz tayyaresine raslamış ve bunları denize düşürmüştür. Bundan sonra av

uçakları, Tulagi'den yüksek süratle uzaklaşmakta olan bir muhribe kıçtan başa doğru omurga istikametinde iki geçiş ve bunu müteakıp kemere istikametinden iki geçiş ile hücum etmişler ve kemere istikametinden yapılan hücum esnasında evvelâ su hattına ve sonra komuta köprüsüne ateş etmişlerdir. Bu hücumda muhrip üzerine cem'an 4500 atım ateş edilmiş, 0.5 çapındaki mermilerin pek tesirli olduğu görülmüştür. Bunlardan izli olanlar ufak yangınlar çıkarmış ve son defa görüldüğü zaman muhribin bir yağ izi bırakmış olmasından da zırh delici mermilerin tekneye nüfuz ettikleri anlaşılmıştır. Tayyare gemisine avdet ederlerken iki av uçağı Guadalkanal adasının cenup kıyısına zoraki iniş yaparak zayi olmuşlardır, her iki tayyarenin pilotları o gece Hammann tarafından kurtarılmışlardır.

Üçüncü hücum grupundan 12 keşif uçağı 15,30 da Tulagi limanına varmış ve bir şilebe pike hücumu yapmıştır. Bu şilep bir tam ve müteaddit yakin isabetler aldıktan sonra hareket etmiştir. Bombalar takriben 2500 kadem irtifadan atılmıştır. Ayrılmazdan evvel tayyareler limandaki küçük tekneleri ateşe tutarak bir kısmını batırmışlar, liman dışındaki bir gambotu da ateş altına almışlarır.

Bombardıman uçakları bundan evvel birçok defa hücum edilen tayyare ana gemisine ve av uçaklarının makinalıtüfekle hücum etmiş olduğu muhribi, bıraktığı yağ izini takip ederek gördüler. Tayyarelerin hepsi hücumlarını uçak ana gemisine tevcih ettilerse de müessir manevralar yaparak bu gemi bombalardan kaçınmış ve ancak iki bomba çok yakinine ve diğerleri de 50 yarda mesafe içinde düşmüştür. Bu son safhanın son tayyaresi 17,02 de Yorktown'a inmiştir.

Muhtelif raporlara nazaran bu harekâttan alınan netice şudur:

Düşmanın zayiatı:

Batan gemiler: 2 muhrip, 1 şilep, 4 gambot, müteaddit küçük tekne.
Hasara uğrayan gemiler: 1 uçak ana gemisi, 1 şilep.

Bizim zayiatımız:

2 av uçağı (her ikisinin pilotları kurtarılmıştır), 1 torpito uçağı düşmüş ve 2 torpito, 3 bomba, 3 keşif uçağı şarapnel veya makinalıtüfek mermisile hasara uğramıştır, bu hasarlar tamir edilmiştir.

Harekâtın tenkidi

Sarfedilen cepaneye göre alınan neticeler bakımından Tulagi harekâtı memnuniyet verici mahiyette değildir. Sarfedilen mühimmat yekûnu, 22 torpito, 76 adet 1000 librelik bomba, 12,570 atım 0.5 çaplı ve 70,095 atım 0.3 çaplı m.t. mermisidir. Pasifik filosu başkomutanı mütaleasında "Tahrip edilinceye kadar düşmanı takip hususunda Yorktown hava gru-

punun gösterdiği şevk ve gayrete rağmen harp zamanında kifayetin nasıl düştüğünü ve hava harbinin bütün safhalarında mükemmel bir talim ve terbiye seviyesine erişmek için her fırsatta hedefe karşı talim atışları yapılması lüzumu„ nu tebarüz ettirmiştir.

Tulagi ile Misima arasındaki vukuat

5 - mayıs sabahı saat 08,46 da Fox müfrezesi 15°.00′ cenubî arz ve 160°.00′ şarkî tulde Baker ve Anzak müfrezelerile buluştu ve bütün birlikler Fox müfrezesi olarak birleştirildi. Radyo mevki buluçu aletin verdiği bir raporu tahkik maksadile yarım saat evvel Yorktown 4 av tayyaresi uçurmuştu. Av uçakları 4 motorlu bir düşman deniz tayyaresini bulup düşürdüler. Yorktown'dan takriben 27 mil uzukta denize düşen düşman uçağı Lexington'dan 15 mil mesafede bulunuyordu, bu sinsice sokulmakta olan tayyare ihtimal Lexington'un etrafında toplanmakta olan grupu takip etmekte idi. Bundan biraz evvel, bir Yorktown keşşafı kendi uçak gemisinin aksi istikametinde seyreden su üstünde bir denizaltı görmüştü. Düşman tarassut tayyaresinin denizaltı gemisini müfrezelerimizden biri üzerine sevketmekte olduğuna hükmedildi. Fakat tayyarelerle yapılan araştırmalarla denizaltı gemisini bulmak mümkün olmadığı gibi bu denizaltıya dair başka bir rapor da alınmadı.

Şimdi Fox müfrezesi birliğine girmiş bulunan bütün gemiler ayın 5. ve 6. günlerinde Neosho'dan mahrakat ikmali yapmışlardı. Amiral Fletcher'in müfrezeye verdiği harekât emrinin tatbikına ayın 6. günü saat 07,30 da başlanmıştı. Emirde, gemilerimizin Mercan denizine gönderilmesini icap ettiren düşmanın harekâtı ve muhtemel maksatları hulâsaten zikredilmişti. Emir Fox müfrezesine mensup gemilerin düşman su üstü gemilerine gece ve gündüz hücum etmek üzere kruvazör ve muhriplerden mürekkep bir hücum grupu ve uçak gemilerinin himayesile mükellef kruvazör ve muhriplerden mürekkep bir himaye grupu halinde ne yolda teşkil edildiğini ve ahval icap ettirdiği takdirde bu gruplara başka vazifeler de verileceğini ihtiva ediyordu. Emirde başka teferruat ta vardı fakat emirden çıkarılan aşağıdaki satırlar emrin özü hakkında bir fikir verebilir. " Müfreze, düşmanın Yeni Gine - Salomon mıntakasında daha ziyade ilerlemesini önlemek maksadile düşman gemilerini, deniz nakliyatını ve hava kuvvetlerini tahrip edecektir. „

Müfrezenin muharebe birlikleri halindeki teşkilâtı şu idi:

Hücum grupu:

Tuğamiral Thomas C. Kinkaid!
CA Minneapolis, Alb. Frank J. Lowry.
CA New Orleans, Alb. Howard H.Good.
Tuğamiral William W. Smith:
CA Astoria, Francis W. Scanland.

CA Chester, Alb. Thomas M. Shock.
CA Portland, Alb. Benjamin Perlman.
Alb. Alexander R. Early:
DD Phleps, Öyb. Edward J. Beck.
DD Dewey, Öyb. Chrles F. Shillingworth.
DD Farragut, Bnb. George P. Hunter.
DD Aylwin, Öyb. William P. Burford.

Himaye grupu:

Tuğamiral J. A. Grace, R. N. (İngiliz subayı):
CA Australia, Alb. H.B. Frncomb, R. A. N.
CA Chicago, Alb. Howard D. Bode.
CL Hobart, Alb. H. L. Howden, R. A. N.
Bnb. Francis X. Mc İnerney:
DD Prkins, Öyb. Walter C. Ford.
DD Walke, Öyb. Thomas E. Fraser.

Hava grupu:

Tuğamiral Auubrey W. Fiich:
CV Yorktown, Alb. Elliot Buckmaster.
CV Lexington, Alb. Fredrick E.Sherman.
Alb. Gilber C. Hoover:
DD Morris, Bnb. Harry B. Jarrett.
DD Anderson, Öyb. John K. B. Ginder.
DD Hammann, Bnb. Arnold E. True.
DD Russell, Öyb. Glenn R. Hartwig.

Muharebe birlikleri ile beraber çalışmak üzere Bnb. Phillips komutasında bir de mahrukat ikmal grupu ile düşen uçakları ve saireyi aramak için Bnb. De Baun komutasında bir arama grupu teşkil edilmişti. Mahrukat grupu Neosho ile Tippecanoe yağ gemileri ve himaye gemisi olarak Sims ile Warder'dan mürekkepti. Arama grupu ise uçak ana gemisi Tangier ve 12 karakol tayyaresinden mürekkep olup bunlar New Caledonia'da Noumea üssünden harekât icra edecekti. Fox müfrezesinin, düşmanın ilerlediği hakkındaki haberi alıncaya kadar, Mercan denizinde Raboul'un takriben 700 mil cenubunda harekât yapacağı da emirde tasrih edilmişti.

Ayın 5. günü Pasifik başkomutanından ve cenubu garbî Pasifik başkomutanından Yeni Gine - Yeni Beritanya - Salomon adaları sularında düşmanın çok miktarda gemisi bulunduğuna dair istihbarat raporları gelmeğe başladı. 3 tane uçak gemisini de ihtiva etmek üzere hemen hemen her cinsten düşman gemisi mevcut olduğu rapor ediliyordu, fakat düşman birlikleri dağıtılmış vaziyette idi ve bir aralık bunların müşte-

rek bir istikamette harekât yapmadıklarına da hükmedilmişti. Fakat ayın 6. günü Louisiade takımadalarındaki Jomard geçidinden Port Moresby'ye doğru ilerleme hareketi belirmeğe başlamıştı ve asıl hedefe doğru ilerleme esnasında yol üzerinde bulunan Deboyne adasında Japonların bir üs tesis etmeğe teşebbüs edecekleri de hissedilmişti. Düşmanın mayısın 7. veya 8. günü harekâta başlıyacağı bildirilmişti.

Rüzgâr ve denizlerin tesirile Fox müfrezesi mahrukat ikmalini cenubî bir rota üzerinde yapmakta idi. Fakat Japonların melhuz harekâtı hakkında haber alır almaz Amiral Fletcher mahrukat ikmali işini durdurdu ve mayısın 7. günü gündüz zamanı düşmanı vurabilmek için müfrezesile şimali garbiye doğru seyre başladı. Evvelce tertip edilen mahrukat ikmali randevularına göre icrayi hareket etmek üzere Neosho ile Sims cenuba doğru refakatten ayrıldılar. Bu gemilerin ikisi de ayın 7. günü düşman bomba uçakları tarafından batırılmışlardır.

Ayın 7. günü saat 6 da Fox müfrezesi 13°.35'.5 cenubî arz ve 154°.48' şarkî tulde bulunuyordu. Bu noktada Amiral Fletcher Farragut'u da ilâve ederek himaye grupunu, Jomard geçidi yolile Port Moresby'ye gittiği rapor edilen düşman nakliyelerile hafif kruvazörlerine hücum etmek üzere, refakatten ayırdı. Himaye grupu ayni gün Yeni Ginenin cenup burnunun cenubu şarkî istikametinde ve 110 mil uzağındaki noktaya geldiği zaman düşman bomba ve torpito uçaklarının hücumuna maruz kaldı ise de bu hücumu muvaffakıyetle püskürttü.

Misima açıklarında harekât
7 - mayıs

Ayın 7. günü Fox müfrezesi şimali garbî istikametinde seyretmekte iken hücum edilecek münasip bir hedef bulmak maksadile Japon gemileri ve bilhassa uçak gemileri hakkında malûmat edinmek üzere bir hava keşfine teşebbüs etti. 3 düşman uçak gemisinin vurma sahası içinde bulunması mümkün idi ise de bir evvelki ikindi zamanındanberi bu gemilerin harekâtı hakkında bir haber alınmamıştı. 10 tane Yorktown keşif uçağına Louisiade'lardan Deboyne adası civarını ihtiva eden sahada keşif yapmaları emredildi. Saat 08'45 te keşşaflardan bir tanesi 10.°03' cenubî arz ve 152°.27' şarkî tulde 2 düşman uçak gemisi ile 4 ağır kruvazörün 18-20 mil süratle 140° hakikî rotaya seyretmekte olduklarını rapor etti. Her iki uçak gemimizden hücum grupları gönderilmek üzere gerekli hazırlıklar yapıldı.

Bu sırada diğer keşşaflar da muhtelif muvaffakıyetler göstermişlerdir. Bir tanesi 10°40' cenubî arz ve 153°15' şarkî tulde 310° ye ağır yolla seyreden bir ağır kruvazör bulmuştur, gemi ışıldakla iki hat yaparak tanınma işareti sormuş. İki keşşaftan her biri Misima adası yakininde diğeri de 10.°35' cenubî arz ve 156°.43' şarkî tulde 94 Kavanishi tipi torpito bomba

uçağına benzer birer çift motorlu düşman deniz uçağı düşürmüşlerdir. Bundan başka temaslar olmadı. Şark kıt'a dairesine tahsis edilen keşşaflardan biri kendisine verilen ortalama 067° rota üzerinde 250 mil seyretmesi lâzımgelirken havanın fenalığı dolayısile ancak 165 mil ilerleyip dönmeğe mecbur olmuştur. Vukuat Shokaku ve Zuikaku uçak gemilerinin tamamen aranamamış olan fena havalı mıntakada bulunduğuna delâlet etmekte idi.

Hava grupları.

Vaziyetin inkişafına bir hız vermek için bir muhtelit hücum grupu havalandırılmasına karar verildi. Hedef, Yorktown keşşafı tarafından Misima adası şimalinde bulundukları 08.45 te rapor edilen iki uçak gemisi idi. Takriben 9.25 te evvelâ Lexington'un tayyareleri uçmağa başladılar, bunlar 10 av (F4F), 28 keşif bombardıman (SBD) ve 12 torpito uçağı (SBD) den mürekkepti. Torpito uçaklarına karşı himaye vazifesile 8 SBD uçağı uçak gemisi üzerinde karakol yapmak üzere alıkonulmuştu. Takriben 10.14 te başlamak üzere Yorktowndan 8 av (F4F), 24 keşif bombardıman (SBD) ve 10 torpito uçağı (TBD) uçurdu. Bu suretle muhtelit hücum grupu 92 tayyareden terekküp ediyordu.

Lexington grupunun komutanı Bnb. William Ault, av bölüğü İKİ şefi Öyb. Robert Dixon, bomba bölüğü İKİ şefi Öyb. L. Hamilton, torpito bölüğü İKİ'nin başı ise Öyb. H. Brett idi.

Yorktown grupunun ve bölüklerinin komutanları Tulagi harekâtında olduğunun ayni idi.

Hava Fox müfrezesinin yüzüne gülmüştü. Gemiler şarktan garbe doğru uzanan bir cephe sahası içinde idiler. Sabahın ilk saatlerindeki Strato-cumulus bulutları öğleyin cumulus, alto-stratos ve cirrus'e tahavvül etmişti. Bulutlar arasında tayyarelerin müşkülâta uğramadan uçması ve tekrar gemilere konmasına müsaade edecek şekilde aralıklar vardı. 10-15 mil olan rü'yet mesafesi müteaddit yağmur sağanaklarile 1 milden daha aşağıya düşmüştü. Rüzgâr gündoğuşu ile dündoğuşu keşişleme arasında mütehavvil olmak üzere saatte 12-22 mil süratinde idi, sağanaklar dolayısile rüzgârın kuvveti 30 mile kadar artıyordu. Gurup zamanında rü'yeti 4 mile kadar indiren bariz bir sis vardı. Gemilerimizin gizli kalmasına yardım eden bu cephe mıntakası şimali garbî istikametinde ve 50 mil mesafede nihayet buluyordu. Bu mıntakanın ilerisinde yani düşmanın bulunduğu mıntakada hava lâtif, hudutsuz bir tavan irtifaı vardı, rü'yet 20 mil ve fevkinde idi.

Uçuş hedeften 160 mil uzakta yapılmıştı ve Yorktown'un arama tayyareleri uçak gemisine avdet ettikleri zaman hücum grupu hedefe epeyce yaklaşmış bulunuyorlardı. Pilot şifre kodunun lâyıkı veçhile tanzim edilmemesi yüzünden 10°.03' cenubî arz ve 152°.27' şarkî tulde 2 düş-

man uçak gemisinin bulunduğuna dair alınan keşif raporunun hatalı olduğu anlaşıldı. Pilot hakikatte 2 ağır kruvazör ile 2 hafif kruvazör görmüş ve müfrezeye bu düşman gemilerini rapor etmiştir. Fena tanzim edilmiş olan şifre yüzünden hücum grupuna yanlış bir vazife verilmiş oldu. Resmî raporda bu hususa dair pek az mütalea serdedilmiş olmasına rağmen müşkül bir vaziyet ihdas ettiği aşikârdır. Fakat tayyarelerin yollarından çevrilmesinin muvafık olmıyacağı düşünülmüş ve bunun da yerinde olduğu sonradan anlaşılmıştır. Biraz sonra Avustralya komutanlığına mensup sahilden uçurulmuş olan tayyarelerden alınan raporlarda 10.°30′ cenubî arz ve 152°.26′ şarkî tulde bir uçak gemisile 16 muhtelif cins harp gemisinin ve 10 nakliyenin 285°ye seyretmekte oldukları anlaşılmıştır. Bu rapordaki mevkiin Yorktown keşif uçağının talihsiz pilotu tarafından verilen mevkiden pek uzak olmadığı görülmektedir. 11,23 te bu haber hücum grupuna verildi. Hücum grupu rotasını cüz'ice değiştirdi ve grupun önünde bulunan Lexington grupu takriben 11,30 da Misima adasının şimalinde düşmanla temas etti.

Bizim hücumumuzun tafsilâtına girişilmezden evvel iki uçak gemisine mensup her iki grupun harekât hakkındaki raporlarında belli farklar mevcut olduğunu zikretmek yerinde olur. Meselâ; Lexington pilotları yalnız 1 uçak gemisi gördüklerini söyledikleri halde Yorktown tayyarecileri düşmanın bir uçak gemisi, bir adet çok büyük kruvazör, 3 ağır kruvazör ve 1 hafif kruvazörden mürekkep olduğunu bildirmişlerdir. Bundan başka her iki uçak gemisine mensup grupların hücum saatleri biribirine çok yakin olduğu halde bu grupların münferiden hücum yaptıkları kanaati hâsıl olmuştur. Bununla beraber bir düşman uçak gemisine hücum yapıldığına şüphe yoktur, çünkü; Yorktown pilotları hücuma başladıkları zaman bu geminin kıç tarafının yanmakta olduğunu söylemişlerdir.

Lexington grupu :

Bu gemiye mensup uçakların kullanmış oldukları tâbiye hakkındaki raporunda Lexington komutanı Alb. Sherman, harekâta iştirak eden pilotların ifadelerini tahlil ederek, şöyle demiştir :

10 tane SBD'den mürekkep ve her biri 1 tane 500 ve 2 tane 1000 librelik bomba ile mücehhez ikinci keşif bölüğü evvelâ hücum etmiştir. Biri düşman uçak gemisinin rampasında 50 kadem uzağa ve diğeri de uçuş güvertesinin kıçtan itibaren üçte ikisi kadar mesafesine olmak üzere 2 tane 500 librelik isabet temin edildiği rapor ve teyit edilmiştir.

Keşşafların bombalarını atmalarının hemen akabinde saat 11,45 te bomba bölüğü İKİ ile torpito bölüğü İKİ işbirliği yapmak suretile hücum etmişlerdir. Hepsi 1000 librelik bombalarla teslih edilmiş olan 16 pike bombardıman uçağı 15 isabet temin etmiş ve torpito uçakları 12 torpito

dan 9 unu isabet ettirmişlerdir. Bu kadar isabet hiçbir uçak gemisinin mukavemet etmesine ve batmamasına imkân olmıyacağı cihetle Yorktown uçaklarının sahneye gelmelerinden biraz sonra havadan yalnız küçük bir yangını görülebilen düşman gemisinin uçuş güvertesinin ufkî olduğu ve tayyare uçurmaya hazırlık olmak üzere rüzgârı başa almakta olduğunun rapor edilmesine bir türlü akıl erdirilememiştir.

Gerek hücum gerekse çekilme esnasında Lexington uçakları düşman av uçağı mukabelesine maruz kalmışlardır. Keşif bölüğü İKİ'nin ikinci komutanı olan ve şubatta Raboul açıklarında Japon bomba uçaklarına karşı Lexington'un müdafaasında gösterdiği kahramanlığa mükâfaten Navy Cross nişanile taltif edilen Yzb. Edward Allen'in tayyaresi düşürülmüştür. Bu bölüğe mensup ve kıdemsiz Yzb. Quigley tarafından kullanılan diğer bir uçak komuta tellerinin kopması yüzünden Rossel adasına zoraki bir iniş yapmıştır. Yzb. Quigle ile telsizci eri sonradan Avustralyalılar tarafından kurtarılmıştır.

Düşman uçak gemisi civarında raslanan düşman av uçakları 97 Nakajima tipinde idi. Manevra kabiliyeti çok büyük olmasına rağmen bu tayyarelerin tesiri çok olmamıştır. Bunlardan 4 tanesi av uçakları ve keşşafların arka m.t. cileri tarafından düşürülmüştür. Hücum sahnesi civarında, torpito uçağı olarak tarif edilen, beşinci bir düşman uçağı daha düşürülmüştür.

Düşürülen SBD'lerden maada diğer bütün Lexington uçakları tayyare gemilerine dönmüş ve takriben 13,45 te gemiye inmişlerdir.

Yorktown grupu.

Düşman uçak gemisine hücumda Yorktown grupunun oynadığı rol gemi komutanı olan Alb. Buckmaster'in raporunda şöyle anlatılıyor :

Yorktown pilotları düşmanı ilk olarak saat 11,30 da Misima'nın poyraz istikametinde ve 20 mil mesafesinde görmüşlerdir. Evvelce de zikredildiği gibi görülen Japon kuvveti 1 uçak gemisi, çok büyük 1 kruvazör veya hat gemisi, 3 ağır kruvazör ve 1 hafif kruvazörden ibaret idi. Tayyarelerimiz yaklaşırken Lexington grupunun hücumlarını kısmen görmüşlerdir. Düşman gemileri yüksek süratle ve keskin bir manevra yaptılar. Lexington uçaklarının ayrılmasını müteakıp düşman uçak gemisi manevrasını durdurdu ve rüzgâra doğru dönerek mükemmel bir hedef teşkil etmiş oldu. Saat 11,47 de keşif bölüğü BEŞ ve hemen gerisinde takip eden bomba bölüğü BEŞ 18,000 kadem yüksekten rüzgâr aşağı doğru pikelerini yaptılar. İki bölükte 1000 librelik bomba ile müsellâh 24 SBD vardı ve bunlar 14 tam isabet elde ettiklerini iddia ettiler. Gemideki hasar o kadar büyük idi ki; son bomba uçağı uzaklaşıp bombasını hafif kruvazöre attı. Bu uçak kıç tarafa bir tam isabet temin etti ve gemi süratle battı.

Alçaktan uçarak sahneye gelen torpito bölüğü BEŞ düşman uçak gemisini sancağa doğru yatmış ve mahuf bir şekilde yanar buldu. Dumanların arasından geminin baş tarafının küçük bir kısmı ve yalnız 2 küçük topun ateş ettiği görülmüştür. Torpito bölüğü dumandan faydalanarak çok yakına kadar sokuldu ve atılan 10 torpitonun hepsi isabet etti. Sonuncu torpitonun isabetini müteakıp düşman gemisi 3 dakika içinde sulara gömülerek kayboldu. Bir müddet yanlış olarak Ruyakaka olduğu zannedilen bu geminin Shosho olduğu bilâhare anlaşılmıştır. Yorktown tayyarelerinin hücumu esnasında hiçbir av uçağile mukabeleye maruz kalınmamıştır. Sonradan hem bomba hem torpito uçakları takriben 6 tane 97 Makajima tipi ve 3 tane de keşif bombardıman tipinde uçağın hücumuna uğramışlardır. Keşif bölüğü BEŞ uçakları düşmanın keşif uçaklarından iki tanesile muharebeye tutuşarak bunları defetmeye muvaffak olmuştur. Keşif av uçaklarımız ikiye bölünerek 4 tanesi pike bombardıman 4 tanesi de pike bembardıman uçaklarına tahsis edilmiştir. Bunlar düşmanla musademe ederek 3 av ve bir keşif bombardıman uçağı düşürmüşlerdir. Diğer iki düşman uçağı da hasara uğratılmıştır.

Bir pike bombardıman uçağı eksik olarak Yorktown grupu saat 13,38 de gemilerine döndüler. Eksik tayyare son olarak, gemiye dönüş uçuşu esnasında, bir düşman uçağına hücum etmek üzere ayrıldığı sırada görülmüştür.

Deboye adası mıntakasında mevcut olduğu bildirilen düşman gemilerine karşı da bir ikinci hücum yapılması akla gelmişse de civarda başka düşman tayyare gemilerinin mevcudiyetine delâlet eden emareler görüldüğünden bu fikirden vazgeçilmiştir.

Ayın 7. günü muharebe hava karakolu

Hücum gruplarımız Shoxho'yu batırdığı sırada Fox müfrezesi de bir muharebe hava karakolu idame ettirmiştir. Her iki gemiye mensup uçaklar Lexington'un av uçakları idare âmiri tarafından kullanılmıştır. Himaye tayyareleri daima faaliyette bulunmuşlardır. Radyo mevki bulucu alet ilk defa saat 09,03 te bir düşman uçağı rapor etti ve Lexingon avları bu uçağın üzerine gönderildise de temas temin edemediler. Saat 10,49 da Yorktown da bir muharebe karakolu uçurdu, iki uçak gemisinden birisinin uçakları münavebe ile bütün gün havada tutuldu.

11,14 te Yorktown avlarından bir kısmı müfrezeden takriben 40 mil mesafede bir 4 motorlu düşman deniz uçağı bulup düşürdüler.

Shoho'nun batırılmasından sonra civarda bulunduğu haber alınan diğer iki düşman uçak gemisi hakkında daha fazla malûmat alınıncaya kadar başka hiçbir hücum grupu gönderilmemesine karar verildiği zaman bunların mevcudiyetini haber veren karadan uçurulmuş tayyarelere bu gemileri bulmaları hakkında emir verilmesi de takarrür etmişti. Fa-

kat vakit geciktiği halde hiçbir rapor alınmamıştı. Amiral Fletcher vaziyeti muhakeme ederek bir de uçak gemisini ihtiva etmesi muhtemel kuvvetlerile düşmanın Port Morseby'ye müteveccihen gün ağarmazdan önce Jomard geçidinden geçmesi ihtimali dahilinde olduğuna hükmetti ve geceleyin karayele doğru seyretmeye karar verdi. Fakat ahvalin müteakıp inkişafı şekline göre vaziyet değiştirildi. Radyo mevki bulucu alet bir yabancı uçağın mevcudiyetini göstermekte devam ediyordu, saat 16,53 te av uçakları 315° kerterizinde ve 18 mil mesafede bulunan bir tayyareyi tahkike gönderildiler. Belki de rü'yetin gittikçe azalması dolayısile bu uçağı bulamadılar, bu uçak müfrezenin 9 mil mesafesine kadar yaklaşmış ve su üstü gemilerindeki gözcüler tarafından düşman uçağı olarak teşhis edilmişti.

Yorktown av uçakları radyo mevki bulucu tanınma cihazile teçhiz edilmemiş bulunduğundan sarfedilen gayretler boşa gitti. Dost tayyaresi olduğu sonradan anlaşılan uçakların mahiyetini tahkik için mütemadiyen av uçakları gönderiliyordu.

Saat 17,47 de 145° kerterizinde ve 18 mil uzakta büyük miktarda düşman uçaklarının mevcudiyeti keşfedildi. Hemen biraz sonra Yorktown'dan başka av tayyareleri daha uçurdu ve 7 tanesi yaklaşmakta olan düşman teşkillerini karşılamaya gönderildi. Yolda müteaddit düşman uçağının üstünden geçtiler, bu düşman uçakları sis içinde süratle kayboldular. Av uçaklarımızdan ikisi kovalamak için teşkilâttan ayrıldı, fakat bunların âkıbetinden hiçbir haber alınamadı. Geri kalan beş tanesi bir grup 99 Aichi tipinde pike bombardıman uçağı gördüler ve karanlıkta temas kaybetmezden evvel bunlardan bir tanesini düşürdüler. Hemen ayni mevkide ve ayni zamanda Lexington av uçakları da rasgeldikleri teşkilâttan 5 uçağı düşürdüler. Yorktown pilotlarının deniz üzerinde dördükleri yağ lekeleri bunların âkıbetlerinin işareti idi. Düşürülenlerin Zero av uçakları olduğu Lexington'dan bildirilmiştir.

Civarımızda düşman uçaklarının mevcudiyetini Amiral Fletcher düşmanın bir hücuma teşebbüs edeceğine hamletmişti, amiral fikrince bunların en aşağı 15 tanesi düşürülmüştü.

Bu akşam uçurulan tayyarelerden Yorktown 2 ve Lexington 1 av uçağı kaybetmişti. Yukarıda adı geçen Yorktown avlarında teşkilâttan ayrılan bir uçak ortadan yok oldu ve diğeri de umumî karışıklar arasında kayboldu ve bu uçağın gemisine gelmesi için sarfedilen mesai semeresiz kaldı. Saat 20,28 de (saat 17,00 de bütün saatler - 11 zon vaktine göre ayarlanmıştı. Ayın 7 sinde verilmiş olan bu saatler - 10 zon vaktine göredir). Bu tayyareye Tulagi'ye gitmesi için talimat verilmiş ise de oraya vardığına dair bir haber alınamamıştır. Kaybolan Lexington av uçağının pilotu kıdemsiz Yzb. G. Baker idi, muharebe esnasında bir Zero av uçağile çarpıştığına hükmedilmiştir.

Muharebe karakol uçakları güneş battıktan bir hayli sonra gemilerine indiler. Yorktown'unkiler 18,58 de inmeye başladılar ve 19,30 da iniş tamamlanmıştı. 18,50 de av uçakları iniş dairesi üzerinde iken 3 tane düşman uçağı sancak tarafı fileyşin lâmbası istikametinden yaklaştılar, bunlar iskele tarafına doğru başüstünden geçerlerken Yorktown av uçaklarından biri ateş açtı ise de görünür bir tesir hâsıl etmedi. 19,10 da düşman uçakları zuhûr etti, hafif çaplı toplarla açılan ateşle defedildiler.

Bizim müfrezemiz üzerinde görülen düşman uçakları hakkında verilen muhtelif raporlar arasında biribirini tutmamazlık vardır. Yorktown'un komutanı Alb. Buckmaster emniyet gemilerinden, hangisi olduğu bilinmiyen, biri tarafından açılan ateşle bir düşman uçağının düşürüldüğünü ve bu ateşle kendi gemisine mensup uçaklardan bir tanesinin de hasara uğradığını söylemiştir.

Lexington'un komutanı Alb. Sherman da kendi gemisi etrafında tayyareler uçtuğunu ve bunların düşman tayyaresi olduğu Yorktown'dan bildirilince ateş açıldığını söylemiştir. Alb. Sherman'ın fikrince düşman uçakları bizim tayyare gemimizi kendi uçak gemileri zannettiklerini ve bilâhare radyo mevki bulucu alet bunların 30 mil garbe doğru uzaklaşıp havada daireler çizdiklerini rapor etmesinden bunların bir Japon uçak gemisine inmiş olduklarını beyan etmiştir.

Saat 20,00 de müfrezemiz 13°.10' cenubî arz ve 154°.13' şarkî tulde 173° hakikî rotaya seyretmekte idi. Sabahleyin Neosho'dan alınan haberlerde kendisinin ve Sims'in defatle bomba hücumuna uğradıkları bildiriliyordu. Hücum eden tayyarelerin uçak gemisinden uçan tayyareler olup olmadıkları haberde zikredilmemişti. Neosho ile Simis ana kuvvetlerimizin cenubu şarkî istikametinde bulunduklarından hücum eden uçakların tayyare gemisinden uçanlardan olup olmadıklarının haberde zikredilmesinin çok ehemmiyeti vardır. Alacakaranlıkta düşman uçaklarının tayyare gemilerimiz üzerinde daireler çizmeleri ve uzaklaşmaları hâdisesinden şimali garbî istikametinde düşman uçak gemilerinin bulunduğuna hükmedildi, fakat düşmanın en büyük kuvvetlerinin civarda bulunup bulunmadığında Amiral Fletcher şüphe ediyordu. Radyo mevki bulucu aletlerden alınan malûmata istinaden şimali garbî istikametindeki düşmana, su üstü gemilerile bir gece hücumu yapılmasının muvafık olacağına Amiral Fletcher karar verdi. Amiral Fletcher sonradan " Temas edecek su üstü gemilerimizin bizim uçak gemilerimizle düşmanınkileri karıştırması ihtimalini önlemek için kendi uçak gemilerimizin cenuba çekilmesinin muvafık olacağı düşünülebilirdi, fakat su üstü kuvvetlerimizin geceleyin düşmanla temas etmeğe muvaffak olamaması halinda ertesi gün âkıbeti pek fena olacak bir hava hücumuna maruz kalmaları mümkün idi. Her ihtimal mütalea edildikden sonra kuvvetlerimizi

toplu olarak tutup ertesi sabah düşmanın uçak gemilerile muharebeye hazır olmanın en muvafık, uygun şık olduğuna karar verildi „ diye rapor etmiştir.

Neosho ile Simis'in mürettebatından sağ olanları arayıp kurtarmak için 7/8 gecesi Monaghan refakatten ayrıldı.

Bu geminin ayrılmasından sonra iki uçak gemisinden maada geriye 5 kruvazör Astoria, Chester, Portland, Minneapolis, New Orleans) ve Phelps, Dewy, Aylvin, Morris, Anderson, Hammann ve Russell muhripleri kalmıştı.

Alb. Sherman ile Buckmaster'in müşterek raporlarına göre ayın 7. günü yapılan harekâtta bizim ve düşmanın kayıpları şöyledir :

Düşmanın zayiatı.

Batan gemiler : Shoho uçak gemisi 6 uçak ve mürettebatın çoğu ile beraber.

Mürettebatın ekserisi ile beraber bir hafif kruvazör.

Düşürülen uçaklar : 97 tipinde ve Zero olmak üzere 13 av, 3 torpito uçağı, 2 keşif uçağı, 1,97 tipinde 4 motorlu karakol uçağı.

Bizim zayiatımız :

Düşürülen uçaklar : 3 keşif uçağı (SBD) bunların mürettebatı sonradan kurtarılmıştır), 3 av.

8 - Mayıs harekâtı

Bizim hava hücum gruplarımızla düşmanın hava hücum grupları arasında bir vuruşma ile Mercan deniz muharebesi mayısın 8. ci günü en şiddetli safhasına varmıştır. Bilfiil muharebe müddeti pek kısa olduğundan herekâtın her bir safhasını sırasile ayrı ayrı izah etmek münasip olur.

Fox müfrezesi ayın yedinci gecesi cenubu garbî istikametindeki seyrine devam ile ayın 8. günü saat 08,00 de 14°25' cenubî arz ve 154°.31' şarkî tule vardı. Bu noktada rotası 125° idi.

Müfrezemizin başlıca alâkadar olduğu nokta hâlâ Zirikaku ve Shekaku uçak gemilerini bulmak idi. Geceleyin alınan istihbarat raporlarında düşman istilâ kuvvetlerinin şimali garbî istikametinde çekildiği bildiriliyor idi ise de iki Japon uçak gemisi hakkında sarih bir malûmat alınamamıştı. Port Morsby'ye hücum etmek üzere nakliyelerle beraber geri dönmek için evvelâ halledilmesi icap eden hava hakimiyeti meselesini kararlaştırmak maksadile bu iki uçak gemisinin Mercan denizinde kalmış olduğu farzedilmişti.

Düşman uçak gemilerinin mevkilerini kat'iyetle tesbit etmek için 360° lik saha dahilinde bir fecir araştırması yapılmasına karar verildi, şimal nısıf dairesinin nısıf kutru 200 ve cenup nısıf dairesinin nısıf kutru da 150 mil olacaktı. Lexington keşşafları saat 06,25 te havalan-

dılar. Keşif bölüğü İKİ den kıdemsiz Yzb, J. Simith saat 08,20 de iki tayyare gemisi, dört ağır kruvazör ve muhtelif muhriplerden mürekkep bir düşman teşkilinin 170 mil şimali garbî istikametinde cenuba doğru yüksek süratle seyrettiğini gördü. Mevki 15°.11′ cenubî arz ve 156°.04′ şarkî tul idi. Saat 08,22 de düşmanın yaptığı telsiz muhaberesinden bizim kuvvetlerimizin de hemen ayni zamanda düşman tarafından görülmüş olduğu anlaşılmıştı.

Bir gün evvel bize yardım etmiş olan hava şimdi Japonların lehine idi. Rü'yet ve savaş mesafesi hemen hemen hudutsuz gibi idi, pek az bulut vardı, yağmur sağanağı yoktu, rüzgâr saatte 15 - 18 mil kuvvetinde ve keşişleme idi. Bu hava vaziyeti aşağı yukarı bütün gün devam etti. Diğer taraftan Japon gemileri bir gün evvel bizi muhafaza eden cephe sahasında harekât yapıyorlardı. Bu sahada rü'yet 2 den 15 mile kadar tahavvül ediyordu. Sahayı Alto Cumulus ve Cirrus bulutları kaplamakta idi. Arasıra zuhûr eden sağanaklar vaziyeti daha ziyade güçleştiriyordu.

Saat 09,07 de Amiral Fletcher müfrezenin tâbiyevî komutasını hava komutanı olan Amiral Fitch'e devretti. İlk tayyareler saat 09,00 da Yorktown'ı terketmek suretile hücum grupları havalanmağa başlamıştı. Bütün keşşaf ve bomba tayyareleri 1000 librelik bombalarla teslih edilmişlerdi.

Yorktown grupu :

İlk önce Yorktown hücum grupu yola çıktı. Bu grup 6 av, 7 keşşaf, 17 pike bombardıman ve 9 torpito tayyaresinden mürekkepti. Keşşaf ve bomba tayyareleri 2 av tayyaresi ile beraber 17,000 kadem yüksekten hedefe yaklaştı. Evvelâ pike bombardıman tayyareleri saat 10,32 de düşmanı gördüler. Düşman, araları 6-8 mil açık iki tayyare gemisi ile bir hat gemisi yahut çok büyük bir kruvazör, 3 ağır kruvazör ve 4 muhripten mürekkep muhtelit bir himaye grupundan ibaret idi. Rotaları 190° hakikî idi.

10,49 da keşşaf ve bombardıman tayyareleri hücum mevkiine gelmişlerdi fakat daha bati olan torpito tayyarelerini beklemek üzere daireler çizmeğe başladılar. Bir düşman tayyare gemisi yağmur sağanağı olan bir sahaya doğru seyretmekte idi, diğeri rüzgâra doğru döndü ve tayyarelerini uçurmağa başladı. 10,58 de torpito tayyareleri de hücum mevkiine geldiklerinden tayyare uçuran düşman tayyare gemisine müşterek bir hücum başladı. Altı kat'î, üç muhtemel ve birçok yakin isabetler temin edildi.

SBD. ler pike yaparlarken ve çekilirlerken düşman av tayyarelerinin hücumuna uğradılar. Bunu takip eden harekât esnasında keşşaf bölüğü BEŞ düşman av tayyaresi ve bomba bölüğü BEŞ te 7 av tayya-

resi düşürmüştür, her iki bölük bundan başka birçok düşman tayyaresini de yaralamışlardır. Bizim tayyarelerimiz kaçmak için bulut sütresinden faydalandılar. Bomba nişangâhlarile rüzgâr paravanlarının dumanlanması bizim SBD tayyarelerinin hücumunu güçleştirmiştir.

İsabet temin ededen bomba tayyarelerinden birinin pilotu Yzb. J. Powers idi. Diğer pilot arkadaşlarının ifadesine göre bu subay, her ne bahasına olursa olsun bir isabet temin etmeğe yemin etmişti, bu sözünü tutarak bombasını atmazdan evvel düşman tayyare gemisinin uçuş güvertesine birkaç yüz kadem yaklaşıncaya kadar pike yaptı. Kendi attığı bombanın patlaması ile hâsıl olan tazyikın kendi tayyaresini tahrip ettiği tahmin edilmektedir. Kendisinin fevkalâde kahramanlığı ve vazifeye bağlılığı Cümhur Başkanı Roosvelt tarafından sitayişle bahsedilmiş ve ölümünden sonra, " Congressionel Medal Of Honour „ ile taltif edilmiştir. Yorktown'dan diğer bir SBD daha zayi olmuştur, fakat bunun nasıl vâki olduğu hakkında bir malûmat mevcut değildir.

Bu arada torpito tayyareleri cenubu şarkîden doğru yaklaştılar. SBD'ler hücum ederken iskeleye dönmeğe başlıyan düşman tayyare gemisi birdenbire sancak alabanda etti. İşte bu sancağa dönüş esnasında torpitolar atılmıştı. 9 torpitodan 3 ve belki 4 tanesi isabet etti. Üç tanesinin hatalı seyirler yaptığı görülmüştür. Son hücum yapan iki pilotun ifadesine göre birinci torpito düşman tayyare gemisinin iskele başomuzluğuna isabet etmiş ve su hattından uçuş güvertesine kadar bir yara açmıştır. İkinci ve üçüncü torpitolar başomuzluk ile geminin vasat kısmına isabet etmiştir. Düşman tayyare gemisinin baş tarafından kıçına kadar bordasının 50 - 100 kademelik kısmı yanmakta idi. Sancak kıçomuzluğunda da küçük büyük bir ateş görünüyordu. Hücumdan 15 dakika sonra tayyare gemisi son görüldüğü zaman hâlâ şiddetle yanmakta idi. Torpito tayyareleri de geri çekilmek ve diğer tayyarelerle buluşmak hususunda bulut sütresinden faydalandılar ve hiçbirinin düşürülememesi keyfiyeti daha ziyade hava şartlarına atfedilmiştir. Yorktown torpito tayyarelerine refakat eden dört av tayyaresi, hedefe yaklaşmakta iken altı ZERO'nun hücumunu defederek TBD'lerin torpitolarını iz'aç edilmeden atmalarını temin etmişlerdir. Bizim hücumumuz esnasında üç düşman ZERO tayyaresi ile bir keşşaf tayyaresi ve dönüş uçuşu esnasında da bir düşman torpito tayyaresi düşürülmüştür. Yine dönüş esnasında bizim de tayyarelerimiz iki düşman bombardıman tayyaresine hücum etmişlerse de mahrukatın azlığı dolayısile bir hadde kadar takip edebildiklerinden düşman kaçmağa muvaffak olmuştur.

Yorktown hücum grupunu 12,31 de gemiye almağa başladı ve saat 13'00 te bütün tayyareler inmiş bulunuyordu. İniş esnasında bomba bölüğü 2 den kıdemsiz Yzb. E. Moa'nın kullandığı bir tayyare tam süratle uçuş güvertesindeki (Kaptan köprüsündeki baca ve saire-

nin teşkil ettiği) adaya çarpmıştır. Birçok düşman mermisi isabeti alan bu tayyarenin ufkî dümenleri kullanılmaz hale gelmişti. Enkaz haline gelen tayyare bordadan denize atılmışsa da gerek pilot ve gerekse arka makinalıtüfekçi er kurtulmuşlardır.

Lexington grupu :

Lexington hücum grupu esas itibarile 12 torpito, 18 pike bombardıman 4 keşşaf ve 9 av tayyaresinden mürekkep idi. Pike bombardıman tayyarelerine 3 av, torpito tayyarelerine 4 av ve keşşaflara da 2 av tayyaresi refakat etmekte idi. Fakat bu hava kuvvetinin hepsi hücum etmedi. Pike bombardıman tayyarelerini himaye eden av tayyareleri yolda teması kaybederek tayyare gemisine dönmüşlerdir. 18 bomba tayyaresi düşmanı bulamıyarak tek bir darbe vurmadan avdet etmişlerdir. Motor ârızası dolayısile bir torpito tayyaresi geri geldi. Pilotlara verilen seyrisefain malûmatı hiç iyi değildi ve rü'yet son derece kötü idi. Bnb. Brett komutasında geri kalan 12 torpito tayyaresi 4 keşşaf ile birleşerek Lexington grupu komutanı Bnb. Ault emri altında bir müfreze teşkil etmişlerdir. Düşmanı görmeksizin kendilerine verilen sahadaki uçuşlarının nihayetine geldikten sonra refakatlerindeki altı av tayyaresile beraber geri döndüler. Birkaç dakika içinde bir açık sahaya girdiler. Açık sahanın uzak tarafı istikametinde ve takribcn 20 mil mesafede düşman gemileri görüldü. Bu noktada Bnb. Ault kaybolan pike bomba tayyarelerini radyo ile aradı ise de bulmağa muvaffak olamadı. Hemen biraz sonra düşmanın ZERO ve Me - 109 av tayyareleri zuhûr etti ve bizim av tayyarelerimiz tarafından karşılandılar. Torpito tayyarelerine refakat eden 4 av tayyaresinin pilotlarından yegâne kurtulan Yzb. Noel Gayler kendisinin ve diğerlerinin en aşağı bir ve belki de daha fazla düşman av tayyaresi düşürdüklerini bildirmiştir. Göpek kavgası esnasında Yzb. Gayler bulut sütresine girmiştir. 3 dakika kadar bulut içinde alet yardımile uçtuktan sonra refakatinde bir kruvazör ile muhrip bulunan düşman tayyare gemisinin tam üstünde 1000 kadem yükseklikte buluttan dışarı çıktı. Bizim torpito tayyarelerimizin veya keşşaflarımızın her an hücum edeceğini umarak tayyare gemisi üzerinde iki defa daire resmetti. Bu tayyare ne defi topu ne de düşman avları tarafından iz'aç edilmemişti. Görünüşe bakılırsa düşman gemileri Yzb. Gaylerin tayyaresini görmemişlerdi. Tayyare gemisinde hasara uğradığına delâlet eden bir alâmet yoktu. Birkaç dakika içinde 15 mil doğu istikametinden diğer bir büyük düşman gemisi grupu zuhûr etti. Yzb. Gayler bu defa müteaddit gemiler gördüğünü ve bunlar arasında büyük bir tanesinin ki; bunu bir tayyare gemisi olarak kabul etmiştir, yanmakta olduğunu ve bir hayli duman çıkarmakta olduğunu söylemiştir.

Bizim tayyarelerimizin düşmanın ikinci gemi grupuna hücum etmiş olduklarına karar vererek Yzb. Gayler randevu noktasını aramağa baş-

ladı. Biraz sonra Asteğmen Haschke'nin kullandığı keşşaf tayyaresine rasladı ve onu takip ederek Lexingtona döndü. Asteğmen Haschke Bnb. Ault grupunun 4 keşşaf tayyaresinden yegâne kurtulan subaydır.

Bizim avlarımızın Japon av tayyarelerile çarpışmaları esnasında 4 keşşaf ile 11 torpito tayyaresi hep birlikte hücum yaptılar. Telsiz jurnalı kayitlerine göre bu hücum 10,59 da yapılmıştı. Bu hücumda Zuikaku sınıfından bir tayyare gemisine iki 1000 librelik bomba ile 5 torpito isabeti yapılmıştı. Son olarak görüldüğü zaman uçak gemisi yoldan düşmüş ve yanmakta idi.

Hücum eden bir keşşaf ile iki av tayyaremiz müstesna olmak üzere bütün tayyarelerimiz düşman av tayyarelerinin hücumuna uğramış veya benzinleri tükenmiştir. Gazının bitmesi dolayısile torpito tayyarelerimizden bir tanesi inmeğe mecbur olarak elden çıkmıştır. Bnb. Ault bu suretle kaybolanlar arasındadır. Bir müddet müfreze ile radyo irtibatı yapmış ise de geri dönmeğe muktedir olamamış ve radyo mevki bulucu aleti ile kendisini bulmak mümkün olmamıştır. En son olarak 14,54 te kendisine harekâtında serbest olduğunu ve inecek bir arazi bulmıya çalışması söylenmiş, cevaben " Pek âlâ, Allaha ısmarladık arkadaşlar, üstü düz gemiye bir tane 1000 librelik isabet temin ettiğimizi hatırlayın „ demiştir.

Hücum grupundan geri kalan son tayyare takriben saat 14,00 te Lexingtona inmiştir. Geri dönen yedi av tayyaresinin benzini o kadar azalmış idi ki; tanıtma manevralarını yapmağa muktedir olmadılar ve kısa bir müddet Yorktown tarafından ateşe tutuldular.

Gerek Amiral Fletcher gerekse Amiral Fitch hücumlarımızın neticesinde Shakaku düşman tayyare gemisinin ağır hasara uğradığını ve diğer uçak gemisi Zuikaku'nın da hasara uğradığına kani olduklarını rapor etmişlerdir. Fakat Pasifik başkomutanı her iki hücum grupumuzun ayni tayyare gemisine hücum etmelerinin ve diğer tayyare gemisinin, gök yüzünün bulutla kapalı olmasından faydalanarak kaçmasının muhtemel olduğunu bildirmiştir. Albay Sherman, Lexington tayyarelerinin hücum ettiği tayyare gemisinin battığına kani olduğunu ifade etmiştir. Albay Buckmaster ise resmî raporunda düşman tayyare gemisinin battığına veya batmadığına dair bir fikir beyan etmemiş, Yorktown grupunun temin ettiği bomba ve torpito isabetlerini zikretmekle iktifa etmiştir. Vaziyetin müteakıp inkişaflarından ne Zuikaku ve ne de Shakaku'nun batmamış olduğunu fakat Shakaku'nun adamakıllı hasara uğradığı anlaşılmıştır. Zuikaku yaralandı ise bile hasar sathî idi.

Müfrezeye karşı yapılan hava hücumu :

Bizim keşşaflarımızın düşman teşkilâtını buldukları zaman düşmanın da FOX müfrezesini gördüğü radyo muhaberatından anlaşılmıştı. Bir

hava hücumuna maruz kalacağımıza şüphe edilmediği için bu hücumu karşılamak üzere gerekli hazırlıklar yapılmıştı. Kruvazörler ve tayyarelerle tam bir serbestî içinde harekât yapabilmeleri için tâbiyevî komuta 09,07 de Amiral Fitch'e verilmişti. Mevcut gemilerin ekserisinde savaş yerleri fecir zamanı alınmış ve mürettebat bütün gün savaş yerlerinde kalmışlardır. Muharebe ve torpito emniyeti karakolları idame edilmiştir. Sürat tedricen 25 mile çıkarılmış ve düşman taarruzu başladığı zaman sürat 30 mile arttırılmıştır. Tayyare uçurmak ve gemiye tayyare almak için değişik rotalara seyredilmiş ise de genel ilerleme istikameti cenubu şarkîde tutulmuştur. Savaş başlamazdan beş dakika evvel bizim rotamız 125° hakikî idi.

Gemilerimiz, tayyare gemileri merkezde olmak üzere "Victor" dairevî nizamında idi. Yorktown Lexingtonun şimalinde idi ve tayyarelerin güneş istikametinden yaklaşması halinde Lexington Yorktown ile güneş arasında kalmıyacak surette saat 10,40 ta mevki alınmıştı. Düşman hücumu başlayınca bomba ve torpitolardan kaçınmak için yüksek süratle manevralar yapılması neticesi olarak Yorktown ile Lexingtonun arası gittikçe açılmıştı. Harekât sona erdiği zaman bu iki gemi arası millerce açılmış bulunuyordu. Emniyet gemileri hiçbir işeret verilmeksizin her bir tayyare gemisini en yakin olarak takip etmişlerdir. Yorktown refakatinde Astoria, Portland, Chester, Russel, Hammann ve Aylwin ve Lexington ile beraber Minnea polis, Orlean, Morris, Anderson Phleps ve Dewey bulunuyordu.

Ayın 8. günü muharebe hava karakolu :

Av tayyareleri :

Düşmanın hücumu esnasında bizim av tayyarelerimizin ne suretle kullanılacağı bir münakaşa mevzuu olmuştu. Düşmanın yaklaşmakta olduğuna dair radyo mevki bulucu aletle oldukça erken alârm verilmiş olmasına rağmen av tayyarelerimizden birçoğunun düşmanı karşılıyamamaları Lexingtonda bulunan müfreze av idare âmirini tenkitlere maruz bırakmıştır. Aşağıdaki izahat muharebe esnasında tayyare gemilerinden birinde bulunan bir subay tarafından verilmiştir :

"En ziyade tenkide hak kazanan av tayyarelerinin idaresi olmuştur. Her iki tayyare gemisinin av tayyarelerini idare eden Lexington av idare âmiri fevkalâde güzel bir teşkilâta malikti. Personal iyi ve talim ve terbiyeleri de yerinde idi. Vaziyet hakkında haberler almıştı ve bu haberler sıhhatli idi ve çabuk verilmişti. Kerteriz değiştirmeksizin düşman tayyarelerinin yaklaşmakta oldukları düşman 80 mil uzakta ve yüksek irtifalarda iken haber alınmış olmasına rağmen idare âmiri bir müddet hiçbir harekete girişmedi. Her halde vaziyetin ne yolda inkişaf edeceğini gör-

mek istiyordu. Yorktown'daki av idare âmiri kendisini çağırdı ve düşman tayyarelerinin gelmekte olduklarından haberdar olup olmadığını sordu. " Evet „ diye cevap verdi.

Bundan sonra bütün av tayyarelerini yaklaştırdı ve parça parça yemlik olarak muhtelif irtifalara yolladı ve neticede her iki tayyare gemisinden havalanan cem'an 17 av tayyaresi mevcut olmasına rağmen havada hiç av tayyaresi yokmuş gibi bir vaziyet hâsıl oldu. Bir çoklarımızın inandığı gibi Lexingtonun ziyaı sarahaten ve kat'iyyen av tayyaresi idaresi olmamasından ileri gelmiştir. Ayın 8. gününe ait harekât raporunda Lexington av tayyaresi idaresi hakkında hiçbir tenkit mevcut olmadığını da kaydetmek yerinde olur.

Gemi ile beraber kaybolan kayitlerin yardımı olmaksızın yazılan Albay Sherman'nın raporu muhtasar ve şöyle idi. " Av idare âmirinin emri altındaki muharebe karakolumuz 10,000 kadem irtifada karakol yapmakta idi. Yaklaşan düşmanın sahih yüksekliği tayin edilmemiş ise de 10,000 den daha yukarı olduğu malûmdu. Avlar 20 - 30 mil uzakta temas ettiler, fakat düşman bombardıman tayyareleri 17,000 kadem irtifada idiler ve düşman tayyareleri hücum noktasına gelmezden evvel kâfi irtifaa çıkmağa av tayyarelerimizin kabiliyeti müsait değildi. Düşman bomba tayyareleri 18 av tayyaresi ile himaye ediliyordu, bunlarla binnetice muharebeye tutuşan avlarımızın altı tanesini düşürmüşlerdir.„

Telsiz jurnallarından, radyo mevki bulma skeçlerinden ve her iki tayyare gemisine mensup pilotların anlattıklarından istifade ederek Albay Buckmaster bizim muharebe karakolumuzun düşman hücumunu nasıl karşılamış olduğunu şöyle anlatıyor.

" 10,55 te radyo mevki bulucu alet 0.20° kerterizde ve 68 mil mesafede büyük bir düşman tayyare grupunun yaklaşmakta olduğunu rapor etti. 10,59 da muharebe karakolundaki bütün tayyareler tayyare gemileri yakinine çağrıldılar. 10,59 da ilâveten 4 av daha uçuruldu ve şimdi havada Yorktown'dan 8 ve Lexington'dan 9 av tayyaresi bulunuyordu. (Fecir zamanındanberi havada nöbetleşe av tayyaresi tutuluyordu. Bir iç hava emniyeti olmak üzere kruvazör tayyareleri de uçurulmuş idi ise de bir düşman hücumu karibülvuku olduğu anlaşılınca bunlar geri çağrıldılar. 20 yahut 25 mil mesafeden bizim gemilerimizi takip etmekte olduğu aşikâr bulunan bir dört motorlu düşman deniz tayyaresini saat 10,14 te Yorktown avlarından birini bulmuş ve düşürmüştür.)

11,02 de Lexington tayyareleri 0.20° istikametinde 30 mil mesafeye ve 10,000 kadem yüksekliğe gönderildiler. Sonradan bunlardan iki tanesine daha alçakta uçup torpito tayyarelerini önlemeleri emredildi. Geri kalan üç tanesi 20 mil uzakta temas temin ettilerse de düşmanın 1000 - 2000 kadem altında bulunuyorlardı. Bir pilot 10,000 den 13,000 kadem irtifaına kadar muhtelif kademelerde 50 - 60 düşman tayyaresi

gördüğünü ve bunların takriben üçte birinin av tayyaresi olduğunu söylemiştir. Yine bu pilot, bunların en alt tabakasında torpito tayyarelerinin bundan sonra av tayyarelerinin sonra pike bombardıman tayyarelerinin ve sonra yine bir miktar daha av tayyarelerinin bulunduğunu ifade etmiştir. Bizim üç av tayyaremiz bu büyük düşman teşkiline 15 - 20 mil uzakta iken hücum etmiştir. Daha alçak irtifaa gönderilen iki av tayyaremiz de saat 11,16 da filodan 4,5 mil mesafede iken düşman torpito tayyarelerine hücum etmişlerdir.

Saat 11,08 de ayni istikamete doğru takriben 1000 kadem yüksekliğe ve 15 mil mesafeye 4 Lexington av tayyaresi gönderildi. Düşmanla temas etmeksizin bu mevkie gelen av tayyareleri talimat istediler ve av idare âmiri tarafından gemilerimizin hücuma maruz kaldıkları ve 10,000 kadem irtifadan geriye dönmeleri bildirildi. Hücum sona erdikten sonra avdet etmiş olmalarına rağmen hâlâ civarda bulunan tayyarelerden bir kısmını düşürmeğe muvaffak olmuşlardır.

Lexington av tayyarelerinden diğer iki tayyarelik bir müfrezeye geminin üstünde dolaşmaları emredilmişti. Bu müfreze 12,000 kademe kadar tırmanmıştı ve bu irtifadan düşman teşkilinin av kısmına hücum etmiştir. 4 tane Yorktown tayyaresi 8 - 10 bin kademde olmak üzere gemilerin üstünde tutulmuştur. İki tayyare düşman hücumunu yapmazdan evvel taarruz etmeğe muvaffak olamamış ise de bir ZERO av tayyaresi ile bombalarını atmış bulunan bir pike tayyaresini düşürmeğe muvaffak olmuşlardır. Bu birliğin diğer iki tayyaresi bir pike bombardıman grupuna, pikeye geçerlerken onlarla beraber pike yapmak suretile hücum etmişler ve bombalarını atmazdan evvel bir ve bombalarını attıktan sonra da diğer bir tayyareyi düşürmüşlerdir.

Böylece 17 av tayyaremizden ancak 3 tanesi hücumdan evvel düşmanı karşılamağa muvaffak olabilmiştir. Diğerleri düşmanın hücuma başlamasından ve hücumu bitirmesinden evvel taarruz edecek mevkide bulunmıyorlardı.

Yorktown pilotları cem'an 4 ZERO ve 3 pike bombardıman tayyaresi düşürmüş ve müteaddit tayyareleri de hasara uğratmışlardır.

Muharebe karakolundan hiçbir Yorktown av tayyaresi kaybolmamıştır. 2 Lexington av tayyaresi düşürülmüş ve pilotları emniyet gemileri tarafından kurtarılmıştır. Phleps bunlardan birisi olan kıdemsiz Yzb. Richard Crom'u kurtarmıştır.

Keşşaf bombardıman tayyareleri (SBD)

Amiral Fitch'in emrile torpito emniyeti karakolu teşkil etmek üzere Yorktown saat 07,30 da keşşaf bölüğü 5 ten 8 SBD uçurdu. Bu iş için elde av tayyaresi bulunmaması dolayısile bu tayyarelerin kullanılmasını Alb. Buckmaster de münasip bulmuştur. Keşşaflara, teşkilâtımıza yakin

bir mesafede ve alçak irtifada mevki verilmiştir. Bunlar yüksek süratle süzülerek yaklaşan düşman torpito tayyarelerini önlemeğe uğraşmışlarsa da yakalıyamamışlardır. Bundan sonra SBD'ler üstün adette Japon av tayyarelerinin hücumuna uğramışlar ve 4 tanesi derhal düşürülmüştür. Vukua gelen karışık vaziyette bizim tayyarelerimiz 4 düşman av tayyaresini düşürmüşler ve birçoklarını da yaralamışlardır, yaralananlardan 4 tanesinin düşmüş olması ihtimali olduğu kaydedilmiştir. Bu 8 SBD'den hiçbirisi hasardan kurtulamamıştır. Adetçe, süratçe ve manevra kabiliyeti bakımından üstün tayyarelerin hücumuna uğramalarına rağmen savaşmaktan menedilemiyen bu keşşafların harekâtını Albay Buckmaster cesaret ve vazifeye sadakatin parlak bir misali olarak tavsif etmiştir.

Torpito emniyeti karakolu teşkil etmek üzere 2000 kadem irtifada ve kendisinden 6000 yarda mesafede bulunmak üzere Lexington da 8 keşşaf tayyaresi uçurmuştur. Düşman tayyareleri bunların üstünden geçerek hedeflerine yaklaşmışlardır, fakat SBD'ler müessir şekilde hareket edebilmişlerdir. Bunların, dördü torpitolarını atamadan önce olmak üzere, 8 düşman torpito tayyaresi, bir pike bombardıman ve bir av tayyaresi düşürdüklerini Albay Sherman rapor etmiştir. Bir Lexington SBD'si düşmüştür. Kıdemsiz Yzb. Mc. Donald'ın kullandığı diğer biri de tayyare gemisine inerken bordadan denize düşmüş ve pilotu omuzundan yaralanmıştır. Kendisi ve arkada oturan telsizcisi Morris tarafından kurtarılmışlardır.

Lexington'da bir pilot o gün SBD'lerin "Büyük bir adamın işini yapmak için gönderilen küçük bir çocuğa„ benzediğini sonradan ifade etmiştir.

Yorktown'a taarruz :

Yorktown'da saat 05,45 te savaş yerleri alınmıştı. Hücum grupunun uçurulmasından sonra, karakol tayyarelerinin uçurulması veya alınmasından maada, düşman hücumuna kadar sabah vukuatsız geçmiştir. Her iki tayyare gemisinin av tayyarelerinin idaresi Lexington idare âmiri tarafından deruhde edilmiş ve Yorktown saat 10,55 te radyo mevki bulucu alet 0.20° kerterizinde ve 68 mil uzakta büyük bir düşman tayyare grupunun mevcut olduğunu keşfetti. Saat 11,11 de bu düşman tayyareleri 15 mil mesafede iken filonun rotası 125° ye tebdil edilmişti. Düşman torpito tayyareleri muhafız av ve keşşaf tayyarelerimizin arasından filoya yaklaştılar ve 11,18 de 5 pusluk bataryalarla ateş açıldı. Ateş açılmasının hemen akabinde düşman torpito tayyareleri küçük gruplar teşkil ederek ayrıldılar. Düşman tayyarelerinden 3 tanesi iskele kıçomuzluğu istikametinden torpitolarını attılar ve iskele bordası istikametinde diğer 4 tanesi de bunları takip ediyordu. İlk üç torpito suya düştüğü

zaman Albay Buckmaster sancak alabanda ve son yol komutasını verdi. Bu noktada Lexington ile Yorktown biribirinden ayrılmaya başladılar.

Gemi iskele bordasından atılan torpitolar iskele bordasına yakin olarak geçinceye kadar torpitolara muvazi bir rotada seyrettirildi.

İskele kıçomuzluğundan torpito atan tayyareler bu sırada gemiden açılan top ateşi ile vurulmuşlardı. Bu üç torpitonun izleri Yorktown civarında görülmemişlerdir. İskele bordasına yaklaşan torpito tayyare grupundan bir torpito tayyaresi torpitosunu atmazdan evvel ve bir tanesi de attıktan sonra düşürüldü.

Üçüncü bir grup Yorktown'nın kıç tarafından 8000 veya daha fazla yardalık bir mesafeden devrederek sancak kıçomuzluğu istikametinden torpitolarını attılar. Yorktown kıç tarafını göstermek üzere döndü. İki izin sancak bordasından geçip gittiği görülmüştür. Bu grup oldukça uzaktan hücum ettikleri için yalnız bir tayyare düşürülmüştür.

Tek bir torpito tayyaresi kemerenin ilerisinden sancak bordaya muvazi bir uçuşla yaklaştı. Bu tayyare devamlı bir 5 pus ve 1.1 pusluk top ateşi altında kalmıştı. Tayyare Yorktowna doğru döndü ve geminin o bordasındaki tekmil topların ateşi dolayısile torpitosunu 2000 yardadan atmıştır. Torpito düştüğü zaman gemi sancağa saldırıldı ve torpito pruvadan geçip gitti.

Güneş istikametinden doğru gelen 15-18 düşman pike bombardıman tayyaresi saat 11,24 te hücuma başladılar. Bunlar umumiyetle güverte üzerine iskeleden sancağa doğru geçerek pike yapıyorlardı. Görünüşe nazaran komuta köprüsüne veya ada teşkil eden yapıya nişan alıyorlardı. Bütün tayyareler ağır topçu ateşi altında tutuluyordu ve umumiyetle pikenin altına veya başladıkları istikamete doğru rota değiştiriyordu. Bir bomba isabeti alındı. Pruva ile köprüüstü arasında iki tanesi çok yakin olmak üzere sancak tarafına altı yakin isabet oldu, iskele kıçomuzluğunda en aşağı iki sancak kıçomuzluğunda iki veya üç yakin isabet vàki oldu. Bu isabetler pervaneleri sudan dışarı kaldırdı. Sancak başomuzluğuna yakin düşenlerden biri 3 numaralı 5 pusluk topun hemen gerisinde yalı kütüğüne değdi.

Ayni yerin civarındaki yakin düşenlerin parçaları su hattının üstünde tekneyi muhtelif yerlerden delmiştir.

Pike bombardımanın sonuncu safhası esnasında her iki kıçomuzluk ve kıç taraftan doğru torpito tayyarelerinin hücum ettiklerine dair komuta köprüsüne raporlar gelmiştir. Fakat bu haberin hücum ettikten sonra tayyarelerin buluşmalarından galat olduğuna hükmedilmiştir.

İki numaralı asansörden 23 kadem ve baca ve köprüüstü adasından 15 kadem uzakta uçuş güvertesine tam bir isabet oldu. Toplanan parçaların muayenesi ile bunun takriben 12 pus kutrunda bir cepaneye ait olduğu görülmüştür. Bu isabet 14 pus kutrunda bir delik açarak

uçuş güvertesini delmiş ve 3 numaralı hazır dairesinden, hangar güvertesi ve sancak bordaya doğru istikamet değiştirerek ikinci güverteden geçmiştir. Bundan sonra bir kemereye ve puntele çarparak iskeleye doğru dönmüş ve üçüncü güverteyi delmiştir. Dördüncü güvertenin 3 kadem kadar üstünde bulunan uçuş malzeme ambarında patlamıştır. Bu patlama neticesinde 37 kişi ölmüş ve birçokları da yaralanmıştır. Fakat heyeti mecmuasile zarar büyük değildi. Gemiain sürati 24 milden aşağı düşmüştü. Yol kesmek lâzım gelip gelmiyeceği köprüüstünden sorulduğu zaman lüzum yok, idare edeceğiz cevabı alınmıştır.

Yorktown'nın CXAM radyo mevki bulucu aleti 11,31 de bozuldu ise de 12,22 de tekrar çalıştırıldı. Ertesi gün radyo mevki bulucu aletin anteni rüzgâr tarafından yerinden sökülmüştür. Anten boyunduruğunu kaidesine bağlıyan perçinin ayın sekizinci günü yapılan muharebeler esnasında kesilmiş olduğu öğrenilmiştir.

Antenin hasara uğraması dolayısile YE gemiye çağırma mürsilesi de bir müddet çalışamamıştır. Bunun neticesi olarak, düşmanın hücumunu takip eden birkaç saatlik zaman zarfında YE gemiye çağırma vasıtası mevcut olmadığından her iki grup ta Lexingtonun muhabere ve muvasalası kesilmiştir.

Yorktown ile beraber kalan gemilerin harekâtı :

Tayyare gemilerinin ayrılmasından sonra Yorktown ile beraber kalan kruvazör ve muhriplerin komutanlarının ayın 8. günkü harekâtına ait raporları aşağıda yazılıdır :

Astoria - (Tuğamiral Smith'in sancak gemisi). Albay Sanland hücum için yapılmakta olan Japon torpito tayyarelerinin kendi gemisinin iskele borda istikametinde ilk defa olarak saat 11,12 de görüldüğünü söylemiştir. Yorktown'nın üstünde ve ilerisinde bir baraj yapmak üzere Astoria 5 pusluk ve otomatik topları ile ateş açtı. Bir 5 pusluk tam isabet ile iskele kıçomuzluğunda bir Japon tayyaresi düşürüldü. İskele kıçomuzluğu istikametinde çekilmekte olan diğer bir torpito tayyaresi de 400 yarda mesafeden top ateşi ile düşürüldü. İskele başomuzluğu istikametinde ateş altına alınan üçüncü bir tayyare de silâhını 500 kadem irtifadan atmak zorunda bırakılmıştır. Astorianın ilerisinden geçen bu torpito yolu üzerinde bulunan bir muhribin keskin manevra yapmasına sebep oldu. Görünüşe nazaran kruvazörün üstüne çarpmak istiyen dördüncü bir tayyarenin de iskele başomuzluğundan 300 yarda uzakta alevler içinde denize düştüğü görülmüştür.

Kısa bir sükûnet devresinden sonra saat 11,20 de Astoria pike bombardıman tayyarelerine ateşe başladı. Saat 11,32 de gemi 4 bomba tayyaresinin bombaları arasında kaldı ise de hasara uğramadı. İskele başomuzluğu ilerisinde bir pike bombardıman tayyaresi düşürüldü.

11,32 de ateş kesildi.

Hücuma 68 düşman tayyaresinin iştirak ettiğini ve bunlardan 30 unun torpito, 26 sının pike bombardıman, 12 sinin av tayyaresi olduğunu Albay Sanland bildirmiştir.

Torpito tayyarelerinden 14 ünün Yorktowna, 15 tanesinin Lexingtona ve bir tanesinin de Astoriaya taarruz ettiğini, 12 bombardıman tayyaresinin Yorktown'ı ve 12 bomba tayyaresinin Lexington'un hedef olarak seçtiğini diğer iki bomba tayyaresini de Astoriaya hücum ettiğini Albay Sanland raporunda zikretmiştir.

Bu harekât esnasında Astoriada bir kişi alevden cüz'ice yanmış ve 5 pusluk mermilerin düşmesi dolayısile iki kişinin ayak parmakları kırılmıştır.

Amiral Smith gerek Astoria gerekse komutası altında bulunan Portland ve Chester mürettebatının harekâtını övmüşse de tayyare defi ateşinden memnun olmadığını izhar etmiştir. Amiral 5 pusluk topların çılgınca ateş edildiğini ve tesirsiz olduğunu 1.1 liklerle 20 m/m lik topların ateşinin de son derece çılgınca olmasına rağmen daha ziyade tesirli bulunduğunu söylemiştir.

Portland-Portlanda göre harekât Yorktown'nın keskin bir surette sancağa döndüğü zaman saat 11„17 de başlamıştır. Bu dönüşle kruvazörün sancak bataryası gelmekte olan tayyarelere tevcih edildi. Tayyarelere iki 5 pusluk ve iki 1.1 lik ve sancak kıç 20 m/m lik toplarla ateş açıldı. Yorktown tayyarelerle kruvazör arasına girinceye kadar ateşe devam edildi.

Yorktown'a yaklaşmakta olan bir torpito tayyaresinin düşürülmesi hali müstesna olmak üzere tayyarelerin müessir menzil haricinde bulunmaları dolayısile topçu ateşinin umumiyetle tahrip tesirinden mahrum bulunduğunu fakat topçu ateşinin çokluğu hücum eden tayyarelerin pilotlarının şaşırmasına ve torpitolarını Lexington'a olduğundan; bir hayli evvel Yorktown'a atmalarına sebep olmuş olduğunu Albay Perlman beyan etmiştir.

Albay Perlman harekâtı üç safhaya ayırmıştır. Takriben 11„20 de başlayan ikinci safhada düşman Yorktown'a torpito ve pike bombardıman tayyarelerile muhtelit bir hücum yapmıştır. Portland bu tayyarelere tevcih edebildiği bütün toplarla ateş etmiş ise de bu ateşten muhtemel bir tâciz tesirinden başka netice alınmamıştır. Üçüncs safha gelen münferit pike bombardıman tayyarelerinin hücumlarından ibarettir. Bu safha esnasında ya Portland'a veya Yorktown'a doğru pike yapan iki tayyarenin 1.1 lik ve dört 20 m/m lik toplarla ateş açıldığı zaman uzaklaştıkları görülmüştür. Her iki tayyare de duman çıkararak ayrılmışlardır. 4000 kadem irtifada kruvazörün rotasına mukabil istikamette çekilen iki tayyareye beş pusluk topla ateş açılmışsa da tayyareler kurtulmuşlardır.

Muharebenin sonuna doğru bir düşman tayyaresi alçak bir irtifadan ve iskele başomuzluğundan Portland'a yaklaştı. Bu esnada Russel kruvazörün tam pruva istikametinde ve 1500 yarda mesafesinde idi. Her iki gemi de bu tayyareye ateş açtılar ve tayyare muhribin yakininde denize düştü.

Portland'da hiçbir zayiat vukua gelmedi.

Chester

Chester 11,13 te Yorktown'a hücum eden torpito tayyarelerine ateş açtı ve hedef mevcut olduğu müddetçe saat 11,33 e kadar ateşe devam etti. Saat 11,17 de iki torpito tayyaresinin sancak tarafından kendi gemisine hücum ettiklerini Albay Shock rapor etmiştir. Bunlardan biri torpitosunu atmazdan evvel diğeri de attıktan sonra düşürülmüş ve bunlar sancak kemere istikametinin biraz ilerisinde denize çarpmışlardır. Torpito Chester'in 50 - 75 yarda gerisinden geçmiştir. Yorktown'da hücum etmek üzere Chester'in önünden geçen üçüncü bir torpito tayyaresi de kruvazörden atılan 1.1 ve 20 m/m lik top ateşile düşürülmüştür.

Düşmanın mecmu tayyarelerile bunların hedefleri hakkında Albay Shock'un mütalealan şöyledir:

Adet	Tip	Hedefleri
31	Torpito tip 97	(6) lık iki ve (5) lik bir dalga halinde Lexington üzerine, 6 lık iki dalga Yorktown üzerine.
20	99 tipi pike bombardımanla ilâveten ordu 97 tipine benzer birkaç daha hafif bomba tayyaresi	5 ve 4 tanelik üç grup Yoktown'a ve diğerleri Lexington'a hücum ettiler.
15 - 20	96 yahut 97 tipi av	Bomba ve torpito tayyarelerinin hücumlarını desteklemiş ve gemileri m.t. ile ateş altına almaya teşebbüs etmiştir.

Sıcak bir topta ateşten evvel iştial eden 20 m/m lik bir mermi ile bir topçu silâhendaz tehlikeli bir surette yaralanmıştır.

Hammann

Torpito tayyaresi olarak teşhis ettiği şimali şarkî istikametinden gelen düşman tayyarelerini Hammann ilk defa saat 11,16 da görmüştür. İki dakika sonra Yorktown'a yaklaşan iki torpito tayyaresi ateş altına alınmış ve bunlardan bir tanesi tayyare gemisinin ilerisinde alevler içinde denize düşmüştür. Müteakıp birkaç dakika içinde düşmanın torpito ve pike bombardıman tayyarelerinden menzil içine girenler ateş altına

alınmışlardır. Bir ve muhtemelen iki tane düşman torpito tayyaresi Hammann'ın 5 pusluk ve 20 m/m lik toplarile düşürülmüştür. Takriben 10 tane torpito ve pike bombardıman tayyaresine ateş açıldı ise de bunların ekserisi menzil gayesinde idiler.

Kısa bir sükûnet devresinden sonra 11,30 da daha küçük bir düşman tayyare dalgası şarktan doğru geldi. Bunlara ateş açıldı ise de isabet görülememiştir. Toplar iki torpito tayyaresine tevcih edilmişti. Fakat Hammann'ın ateş açmasından evvel bunlardan biri Russel tarafından düşürüldü.

Gemi komutanı Bnb. True atılan 5 pusluk mermilerden yüzde 30-40 ının patlamadığını bildirmiştir.

Russel

Ekseriya emniyet gemilerinden birden fazlasının ayni düşman tayyaresine ateş açması yüzünden kendi gemisinin ateş tesirini tayin etmenin çok güç olduğunu gemi komutanı ön Yzb. Hartwig rapor etmiştir.

Gemi komutanı "vukuatı gözle takip edenlerin ifadeleri biribirini tutmamaktadır, dört tayyarenin düşürüldüğü ve bir tanesinin de arkasından duman çıkararak gözden kaybolduğunu söylemekte ise de ancak iki tayyarenin düşürülmüş olduğunda ittifak edilmektedir„ diyor. Bunlardan bir tanesi torpito tayyaresi olup torpitosunu atamamıştır. Tipi tasrih edilmiyen diger tayyareye de 5 pusluk bir isabet yapılmış ve merminin infilâk etmemesine rağmen tayyare denize düşmüştür.

Aylwin

Ayın 8. günü tayyare gemilerinin düşman hava hücumlarına karşı müdafaasında Aylwin'in oynadığı rol yalnız o zaman Phleps, Dewey ve Aylwin'den mürekkep olan muhrip takımı I in komutanı Albay Early'nin muharebe raporunda zikredilmiştir. Tayyare gemileri ayrıldıkları zaman Aylwin Yorktown ile beraber kalmış ve Phleps'te bulunan Albay Early Lexington'a nazaran mevki muhafaza etmiştir. Binnetice Aylwin'den kısaca bahsedilmiştir.

Lexington'a hücum

Lexington üzerine yapılan hücum hemen hemen Yorktown'a yapılan hücumla ayni zamanda olmuştur. Takriben 11,13 te Lexington ateş açtı. Bazıları iskeleden ve digerleri daire çizerek sancak baş omuzluğu istikametinden gelmek üzere torpito tayyareleri ilk hücumu yaptılar. Torpito tayyarelerinin ekserisi 40 derecelik bir zaviye ve yüksek süratle kayarak yaklaştılar ve 300-500 kadem yükseklikten torpitolarını attılar. Ateş noktasının mesafesi 500 ile 1200 yarda arasında değişikti.

İlk torpitoları başa almak üzere Albay Sherman iskele alabanda komutasını verdi. Albay Sherman raporunda "bundan sonra torpitolar

her iki bordadan doğru geliyordu ve torpitolardan en iyi şekilde kaçınılacağını düşündüğüm tarzda her iki tarafa alabanda dümen kullanarak manevralar yaptım„ demiştir.

Bazı torpitoların sancaktan geçerek Lexington'un baş tarafına doğru geldiği görülmüştür. Diğer iki torpito da, her biri bir bordada olmak üzere, gemiye muvazi olarak seyretmişlerdir. Diğer bazı torpitolar iskeleden başa doğru geçmiş ve bir tanesinin de omurganın altından geçip gittiği sanılmaktadır.

İlk torpito saat 11,20 de iskele baş top sahanlığının ilersine isabet etmiş ve patlamıştır. Saat 11,21 de ikinci torpito biraz daha geride ve komuta köprüsünün mukabiline gelen kısma isabet etmiştir.

Lexington'un defi topları ile 4 düşman torpito tayyaresi düşürülmüştür.

Torpito tayyarelerile müştereken hücum etmek üzere torpito tayyarelerini yakından takip eden pike bombardıman tayyareleri de gemiye doğru geliyorlardı. Hemen ilk torpito isabet ettiği zaman 1000 libre ağırlığında tahmin edilen bir bomba da iskele baş top sahanlığının arka nihayetine isabet etmişti. İnfilâk neticesinde 6 numaralı topun tekmil mürettebatı ölmek ve 2 ve 4 numaralı mürettebatından 13 kişi ölmek veya yaralanmak suretile batarya faydasız bir hale gelmişti. Ana güverte koridorlarında bulunan birçokları da telef olmuş ve top sahanlığı yakinindeki depolarda bulunan tapaları evvelden tanzim edilmiş 5 pusluk hazırlık cephanesinin muhtemelen bu bomba ile infilâk etmesi başka hasarlara da sebep olmuştur. Top sahanlığında ve Amiral kamarası ile civarında yangınlar çıkmıştır.

İskele tarafında kik mataforası piletformuna isabet eden muhtemelen 500 librelik diğer bir bomba birçok kişinin ölümüne sebep olmuştur. Üçüncü ve oldukça daha küçük bir bomba bacanın içine çarpmış ve infilâk etmiştir.

Kıç taraf iskele bordasının yakinine düşen ve teknede delikler açan iki büyük çaplı bomba evvelâ torpito zannedilmişti. Sancak bordanın geri taraflarında yakına düşen bir veya iki bombadan uçan parçalar kıç tarafta açıkta bulunan makinalıtüfeklerle kıç işaret mevkiinde bulunan personalden birçoğunu öldürmüştür. Amiral kompartimanındaki yangından başka kik mataforasının bulunduğu yerde "süprüntü ve metrükât yakma aleti„ nin altında ve baş taraf asansörü civarındaki baş silâhendaz mangasında alevler vardı. Gemi takriben 6 derece iskeleye yatmıştı. Geminin meylini düzeltmek için mayimahrukun yerinin değiştirilmekte olduğu tamirci parti tarafından bildirilmişti. Bütün makinelerin çalışmakta olduğu 2, 4 ve 6 numaralı kazan dairelerinin hemen hemen tamamen su dolduğu fakat suyun tulumbalar vasıtasile yenilmekte olduğu bildirilmiştir. Muhtemelen sarsıntı dolayısile asansörün

çalıştığı kuyu dahilindeki makinelerde vukuagelen arızadan dolayı her iki asansör yukarı çıkmış vaziyette işlemez bir halde kalmıştı. Bu şerait altında Lexington, mevcut arızalara hâkim olunmuş bir vaziyette, 25 mil süratle seyretmekte idi. 12,40 ta tamirci parti geminin düzeltilmiş, üç yangının söndürülmüş ve amiral dairesindeki yangının da yenilmekte olduğunu rapor etti. Lexington'un ölüme mahkûm bir gemi olduğuna dair zâhiren hiç bir emare yoktu. Hücum grupuna mensup gemiye dönen ve Lexington'un Japon tayyarelerinin hücumuna uğramış olduğunu bilen pilotlar gemiye inmezden evvel geminin hücumdan hiç zarar görmeden kurtulmuş olduğunu zannetmişlerdi.

Lexingtonun refakatinde bulunan gemilerin harekâtı :

Minneapolis - (Tuğamiral Kinkaid'in sancak gemisi).

Albay Lowry'nin komuta ettiği Minneapolis, torpito tayyareleri Lexington'a yaklaşmakta iken tayyareler ile ayni hat üzerinde bulunuyordu. Bu tayyareler 15 mil mesafede iken görülmüşler ve 11,10 da üzerlerine ateş açılmıştır. Tayyareler kruvazörün ilerisinden, gerisinden ve üzerinden geçmişler ve 5 pusluk toplarla ve otomatik silâhlarla tayyarelere ağır bir ateş açılmıştır.

5 pusluk bir tam isabet ile tayyarelerden biri Minneapolisin sancak baş omuzluğu istikametinde denize düştü. Kıç taraf üzerinden geçen diğer bir tayyare de 1.1 likler ve 20 m/m liklerin ateşi ile tahrip edildi. Bir üçüncüsü de kıç tarafa doğru yaklaşırken bir 20 m/m lik top tarafından düşürüldü.

İki tayyarenin kruvazöre doğru attığı torpitoların gemiye yakin olarak geçtiği görüldü.

Torpito tayyarelerinin hemen peşinden pike bombardıman tayyareleri de Lexington'a taarruz etmişlerdir. Bu hücum eden pike bombardıman tayyarelerinin miktarını Albay Lowry 9 olarak tahmin etmiştir. Her bir tayyareye pike yaparken 5 pusluk toplarla ateş açılmışsa da ateşin tesiri görülmemiş, yalnız bu ateş düşman tayyarecilerini ürkütebilmiştir.

11,33 te ateş kesildi.

Düşman tayyarelerinin bizim SBD. lerimizden ayırt edilmesinin çok müşkül olduğu Albay Lowry tarafından ehemmiyetle kaydedilmiştir. Albayın dediğine göre kendi tayyarelerimizden bir çoğuna Minneapolis ve diğer emniyet gemileri tarafından zaman zaman ateş açılmıştır.

Mürettebattan yana hiç bir zayiat vukua gelmemiştir.

New Orlean :

Lexington'a hücum eden torpito tayyarelerine 11,14 te ateş açılmasına gerek torpito ve gerekse pike bombardıman tayyarelerine devamlı

olarak 11,34 e kadar ateş edilmesine rağmen New Orlean tarafından hiç bir düşman tayyaresi düşürülmemiştir. Topların azamî menzile ateş edilmesinin isabet temin edilememesine sebep olduğu anlaşılmaktadır.

Mercan denizi muharebelerinde olduğu gibi kruvazörlere 1000 yardalık aralıkla üçüncü daire yerine ikinci daire üzerinde mevki aldırılmalarını geminin komutanı olan Albay Good tavsiye etmiştir.

Albay Good raporunda " New Orlean muharebe esnasında umumiyetle tayyare gemisinin ilerisinde bulunuyordu. Hücumdan evvel takribî olarak mevkiinde idi ise de tayyarelerini uçurmak için kâfi derecede evvel haber vermeden tayyare gemisinin yol kesmesi ve işaret vermeksizin torpitolardan kaçınmak için dönmesi dolayısile pike tayyareleri hücuma başladıkları zaman kruvazör tayyare gemisinin takriben 4300 yarda mesafesinde kalmıştı. Tayyare defi topları ile tayyare gemisine tesirli bir yardımda bulunmak için de bu mesafe fazla idi.„ diye yazmış ve "süratle hareket eden pike bombordıman tayyarelerini ve plânör uçuşu yapan torpito tayyarelerini tesirli bir surette takip etmeğe 5 pusluk topların dirisa ve irtifa donanımlarının tahrik sürati kâfi gelmiyordu. 1/1 luk ve 20 m/m lik topların (merkezî kontrol) ile kullanılmasının lüzumu bu defaki kadar aşikâr bir surette kendini göstermemiştir„ diye ilâve etmiştir. New Orlean'da yalnız saçıntı ve denizlerle daima ıslak olan en kıçtaki 1/1 lik top mürettebatı arasında zayiat vukua gelmiştir. Bir defa bu top tamamile suya gömülmüş ve mürettebatı denizlerle sürüklenip gitmekten güçlükle kurtulabilmişlerdir. Bir erin burnu kırılmıştır.

"Muayyen bir saha veya vazifeye hasrı nefsetmek yerine torpito personalinin her şey ile ayni zamanda meşgul olmak gayretkeşliğine rağmen subay ve eratının ateş altındaki tavrı hareketlerinin fevkalâde mükemmel„ olduğunu Albay Good bildirmiştir.

Phıeps :

Phleps'in komutanı olan Ön Yzb. Beck'in bir raporu yoktur.

Muhrip müfreze 1 in komutanı olan Albay Early müfrezenin lideri olan gemiye, tayyare gemilerinin biribirinden ayrılmasından sonra, 11,29 da Lexington'ın sancak baş omuzluğunda mevki almasını emretmiştir.

Hücum eden tayyareler 11,15 te Phleps'in üzerinden geçerek yaklaşmışlardır.

İlk dalganın avlarla pike bombardıman tayyarelerinden mürekkep olduğunu ve torpito tayyarelerinin bunların hemen peşinden geldiklerini Albay Early rapor etmiştir. 11,18 de bir düşman tayyaresi Phlepsin İskele bordası istikametinde şiddetle yanarak denize düşmüştür. 11,29 da Phlepsin altından bir torpito geçer gibi oldu ve bir dakika sonra iskele bordası istikametinde gemiye yakin olarak bir bomba suya çarptı. Hücum da bu sırada hitama ermiştir.

Dewey:

Hücum başladığı zaman Dewey Lexington'un 1500 yarda borda istikametinde mevki almış bulunduğunu komutanı olan Ön Yzb. Chilling worth bildirmiştir. Komutan tayyarelerin Dewey'nin üstünden ve etrafından geçtiklerini ve bunlardan üçünün düşürüldüğünü rapor etmiştir. ZERO av tayyaresi olduğu söylenen bunlardan ikisi 20 m/m lik ve torpito tayyaresi olan üçüncüsü de 5 pusluk top ateşi ile düşürülmüştür. 11,16 da iki tayyarenin Dewey tarafından düşürüldüğünü Albay Early Phlepsten görmüştür, iki dakika sonra ateş açıldığını rapor etmiştir.

İskele tarafına yaklaşan torpito tayyarelerinin attığı makinalıtüfek ateşi ile Dewey'den 6 kişi yaralanmıştır.

Geminin yakinine muhtelif küçük bombalar düşmüştür.

14,30 da Dewey hava harekâtından kurtulanları aramağa başlamışsa da bir muvaffakıyet hâsıl olmamıştır.

Morris:

Komutanı Bnb. Jarret olan Morris Abay Hoover'in komutasındaki ikinci muhrip müfrezesinin lideri idi. Hücum başladığı zaman rota değiştirilme, Morris'i Lexington'un iskele kıç omuzluğu istikametine getirdi.

Bnb. Jarret'e göre bir düşman torpito tayyaresi 11,15 te tayyare gemisinin iskele bordasından ve 300 - 400 yarda gibi kısa bir mesafeden bir torpito atmış ve bu torpito isabet etmiştir.

Bnb. Jarret, "torpito atılıncıya kadar düşman tayyarelerinin bu kadar yakin bulunduklarından hiç bir geminin haberdar olmadığı anlaşılmaktadır. Torpito atılınca her taraftan bu tayyareye ateş edilmeğe başlandı„ demiştir.

Bu subayın ifadesine göre baskın hazırlıksızlıktan değil, bizim tayyare gemimizin uçurmakta olduğu tayyareler el'an civarda bulunduklarından, tayyare tanımasındaki karışıklıktan ileri gelmiştir.

Diğer emniyet gemileri gibi kendi gemisinin de torpitosunu attıktan sonra tayyareye ateş açması suretile kaideyi ihlâl ettiğini Bnb. Jarret rapor etmiştir.

Lexington ve teşkilâtına takriben 20 düşman tayyaresi hücum etmiştir. Bnb. Jarret güneş ile orta büyüklükte bir bulutun kendi mevkii ile bir hat üzerinde bulunduğunu ve düşman tayyarelerinin güneş istikametinden ve yüksekten gelip adı geçen bulut sütresinden faydalanarak görünmeksizin yaklaştıklarını ve pikeye başlayıncaya kadar görülemediklerini bildirmiştir. Morris adedi tasrih edilmiyen düşman tayyaresine ateş açmış ve bunlardan iki danesine isabet temin ettiğini iddia eylemiştir. Fakat ayni iki tayyareye Morris ile beraber diğer gemiler de ateş ettiklerinden bunların hangi gemi toplarile düşürüldüğünü tayin etmenin

mümkün olmadığı da ilâve edilmiştir. Harekâta 11,32 de nihayet verilmiştir.

Lexington'a bomba attıktan sonra bir tayyare Morris'i makinalıtüfek ateşine tutmuş ise de zayiata sebebiyet verememiştir. Bnb. Jarret gemisinin mürettebatının tavır ve hareketinden sitayişle bahsetmiştir.

Albay Hoover de hücum eden düşman tayyarelerine bizim gemilerimiz tarafından geç ateş açıldığı mütaleasında bulunmuş ise de bunun tayyare tanınmasındaki şaşırmadan ileri geldiği fikrine iştirak etmiştir.

Albay Hoover heyeti umumiyesi itibarile tayyare defi ateşimizin tesirsiz olduğu kanaatindedir, 5 pusluk topların ateşinin hatalı ve iş birliğinden mahrum olduğu ve 1.1 liklerle 20 m/m liklerin çok defa menzilleri dışında kalan hedeflere tevcih edildiklerinden şikâyet etmiştir.

Anderson : Anderson'un komutanı Ön Yzb. Ginder'e göre japon tayyareleri bir buluttan dışarı çıkarak saat 11,16 da Lexington'a hücum etmişlerdir. 11,16 buçukta Anderson iskele bordasında ve muvazi uçan bir tayyareye ateş açtı. İsabet görülememiş ise de tayyare torpitosunu atmadan tayyare gemisinden uzaklaşmıştır.

11,17 de Anderson'un aksi istikametine ve suya yakin uçan üç torpitoya 20 m/m liklerle ateş açılmıştır. Hiç bir isabet görülmemiştir. Bir dakika sonra iskele baş omuzluktan bir tayyarenin muhribe veya yakinindeki kruvazöre torpito attığı görüldü ve dümen iskele alabanda edildi. Torpito izi gemiye yakin olarak baştan geçmiştir. Müteakıp iki dakika zarfında iki münferit torpito tayyaresine ateş açılmış ise de bir tesiri olmamıştır. Ekser ahvalde gaye menzil ile ateş edilmiş idi.

11,22 de 4 veya 5 pike bombardıman tayyaresinin Lexington'a hücum ettiği görülmüş idi. Bunların ekserisi Anderson'un bulunduğu tarafın mukabil istikametinden geldiklerinden diğer gemiler sık sık hedef ile Anderson arasına girerek ateşe mâni olmakta idiler. Tayyarelere isabet temin edildiği hakkında bir kayit olmamakla beraber ateş idaresinin düzgün gittiği söylenmiştir.

Lexington'un batışı

Sahil hava meydanlarından uçurulacak tayyareleri bulup hücum edebilmesi ümidile düşmanın saat 09,00 daki mevkii ile teşkilâtı hakkında saat 10,00 da cenup Pasifik kuvvetleri başkomutanına, kendi gemilerimize hücum başlamazdan evvel, malûmat verilmişti. Avustralya ordu bombardıman tayyareleri ayın ikisinden onikisine kadar düşman üslerine keşif ve bomba taarruzu yapılmak suretile faaliyet göstermiş ise de hava şartları Japon tayyare gemilerini bulmağa mâni olmuştur.

Hücum gruplarına mensup tayyarelerimiz döndüğü ve dönmiyenlerin de zayi olduğuna hükmedildiği zaman Amiral Fletcher vaziyeti kısaca muhakeme etmiştir.

Ya tekrar bir hava hücumu yapmak veya su üstü muharebesi için bir hücum grupu göndermek şıkları nazarı dikkate alınmıştı. Bir Japon tayyare gemisinin hasardan kurtulmuş olduğuna hükmettiren sebepler vardı ve düşman kuvvetine bir tayyare gemisi daha katılmış olduğunu saat 14,22 de Amiral Fitch rapor etmişti. Aldıkları yaralar dolayısile Yorktown'ın azamî sürati 30 za ve Lexington'unki de 24 mile inmişti. Bundan başka her iki tayyare gemimizin birçok tayyareleri muharebede kaybolmuş veya kullanılamıyacak derecede hasara uğramıştı. Bu son mülâhaza Amiral Fletcher'i yeni bir hava hücumu yapmak fikrinden vazgeçirmiştir. Karanlık basmazdan evvel gemilerimizin tayyare gemisinden uçurulan düşman hava kuvvetlerinin hücumuna maruz kalması ihtimaline binaen su üstü taarruzundan da vazgeçilmiştir.

Gemilerin hasar derecesini daha iyi anlamak ve ertesi gün kuvvetli bir hücum için kâfi miktarda tayyareyi kullanılır bir hale koymak fırsatı hücum gruplarına vermek üzere cenuba doğru çekilmeğe karar verildi. Lexington'un birdenbire çökmesi işe yarar tayyarelerinin Yorktown'a aktarılmasına mâni oldu. Lexington süratten düşünce güvertede bulunan tayyareleri uçamamışlar ve 35 tanesi gemi ile beraber batmıştır. Maamafih 16 torpito tayyaresi 4 av ve 10 SBD kurtarılmıştır. Bu kurtulanlar Lexington durduğu zaman havada idiler ve 15,35 te Yorktown'a indiler. Hava kararıncıya kadar bir muharebe karakolu idame ettirildi.

15,10 da Amiral Fletcher tâbiyevî komutayı tekrar aldı. Bu arada Lexington'da vaziyet kötüleşmişti. İşe yarar tayyarelerini Yorktown'a alıp Lexington'u tamir edilmek üzere Pearl - Harbour'a göndermek tasarlanmıştı. Bu gemi Pearl - Harbour'a varamadı fakat çekilme kararı dolayısile mürettebatının büyük bir kısmı kurtarılabilmişti. Amiral Fletcher " karar belki yalnış malûmat üzerine alınmıştı fakat neticede Lexington'un mürettebatının yüzde 92 sinin hayatı kurtarılmıştır, eğer battığı zaman hücum grupu geminin yanında olmasa idi kurtulanların büyük bir kısmının zayi olması mukadder idi „ demiştir.

FOX müfrezesi cenuba doğru çekilmekte iken Lexington'un ikinci komutanı Bnb. Morton gemiyi muayene etti. Tamirci partinin faaliyetinin yolunda olduğunu gördü ve zahiren endişeyi mucip bir hal görmemiş ve yangın vaziyetinin de tehlikeli olmadığına kanaat getirmiş olan ikinci komutan gemi hastanesine doğru gitmekte iken alt güvertede müthiş bir infilâk olmuş ve kendisini bir kaporta ağzından dışarıya fırlatmıştır. 12,47 de vukua gelen bu hâdiseden sonra ikinci güverte koridorlarında ve diğer kısımlarında bilhassa topçu bürosu yakininde çok fena olmak üzere şiddetli yangınlar çıkmıştır.

İnfilâkın nerede ve ne sebepten vukua geldiği hemen öğrenilememiştir. Bazıları infilâkın bir tehirli bombanın patlamasından ileri geldiğine hükmetmişti. Nihayet, geminin ağır şekilde bombalanması neticesi olarak iç kısımlara sızan az miktarda benzinlerden hâsıl olan buharın

menşei belli olmıyan şerare ile ateş aldığına hükmedildi. Albay Sherman " bu anden itibaren gemi ölüme mahkûm bir hale gelmişti „ demiştir.

Ana yangın borularının kıç taraftaki kısımlarına takılan hortumlar vasıtasile kıç tarafa doğru yayılmakta olan yangın ile gayyurane bir surette mücadele ediliyordu. Yangın ilerledikçe alt güvertelerde 5 pusluk cepane ve benzin buharlarının iştiali ile tâli infilâklar oluyordu. Yangınlar tedricen ilerledikçe muvasala ve muhabere imkânlarını iptal ediyordu. Baş taraftaki bütün ışıklar sönmüştü. Ana yangın borularındaki tazyik 30 - 40 libreye düşmüştü. Dümen dolabına giden telefon cereyanı kesildi ve Albay Sherman bir aralık makineler vasıtasile rotayı idare etti. Aşağı güvertedeki yerleri duman kapladı. Bnb. Morton esas infilâkın zırh güverte altında vukua geldiği ve bunu takip eden iştial ve yangınların tesadüfi olduğu neticesine varmıştı. 14,52 de müfreze komutanına yangınların yenilemediği haber verildi ve 14,56 da Lexington işaret ile yardım talep etti.

Sıcaklık, duman ve gaz şartları (kurtarma teneffüs cihazı) olmaksızın yangınla mücadele etmeğe imkân vermiyordu. Bu nevi nefes cihazlarından gemide mevcut olanları çabucak tükendi, fakat mürettebattan birçokları bu maksada elverişli olmıyan alelâde gaz maskelerini takarak tehlikeli yerlere tekrar dönmekte israr etmişlerdir.

Bnb. Morton'un raporunda müteakıp safhalar hakkındaki kısım vaziyeti vâzıh şekilde tasvir etmektedir. Bnb. Morton " Topçu subayı Ön Yzb. O'Donnell kıç taraftan iki hortum daha temin etti. Bunlar sancak taraf 5 pusluk cepane asansör lûmbuzundan ve mevcut son hortum da başgedikli salonu civarını imlâ etmek üzere yemek tevzi dairesinin dönme dolabından içeri sokuldu. Hortumlardaki kâfi tazyik kısa bir müddet devam etti ve kıç üst güvertenin ilersindeki yanmakta olan yerleri imlâ etmek ve alevin yayılma süratini önlemek için alt kısımlardan kâfi miktarda su temin edilebileceği ümit edilmişti. Mevcut şartlar altında mücadeleye başka türlü imkân kalmamıştı.

Benzin manzumesinin idaresinden mes'ul olan kıdemsiz Yzb. Raymond Deitzer hücumun sona ermesinden hemen sonra sancak tarafındaki benzin manzumesinin tatmin edici bir şekilde işlediğini tesbit etmişti. Bir ihtiyat tedbiri olmak üzere iskele taraf gaz manzumesi hücumun hemen akabinde kapatılmıştı. 12,47 de vukua gelen infilâktan oldukça evvel Yzb. Deitzer iskele taraf gaz idare odasının su ile imlâ edilmesini ve CO2 ile boğulmasını emretmişti. Kâfi miktarda su temin edilebildiği takdirde son derece vahim olmasına rağmen vaziyetin düzelebileceği ümit ediliyordu.

Duman dolayısile bir hayli kuvvetten düşmüş bir halde uçuş güvertesine çıktım. Biraz sonra diğer bir infilâk daha oldu. Baş taraf asansörü sıkışmış kalmıştı ve asansörün altından alev tabakaları gözüküyordu.

Kıç taraftan getirilen bir hortumun tesiri olduğu görüldü. Hangar güvertesindeki bütün su serpme tertibatının açılmamış ise açmasını ve Ön Yzb. O'Donnell'ede cepanelikte bulunan hazırlık torpito harp başlıkları üzerine su serpme tertibatile su verilmekte olduğunu tetkik etmesini söyledim.

Biraz sonra kıç taraf hangar güvertesinin tahliyesine lüzum görüldü ve tayyare gövdesi güvertesinden yukarıya birçok yaralılar çıkarıldı. Yaralıları kurtaran personalin başında bulunan kıdemsiz Yzb. Roach ile Yzb. Hirch kendi hayatlarının emniyetini hiç nazarı dikkate almıyarak çalışmışlardır.

Geminin baştarafında zırh güvertenin alt ve üst kısımları alev alev yanmakta idi, bu kısımlarda yangınla mücadele edecek hiçbir vasıta kalmamıştı, baştaraftaki bu yangın uçuş güvertesine doğru kıç tarafa yayılmakta idi. Hangar güvertesindeki 20 küsur harp başlığının akıbet infilâk etmesini önlemek mümkün görülmüyordu.

Makine dairesinde bir yüksek kudretli telefon hâlâ çalışmakta idi, fakat muhabere iyi değildi ve bu telefonun da hararet dolayısile çökmesi her an bekleniyordu. Bunu düşünerek başçarkçıya haber yolladım ve geminin terkedilmesi icap edebileceğini bildirdim, cankurtaran sallarının ağlara yerleştirilmesini ve gemi 7 derece kadar iskeleye yattığı için işi olmıyan mürettebatın sancak tarafta baş ve kıç üstüne dizilmelerini emrettim.

Bundan sonra komuta köprüsüne giderek vaziyeti komutana rapor ettim. Komutan derbal makine dairelerinin kapatılarak mürettebatın uçuş güvertesine çıkmalarını emretti.

Mrettebatın kahramanlığını bir defa daha zikretmek isterim. Herkesin ilk düşüncesi yaralılar olmuştu, 16,30 da makine manzumesi kapatıldı ve akabinde Lexington su içinde hareketsiz kaldı.

Albay Sherman hâdiseden şöyle bahsetmiştir : " Cankurtaran sallarının hazırlanmasını ve gemiyi terketmek için gereken tedbirlerin alınmasını emrettim. Makine dairesi terkedilip yangın suyu valflarında tazyik kalmayıncaya kadar yangınla mücadeleye devam edilmiştir. Su bulabildiğimiz takdirde yangının önünü alabileceğimizi ümit ederek Amiral Fetcher'den yangın hortumu geçirmek üzere muhriplerin bordamıza gönderilmesini rica ettim. Amiral muhripleri bordamıza yolladı ve fazla adamları muhriplere aktarmamı emretti. Morris'in uzattığı iki hortum derhal kullanılmağa başladı ve mürettebattan fazla olanlar can halatlarından muhribin güvertesine indirildiler. Bu sırada yangın önü alınabilecek raddeyi aşmış bulunuyordu. İnfilâklar biribirini takip ediyordu ve hangar güvertesinde bulunan torpito harp başlıklarının sühunetinin 140° fahrenayti bulmuş olduğu ve yangının hazırlık bombalarının civarına geldiği rapor edilmişti, geminin her an berhava olması tehlikesinde olduğunu düşündüm „.

17,09 da Amirat Fitch geminin terkedilmesini Albay Sherman'a emretti. Tahlisiye ameliyesini deruhde eylemesi Amiral Kinkaid'e emredildi. New Orlean ile Minneapolis emre hazır vaziyette beklerken Anderson ile Hammann Lexington'a aborda olan Morris'e iltihak ettiler.

17,14 te Morris verdiği hortumları alarak avara etmeğe hazırlandı. Güvertedeki boş yerler alabildiği kadar adamla doldurulmuştu, muhrip ile Lexington arasında da denizde yüzlerce adam vardı. Civarda cankurtaran salları ve Minneapolis'ten indirilen motorlu bir filikada da kurtulanlardan 40 kişi vardı. Kıç tarafı nete olunca Morris tornistanla avara etmeğe başladı. Avara ederken Morrisin köprüüstü rüzgâr perdesinin bir kısmı uçak gemisine takıldı kaldı, bir ışıldak hasara uğradı ve baş istralyalarından biri koptu.

17,37 de Morris Minneapolis'e yanaşarak kurtulanlardan 200 kişiyi kruvazöre geçirdi. Bundan sonra Morris Yorktown'ın emniyet gemilerinden birinin yerini aldı.

Morris Lexington'un bordasında iken Anderson ile Hemmann saat yelkovanı istikametinde uçak gemisinin etrafında daireler çizerek emniyet tesis etmişlerdi. 16,57 de Anderson Lexington'un iskele bordasına yanaştı ise de uçak gemisinin iskeleye hayli yatmış olması dolayısile gemiye bağlamakta müşkülâta uğradı. Bordada duramıyan Anderson suda bulunan adamları kurtarmak üzere ileriye doğru hareket etti. Avara etmezden evvel iki küçük bot indirdi. Bu bota dolan kurtulanlar bilâhare Dewey'ye alınmışlardır. Anderson Yorktown'a mülâki olarak kurtarılan 17 subay ile 360 eri uçak gemisine geçirdi.

15,36 da Hammann'a Lexington'un yanında duran Phleps'in yerine geçmesi emredildi ve biraz sonra uçak gemisinin iskele kıç omuzluğunda mevki aldı. Ağlar ve halatlardan inen birçok kişi Hammann'a alındı. Birçok kişi de iki küçük bot ve bir filika ile bir kik tarafından toplandı ve bu filikalar cankurtaran sallarını yedeğe alarak Minneapolis'e götürdüler. 17,20 de Amiral Kinkaid Lexington'un sancak tarafında elân denizde bulunan birçok adamı kurtarması için Hammann'a emir verdi. Lexington bir veya iki mil süratle rüzgâr tarafından sürükleniyordu ve rüzgâraltı tarafında suda bulunan adamlar gemiden uzaklaşmakta müşkülât çekiyorlardı. Hammana denizde bulunan birçok kişinin arasında dikkatle seyrederek maharetli manevralar sayesinde kendisile uçak gemisi arasında hiçbir insan ezmeden uçak gemisine yanaştı. Rüzgâraltı tarafta suda ve sallarda bulunan takriben 100 kişi kurtarıldı. 17,50 de Hammann tornistanla iyice gemiden ayrılmış bulunduğu sırada Lexington'da şiddetli bir infilâk oldu ve muhribin üzerine yanmakta olan parçalar düştü ise de kimseye bir zarar gelmedi.

Hammann'ın her iki ana serküleytin tulumbasının denizdeki süprüntülerle kısmen tıkanması geminin manevra kabiliyetini azalttığından kur-

tardığı adamları New Orlean'a götürmesi hakkındaki emri yerine getirememiş ve denize indirmiş bulunduğu iki küçük botunu bulmak üzere geriye dönmüştür. Hammann'n botlarının idarelerini deruhde etmiş olan Asteğmen Krepski ile Ralph'ın kurtarma ameliyesinde gösterdikleri fevkalâde gayretten dolayı mükâfatlandırılmaları inha edilmiştir. 17,39 da Phleps ile Dewey'ye Lexington'a yaklaşarak kurtarma işine yardım etmeleri emredildi. Bunlar 1000 yarda kadar rüzgâr üstünde durarak denizdekileri toplamak üzere küçük botlarını denize indirdiler. Lexington'un tekmil mürettebatının değilse bile ekserisinin gemiyi terketmiş olduğu bilindiğinden iki muhripten hiç biri uçak gemisine aborda olmadılar.

Denizde hiç kimsenin kalmadığına emin olmak için Önyzb. John Daniel Phleps'in filikalarından birine binerek 18,10 da Lexington'un etrafında ve rüzgâraltı tarafında tehlikeli bir arama yaptı. Uçak gemisi hemen biraz evvel pek şiddetli bir infilâk ile sarsılmış ve güvertesinde bulunan tayyareler havaya doğru bir hayli yükseğe fırlamış ve baştan kıça kadar yanmakta olan gemi 30 derece kadar yatmıştı.

Albay Sherman ile ikinci komutan gemiden ayrılmazdan evvel son bir muayene yaptılar. Sancak kıç taraftaki bir topun mürettebatı olan erlerin kendilerine emir verilmemiş olduğu için gemiyi terketmediklerini gördüler.

18,00 den birkaç zaman sonra ikinci komutan ve peşinden de komutan kıç taraftan sarkan bir halattan aşağı kaydılar ve bir küçük bot ile Minneapolis'e geçtiler.

Uçak gemisi mürettebatının yüzde 92 sinden fazlası kurtarılmıştır. Gemiyi terketme esnasında hiçbir kimsenin boğulmamış olduğu kuvvetle tahmin edilmektedir. İptidaî bir tâdat neticesinde uçak gemisinin 2951 kişilik mürettebatından 26 subay ile 190 erin eksik olduğu anlaşılmıştır.

Vazifenin icap ettirdiğinden daha fazla gayret ve faaliyet göstermiş olan subayların isimlerini yazmak lâzımgelse birçok sayfalar dolar ve yine tamamlanmış olmaz. Lexington'un ikinci komutanı " Münferit kahramanlığın ve vazife aşkının bariz misallerinin hepsi belki hiç meydana çıkmıyacaktır „ demiştir.

Kurtarma ameliyesini deruhde etmesini Amiral Fletcher, Amiral Kinkaid'e sureti mahsusada emretmiştir.

18,53 te (18,13 olması muhtemeldir) Phleps'e Lexington'u batırması için emir verildi. 19,15 ile 19,53 arasında atılan beş torpitodan dört tanesi infilâk etmiştir. Lexington 2400 kulaç derinliği olan yerde 19,52 de birdenbire Battı. Battığı mevkiin arzı 15°12', cenubî ve tulü de 155°27' şarkîdir.

Lexinton'un batmasından iki dakika sonra su altında müthiş iki infilâk olmuştur. İnfilâktan mütevellit sadme, o vakit 10 mil kadar uzakta

bulunan, ana kuvvet gemileri tarafından iyce hissedilmiştir. Phleps'in komutanı bir an için kendi gemisinin torpitolandığını zannetmiştir.

İstihbarat dairesine gelen malûmata göre her iki tarafın zayiatı şöyledir:

Düşman zayiatı

Batan gemiler	**Tarih**
1 Uçak gemisi, Shoho	7 Mayıs
1 Hafif kruvazör	7 „
2 Muhrip	4 „
1 Şilep veya nakliye	4 „
4 Gambot	4 „
9	
Yaralanan gemiler	
1 Uçak gemisi Shokaku	8 Mayıs
1 „ ana „	4 „
2	
Tahrip edilen uçaklar	
33 Av	7 ve 8 Mayıs
3 Dört motorlu karakol bombardıman	5, 7 ve 8 Mayıs
5 Yüzer uçak	4 Mayıs
16 Pike bombardıman	7 ve 8 Mayıs
17 Torpito uçağı	7 ve 8 Mayıs
30 Uçak Shoho ile beraber	7 ve 8 Mayıs
104	

Bizim zayiatımız

Batan gemiler	
1 Uçak gemisi Lexington	8 Mayıs
1 Yağ gemisi Neoshi	7 „
1 Muhrip Sims	7 „
Yaralanan gemiler	
1 Uçak gemisi Yorktown	8 Mayıs
Tahrip edilen uçaklar	
15 Lexington uçağı muharebede	7 ve 8 Mayıs
35 „ „ gemi ile batan	8 Mayıs
16 Yorktown uçağı muharebede	4,7 ve 8 Mayıs
66	

Bizim adam zayiatımız 543 düşmanın ise 2000 ilâ 5000 (belki daha fazla) tahmin edilmiştir.

Pasifik başkomutanı, Amiral Fletcher'in "kendisine verilen haberlerden kemal derecesinde bir meharetle faydalandığını ve mayısın 4 ile 8 zi arasında Mercan denizinde vukua gelen muharebelerde müttefik davası için derin akisleri olan kat'î neticeli bir muzafferiyet kazandığını„ bildirmiştir.

Pasifik başkomutanı keza " subay ve eratın maneviyatı ve vakarındaki fevkalâdeliğin biribirini takip eden kahhar muzafferiyetlerde aşikâr tesiri olduğunu da„ zikretmiştir.

17000 kadem veya daha fazla irtifalardan yapılan pikelerde boma nişangâhlarının dumanlanmasının " üç günlük harekâtta başlıca tesirli arıza„ yı teşkil ettiği Amiral Nimitz tarafından beyan edilmiştir.

Pasifik başkomutanına göre Mercan denizi harekâtından alınan diğer dersler şunlardır :

Gerek havacı ve gerekse topçu personalinin talim ve terbiyeleri genişletilmelidir. Av uçaklarının azlığı hem hücum gruplarımıza hem de müfrezeye mensup gemilere gerekli himaye yapılmasına mâni olmuştur.

Torpito uçaklarının modası geçmeye yüz tutmuş olması bu uçak bölükleri pilotlarını daha kifayetli hareket yapmaktan alıkoymuştur. Mercan denizi harekâtında sabit olduğu gibi pike bombardıman hücumları ile beraber ayarlanmak suretile işbirliği yapıldığı takdirde torpito uçak hücumları daha fazla tesirlidir.

Hücum eden uçakların torpito veya bombalarını atmazdan evvel düşürülebilmeleri için otomatik silâhların yeni tevcih aletlerine ve komuta aletlerine malik olmaları icap etmektedir.

Bütün uçak gemilerinin iki uzun menzilli radyo mevki bulucu aletleri olmalıdır.

Kara meydanlarından uçan uçaklarla filo hava birliklerinin harekâttaki işbirliği çok sıkı (beraber) talim ve terbiye ile daha iyi bir hale getirilmelidir.

Uçak bombaları ile torpitolarını daha tesirli olacak şekilde imal etmelidir.

Uçak gemilerinde çok miktarda benzin bulundurmaktan mütevellit tehlikeyi azaltmanın çaresine bakılmalıdır.

Emniyet gemileri 1500 - 2500 yardalık daireler üzerinde mevki aldıkları zaman torpito uçaklarına karşı tayyare gemisi en iyi şekilde himaye edilir.

Lâhika

Yorktown pilotlarının Guadalkanal'dan kurtarılması

Guadalkanal adasına zoraki iniş yapan Yorktown'a mensup iki av uçağının pilotlarını aramak üzere komutanı Bnb. True olan Hammann muhribi mayısın 4. günü 16,40 ta FOX müfrezesinden ayrıldı. Uçakların Hanslow burnu yakinine indikleri rapor edilmişti, Hammann refakatten ayrıldığı zaman bu nokta müfrezeden takriben 42 mil mesafede idi. Ertesi gün hava aydınlandığı zaman 15°00′ cenubî arz ve 160°00′ şarkî tulde müfreze teşkilâtı ile birleşmesine müsaade edecek müddetle araştırma yapması muhribe verilen emirde tasrih edilmişti.

30 mil süratle seyir yaparak Hammann ada kıyısından 6000 yarda açıkta bir noktaya vardı. Bir aralık yağan yağmur ile ve gök yüzünün bulutla kapalı olması dolayısile rü'yet azalmıştı. Nihayet burnun iki mil kadar şark istikametinde beyaz bir cisim (paraşüt) ile iki tayyare görüldü. Bu ilk görüşten sonra bir yağmur sağanağı sahili görmeye mâni oldu, 18,20 de Asteğmen Enright komutasında 5 er ile beraber bir motorlu filika suya indirildi. Küçük filika tayyarelerin bulunduğu kıyının 150 yarda kadar açığına vardı, ağır çatlaklar olması ve kıyının dik oluşu dolayısile sahile daha fazla yaklaşmak muvafık değildi.

İki pilot, Kıdemsiz Yzb. Mc. Cusky ile Asteğmen Adams uçaklarından aldıkları lâstik botlarla kürek çekerek filikaya gelmek istemişlerse de çatlaklarla geriye atılmışlardır. Bunun üzerine serdümen G. W. Kapp bir savlo ile çatlıyan dalgaların arasından yüzerek kıyıya vardı ve üçü de filikaya çekildiler. Asteğmen Enright'e tayyareleri tahrip etmesi emredilmişti, tüfek ve tabanca ateşi ile bu emri yerine getirmeğe uğraştı ise de muvaffak olamadı. Filikaya çekilmezden evvel pilotlar mahrem evrak ile âletleri tahrip etmişlerse de tayyareleri yakamamışlardır. Filikadan atılan silâhların tesirsiz olduğu görülünce, Yzb. Mc. Cusky bir tecrübe daha yapmak üzere bir veri tabancası alarak savlo ile denize atladı. Yüzerken savlo vücuduna dolaştı, kendini kurtarmak için o kadar gayret sarfetmişti ki; sahile ayak bastığı zaman yıkıldı. Bu sırada hava karardığı için filikadakiler pilotun sahile varıp varmadığını görememişlerdi. Bir ışık mermisi yaktıktan sonra pilotu kumsalda gördüler.

Filikanın bulunduğu yerde suyun derinliği iyice demirlemeğe müsait olmadığından mevkii muhafaza etmek için motoru çalıştırmak lâzımgeliyordu. Yzb. Mc. Cusky savloyu bıraktığı zaman incenin boş kalan bedeni filikanın pervanesine sarıldı ve küçük tekne çatlakların içinde sü-

rüklenmeğe başladı. Filikadakiler kürek çekmekteler iken porsun A. S. Jason denize atladı ve sarılan savloyu çakı ve testere ile keserek pervaneyi temizlemeğe muvaffak oldu. Kapp sahile bir ince götürmeğe teşebbüs etti ise de muvaffak olamadı. Jason tekrar denize atladı ve ince ile sahile vardı. Jason ile Mc. Cusky filikaya çekildiler. Sahilden ayrılmazdan evvel tayyareleri tahrip etmeğe uğraştılarsa da yine muvaffak olamadılar, acele etmeleri icap ettiğinden tayyareleri tahrip fikrinden vazgeçmeğe mecbur kaldılar. Filika 21,18 de muhribe dönmüştü ve Hammann kararlaştırılan randevuda müfrezeye mülâki olabilmişti.

Neosho ile Sims'in Ziyaı:

Mayısın 8. günü FOX müfrezesinden ayrıldıktan sonra Neosho ile himaye gemisi olan Sims yakıt alıp verme tertibatına göre cenuba doğru seyre başladılar. Ayın 7 inci günü gemiler 16°01′ cenubî arz ve 158°01′ şarkî tule vardıkları zaman gerek radyo mevki bulucu âlet gerekse göz ile uçaklarla temas edilmişti. Bir müddet bunların kendi uçaklarımız olması muhtemel olduğu düşünüldü, fakat 09,29 da denizaltı emniyeti tesis etmek üzere Neosho'nın ilerisine geçmekte iken Sims keşif uçağı tipinde tek bir uçağın hücumuna uğradı. Bu tayyarenin attığı bomba muhribin sancak kıç omuzluğu istikametinde 100 yarda uzağa düştü. Sims'ten kurtarılanların ifadelerine göre 15000 kadem irtifadan gelen uçak bomba düşmezden evvel görülmemiştir. Bu ande her iki gemimizde alârm çalmış, muharebe mevkileri alınmış ve sürat 18 mile çıkarılmıştır. Radyo mevki bulucu alet tarafından bir veya iki yanlış uçak alârmı verildikten sonra Neosho'dan 25° hakikî istikamette ve yüksek irtifada 15 tayyare sarahaten görülmüştü. Bunlar iskele tarafından geçerek hücuma teşebbüs etmeksizin şimal istikametinde kayboldular. Burada Sims uçaklara ateş açtı ise de görünür bir tesiri olmadı. Birkaç dakika sonra 010° hakikî istikametinden yaklaşan 7 tayyare daha görüldü. Bunlar da evvelkiler gibi bir müddet bizim gemilere muvazi uçtular ve fakat hücum etmediler. Uçaklar iskele tarafından geçerlerken Sims ve Neosho ateş açtı.

10,33 te 10 uçaklık bir grup daha 140° hakikî istikametinde yaklaştı. Bunlardan üç tanesi (üçü de çift motorlu bomba uçağı idi) bir ufkî uçuş yaparak Neosho'ya yüksekten üç bomba attılar. İkisi 25 yarda içinde olmak üzere hepsi sancak tarafına düştü. Her iki gemi hücum eden uçaklara ateş açtılar fakat görünüşte hiçbir isabet temin edilememişti, düşman şimali şarkî istikametine doğru uçtu.

Radyo mevki bulucu alet uçak göstermekte devam ediyordu, fakat 12,01 e kadar başka tayyare gözükmedi, 12,01 de hayli yüksekte 24 düşman uçağı gözüktü, bunlar hucum için mevki alıyorlardı. Bunun üzerine Sims, Neosho'nun iskele kıç omuzluğundan mevki almak üzere

geriye doğru hareket etti. Bunu takip eden 15 dakika veya daha fazla müddet zarfında her iki gemimiz ağır hücuma maruz kalmıştı. Düşman uçakları her istikametten pike yaptılar ve husule gelen karışıklıkta zaptı rapt kalmadı ve neticede her iki gemi tahrip edilmiş oldu.

Sims'in bütün mürettebatından 13 er kurtuldu. Kurtulanların hikâyeleri biribirini tutmamakla beraber Sims'e 500 librelik üç tam bomba isabeti vâki olduğu anlaşılmaktadır. Doğruya en yakin ihtimal olarak 4 düşman uçağı Sims'e son derece alçaktan pike hücumu yapmıştır. Neosho'da bulunanların sonradan söylediklerine göre bu 4 tayyareden hiçbiri kurtulamamış ya top ateşile düşürülmüş veya kendi bombalarının infilâkile parçalanmıştır. Bombalar baş ve kıç makine dairelerinde infilâk ederek Sims'i tahrip etmiştir. Bütün kudret kaybolduğundan gemi durmuştur. Geminin üst kısımları salhane halini almıştı. Sims'in komutanı Ön Yzb. Willpar bombadan kurtulanların hepsini, mümkün olan ağırlıkları denize atmak üzere, derhal tamirci partiye yardıma göndermiştir. Gemiyi yüzer bir halde tutmak için bu gayretler sarfedilmekte iken bir filika ile iki cankurtaran salı denize indirilmişti. Filikaya, kıç tarafa gidip kıç üzerindeki yangını söndürmeğe çalışması ve cepaneliği imlâ etmesi emredilmişti. Bu küçük bot pruvadan dolaşırken Sims ortadan bölünmeğe başladı ve evvelâ kıç tarafı olmak üzere ağır ağır battı. Herkes suya atlamağa ve yüzerek gemiden açılmağa başladı, fakat su bacanın üst kısmına varınca müthiş bir infilâk oldu ve su derhal yağ ile örtüldü. Biraz sonra daha küçük diğer bir infilâk daha oldu.

Kazanlarda hiç tazyik kalmamış olduğundan bu infilâkın kazan dairesinde olmaması ihtimali olduğunu kurtulan kazan dairesi eratı ifade etmişlerdir. Herkes su bombalarının veya torpito başlıklarının patladığı mütaleasındadır. Mahiyeti neden ibaret olursa olsun insanca zayiatın fazlalığında büyük âmil olmuştur. Ön Yzb. Hayman son olarak, komuta köprüsünde gemiyi kurtarmak için emirler verirken görülmüştür.

Sims'in indirmiş olduğu filika 14,45 te Neosho'ya vardı. Yağ gemisine varan 15 kişiden ikisi sonradan ölmüştür. Filikanın idaresi uhdesine verilmiş olan işaret başgediklisi R. Y. Dickens kurtulanların hepsini muhribin battığı yerden topladığını bildirmiştir.

Sims'e hücum edilirken Neoshoda pek müşkül anlar geçiriyordu. Düşman uçaklarının kısmı âzamı yağ gemisine taarruz etmiştir. Baştan itibaren mücadelede kuvvetçe müsavat yoktu, buna rağmen Neosho'nun topçuları silâhlarına mertçe sarılmışlar ve üç düşman uçağını düşürmüşlerdir. Diğerlerini de pikelerinden vaktinden evvel vazgeçmeğe mecbur edecek derecede hasara uğratmışlardı. Yağ gemisi 7 tam isabet almış ve en az 8 yakin isabet olmuştur. Doğruya en yakin olarak yapılabilen tahminlere göre bu isabetler sırasile aşağıdaki gibi olmuştur :

1 — 7 ve 8 numaralı iskele taraf alabanda tanklarını biribirinden ayıran arzanî bölme istikametinde ana güverte üzerine.

2 — Rüşvet güvertede üç numaralı top yakinine, bu bomba infilâk etmezden evvel kıç orta mahruk sarnıcını delmiştir.

3 — Omurga hattı üzerinde olmak üzere bacaların ön tarafına 30 kemereye, patlamazdan evvel kazan dairesine nüfuz etmiştir.

4 — Komuta köprüsünün iskele tarafına, ana güverteyi delip iskele 5 numaralı alabanda sarnıcında patlamıştır.

5 — Komuta köprüsü gerisinde ana güvertenin sancak tarafına isabet etmiş ve sancak altı numaralı alabanda sarnıcında patlamıştır.

6 — Ana güverte üzerinde, komuta köprüsünün ilersinde ve sancak tarafında, 3 ve 4 numaralı sancak, alabanda sarnıçlarını ayıran arzanî bölmeyi delmiştir.

7 — Ana güvertenin sancak tarafına vurup 8 numaralı sancak, alabanda sarnıcını delmiştir.

Düşürülen üç düşman uçağından biri de Neosho'yu ayrıca tahrip etmiştir. Alevler içinde olduğu halde güverte üzerine bir intihar inişi yapmış ve 4 numaralı top üzerine çarpmıştır. Top harap olmuş ve derhal şiddetli bir yangın çıkarak rüşvet güverte üzerinde kıç tarafa doğru yayılmıştır. Bu hâdise takriben 12,14 te olmuştur.

Son bomba düştükten biraz sonra Neosho'nun komutanı Bnb. John Phillips herkesin terki sefineye hazırlatılmasını fakat emir verilmedikçe gemiyi kimsenin terketmemesini emretti.

Güverteye çarpan tayyarenin infilâkının darbesile bayılan ve fena halde yanan ikinci komutan Ön Yzb. Francis Firth bu emri gereken yerlere tebliğ edebilecek derecede kendine gelmiş ve bir müddet sonra kendisine başka bir vazife verilmesi hakkında Bnb. Phillips'e müracaat etmiştir. Fakat bütün mürettebat maalesef ayni şekilde hareket etmemişlerdir. Bomba isabetlerinin yaptığı müthiş tahribatın üzerine düşman tayyaresinin güverteye çarpmasının hâsıl ettiği tesire ilâveten gözlerinin önünde Sims'in birdenbire batması her halde Neosho'nun mürettebatından bazılarının sinirlerini bozmuş olacak ki; kıç güverte üzerinde duran müteaddit erler emir verilmeksizin denize atlamağa başladılar. Bundan başka 7 tane harap olmamış cankurtaran salı da denize bırakılmıştı. Şayanı eseftir ki; bir kıdemsiz subay komuta köprüsü üstünden emir almamış olduğu halde terki sefine hakkında bu yolda talimat vermiştir.

12,30 da Bnb. Phillips iki filika ile denize atlıyanların toplanmasını ve denizde sürüklenmekte olan cankurtaran sallarının yedeğe alınarak tekrar gemiye çekilmesini emretti. Filikalar sudan toplanmış olan adamlarla lüzumundan fazla yüklenmiş olarak döndü. Filikalar çok kalabalık olduğundan salları çekememişlerdi. Toplanan adamları tekrar Neosho'ya çıkardıkları zaman güneşin batması çok yaklaşmış olduğundan tekrar gönderilmelerinden sarfınazar edildi. Yalnız karanlık basmıyordu denizler de gittikçe büyüyordu, vakit ilerledikçe rüzgâr şiddeti

yavaş yavaş 5 - 6 ya çıkmıştı. FOX müfrezesine imdat işaretleri verildi ve imdada gönderilecek gemilerin ertesi günü cankurtaran sallarını bulacağı ümit edilmişti.

Yangının kısmen bastırılmış olmasına rağmen Neosho'nun akıbetinin elîm olduğu aşikârdı. Tahliye tulumbalarının çalışmasına rağmen geminin içindeki su seviyesi yükseliyordu ve geminin her an ikiye bölünmesinden korkulacak şekilde ana güverte eğiliyordu.

Filikaların gemiye dönmeleri üzerine yapılan yoklamada 16 subay ve 94 er sayılmıştır. Bir subay ve 19 erin telef olduğu malûmdu, 154 kişi de kayıptı. Sims'in mürettebatından gemiye alınanlar hesaba dahil değildiler. Yaralananlardan birçoğu sonradan ölmüştür.

Aldığı hasarlara rağmen Neosho yüzmekte idi, Neosho'nun albura olması halinde denize dökülenleri kurtarmak üzere Sims'in bir filikasile Neosho'nun iki filikası ayın 7. gecesi iskele bordası yakininde bulunduruldu. Düşmanın eline geçmemesi icap eden evvelden tesbit edilen malzeme ve neşriyatın hepsinin tahrip edilmesi için emir verildi. Bundan sonra bütün telsiz irsalâtının açık dil ile yapılması zarurî idi. Bir yardımcı telsiz mürsilesi mevcut olduğundan muhabere imkânı mevcuttu.

Ayın 8. günü sabahı Neosho'nun mevkiini tayin etmeğe teşebbüs edildi. Gemi sancağa 26 derece yatmıştı, güvertenin sancak tarafı suya gömülmüştü. stim kaldırmağa imkân yoktu. Meyli tashih etmek için sancak tarafında bulunan donanımlardan sökülebilenleri denize atıldı. Sancak demirinin zincirini kesmeğe teşebbüs edildi ise de muvaffak olunamadı ve demir fundo edildi fakat hırça mapası kopmadı. Neosho bütün bu hâdiseler esnasında 280 dereceye tahminen 1.4 mil süratle sürüklenmekte idi. Sancak tarafına meyil ancak 3° kadar azaltılabilmişti.

Ayın 9. günü 10,12 de Neosho'nun mevkii 15°35′ cenubî arz ve 156°55′ şarkî tul olarak bulunmuştur. Mürettebat mevcut malzemeden sallar yapmağa ve mevcut botlara direk ve yelken takmakla meşgul oluyordu. Üç adet motorlu filika el'an suda ve bordada idi, fakat bunlardan bir tanesinin motoru çalışabiliyordu, bu filikanın diğerlerini yedeğe alması lâzımgeliyordu.

Ayın 10. günü fecir zamanı hiçbir imdat emaresi görmeksizin idrak edildi, fakat 12,30 da cenup tarafından bir tayyare zuhûr etti, yaklaştığı zaman bu uçağın Hudson Avustralya bomba uçağı olduğu teşhis edilmişti. Neosho mors ile ismini yazdı ve beynelmilel imdat işareti kaldırdı. Tayyare geminin tehlikede ve imdada muhtaç olup olmadığını sordu tasdik cevabı verilince müteaddit daireler resmettikten sonra cenuba doğru uzaklaştı. Neosho kendi mevkiini verdi ise de bir cevap alamadı.

Ayın 11. gününe kadar kayda değer bir hâdise olmadı. Bu sırada gemi hayli batmış ve levhalarındaki eğilme de tehlikeli bir surette art-

mıştı. Geminin terkedilmesi ve Avustralya kıyılarına varabilmek imkânları hakkında subaylar arasında takriben 11,30 da son bir konuşma yapıldı. Bu sırada Tangier'den bir donanma PBY uçağı şark taraftan zuhûr ederek iki daire çizdikten sonra cenuba doğru uzaklaştı. Birbuçuk saat sonra, bilâhare Amerika bahriyesine mensup Henley olduğu anlaşılan bir muhrip cenup istikametinde gözüktü. Henley Neosho'nun iskele tarafına gelerek kurtulanların hepsini 14,12 de aldı.

Geminin külliyen ziyaa uğradığına hükmeden Bnb. Phillips herkes Henley'ya geçince Neosho'nun batırılmasını rica etti. Henley iki torpito ile müteaddit 5 pusluk top attı.

Neosho 15,22 de 15.°35′ cenubî arz ve 155.°36′ şarkî tulde kıçtan battı. Gemiyi terketmiş olanları aramak maksadile Henley hava kararıncaya kadar sahada dolaştı fakat kimse bulunamadı. Bundan sonra muhrip yaralıları bir an evvel hastaneye yetiştirmek için Avustralyanın Brisbane limanına yol verdi. Yoluna devam etmekte olan Henley'ye ayın 12. günü saat 01,00 de Neosho'nun bombalandığı yerde daha geniş araştırma yapmak üzere geri dönmesi emredildi. Arama yine semeresiz oldu ve muhrip tekrar Brisbane'e müteveccihen hareket etti.

Bu sırada Bnb. Phillips hücum esnasında Neosho'nun mevkiini seyir subayının hatalı olarak çizmiş olduğunu keşfetti, bu takdirde araştırmanın yanlış bir yerde yapılmış olması lâzımgeliyordu. Bunun üzerine tashih edilmiş hücum mevkiinde kurtulanları araştırmak için ayın 14. günü Amerika bahriyesine mensup Helm muhribi de gönderildi. (Gerek Henley ve gerekse Helm Yeni Kaledonyada Koumea'dan gönderilmişlerdir.

Ayın 10. günü Helm Neosho'nun bir boş filikasını gördü ve ayın 17. günü 15°.10′ cenubî arz ve 155°.07′30″ şarkî tulde Neosho'dan kurtulanlardan 4 kişi bir cankurtaran salı üzerinde bulundu. Daima açık havada bulunmaktan dolayı bu 4 adamın sıhhî vaziyetleri tehlikeli idi. Bunlardan biri gemiye alındıktan biraz sonra ölmüştür. Diğer üç kişi Neosho'yu, biribirine bağlı ve üzerinde cem'an 68 kişi bulunan 4 cankurtaran salından biri ile ayın 7. günü 11,15 te terkettiklerini bildirmiştir. Bunların anlattıklarına göre sallarda yiyecek ve içecek bulunmadığından sal üzerindekiler aç ve susuz kalmışlar, bazıları çıldırarak denize atlamak ve bazıları da sal üzerinde can vererek telef olmuşlardır. Esas 66 kişiden, 8 gün denizde kaldıktan sonra, 4 kişi kurtulabilmişti.

Helm güneş batıncaya kadar ayın 17. günü araştırma yaptıktan sonra Brisbrane'e yol verdi ve ayın 19. günü limana vardı. Tangier uçakları ayın 22 sine kadar aramaya devam ettilerse de başka kimseyi bulamadılar.

Düşman uçakları himaye kuvvetine mayısın 7. günü taarruz ettiler. FOX müfrezesinin ana kuvvetten ayrıldıktan sonra Amiral Crav'in komutasında bulunan himaye kuvveti 25 mil süratle Jomart geçidine yol

verdi. Bu kuvvet Avustralya bahriyesine mensup Australia, Amerikan donanmasına mensup Chicago ağır kruvazörü ile Hobert Avustralya hafif kruvazörü, Perkins, Farragut ve Walke Amerikan muhriplerinden mürekkep idi. Teşkilâtın üç uçak tarafından takip edilmekte olduğunu 08,40 ta radyo mevki bulucu alet göstermişti. Bu üç uçaktan tek satıhlı çift motorlu bir deniz tayyaresi Chicago tarafından görülmüştü, fakat bu uçak top menzilinin bir hayli dışında idi. 14,27 ye kadar başka hiç bir uçak görülmedi. 14,27 de tek motorlu, tek satıhlı ve inme takımları içeri çekilebilir cinsten 10-12 tayyarelik bir teşkilât iskele tarafına doğru ve muvazi bir rota ile gemilere kıçtan yaklaştı. Bu sırada himaye kuvveti 12°.00′ cenubî arz ve 15°.31′ şarkî tulde idi ve Victor nizamında seyrediyordu. Tayyareler, rehber gemisi olan Australianın takriben 300 kerterizinde mevki almış olan Farragut'tan 6000 yarda uzaktan geçtiler. Müteaddit gemiler kısa bir müddet tayyarelere ateş açtılarsa da isabet temin edilemedi ve uçaklar ileriye doğru süratle geçerek gözden kayboldular.

Radyo mevki bulucu alet ile kerteriz edilen başka düşman uçakları 15,05 te teşkilâta tam baş taraftan yaklaştılar. Adetleri, değişik olan tahminlere nazaran, 10 ile 14 arasında idi, tipleri en ziyade 97 Mitsukiskiye benziyordu. Bunlar çift motorlu uçaklar olup torpito taşımakta idiler. Hâdiselerle dolu müteakıp dakikalar içinde olup bitenler hakkında pek az kimsede fikir mutabakatı vardır. Gemilerimiz aşağıdaki nizamda idiler :

		Perkins X		
Farragut X		Australia X		Walke X
	Hobert X		Chicago X	

Teşkilâtın ön gemileri 6500 yarda mesafeden ateş açtılar. Yapılan en doğru tahminlere nazaran düşman uçaklarının lideri de dahil olmak üzere ateşin hemen akabinde iki düşman tayyaresi düşürüldü, bunun üzerine uçaklar sıkı V teşkilâtını bozarak Perkinsin sancak ve iskele taraflarından küçük gruplar halinde yaklaştılar. Mevcut raporlardan yalnız 9 düşman uçağının kullandığı tâbiyeden bahsedilmektedir. Yalnız 5 torpito hücumu görülmüştür. Bunlardan ikisinin Australia'nın üçünün de Chicago'nun yanından geçtiği rasat edilmiştir. Gemiler keskin bir manevra ile torpitolardan kaçınmışlar ve ağır ateş perdesi yapmışlardır. Torpitolarını attıktan sonra uçaklar çekilme yolu üzerinde bulunan gemileri makinalıtüfek ateşine tutmuşlardır. Chicago'dan üst kısımda 7 adam yaralanmış ve bunlardan ikisi sonra ölmüştür. Bu hâdiseler olurken mütemadiyen ateş etmekte olan ekser gemilerin topları ile en

az iki düşman uçağı daha düşürülmüştür. Birçok topçular isabet temin ettiklerini iddia etmişlerdir. Chicago 5, Perkins'de 4 ilâ 6 tayyare düşürdüğünü bildirmiştir. Kurtulan düşman tayyareleri 10 dakika içinde şimal istikametinde gözden kaybolmuşlardır.

Torpito hücumu devam etmekte iken radyo mevki bulucu alet başka düşman tayyareleri bulmuş ve biraz sonra gemilerimiz tekrar hücuma uğramıştır. Bu defa, muhtelif tahminlere nazaran 14000 - 24000 kademden bir düz uçuşla bomba hücumu yapılmıştır. 96 Mitsushiki tipinde oldukları söylenen bomba uçakları geriden yaklaşmışlar ve görünüşe nazaran Australia'yı hedef olarak seçmişlerdir. Australia'nın etrafında 500 yarda nısıf kutrundaki daire içine bir bomba salvosu düşmüş ise de hiç birisi gemiye isabet etmemiştir, yalnız yakinine düşen ve kruvazörü sarsan iki bomba hafif hasara sebep olmuştur. Biraz sonra iki uçağın kuvvetimizle teması muhafaza ettiği görülmüşse de başka vukuat olmamıştır.

Bir kaç dakika sonra V teşkilâtında uçan (3) tayyare gemilerin üstünden geçmiş ve yüksek irtifadan bir bomba salvosu atmıştır. Amiral Trace'e nazaran bu üç tayyare fotoğraf vasıtasile ordu B 26 tipinde bomba uçağı olarak teşhis edilmiştir. Bunların attıkları bombaların Australia'dan 7 gomina mesafede ve ismi zikredilmiyen bir muhribe yakin düştüklerini amiral bildirmiştir. Walke'nin komutanı olan Ön Yzb. Fraser de himaye kuvvetine hücum eden bu tayyarelerin dost tayyare olduklarını ve bunların dört motorlu Uçankale olduklarını ve bombaların Farragut'ın hemen gerisine düştüklerini rapor etmiştir.

Mayısın 8 inde Yorktown'a vâki olan bir tam isabetin neticeleri

Yorktown'ın uçuş güvertesine isabet eden bomba, isabet noktası ile infilâk noktası arasında 50 kademlik şakulî bir mesafe kat'ederek cem'an 1.68 pus kalınlığında çelik güverte levhasını delmiştir.

Uçuş güvertesindeki delik temiz ve pürüzsüzdür. Hangar ve ikinci güvertelerdeki delikler pürüzlü ve biraz daha büyüktür. Geminin teknesi delinmemiştir. Uçuş ve mutpak güvertelerine bir zarar olmamış fakat hangar güvertesi bütün genişliğince 100 üncü kemereden 115 inci kemereye kadar kamburlaşmıştır.

Bombanın ilk isabet ederek düştüğü yerden 8 kadem geminin iç tarafında ikinci güverte üzerinde 4 kadem kutrunda bir delik açılmış ve silâhendazların kompartimanında tekmil güverte yukarıya doğru bel vermiştir. Bu kompartimandaki arzanî bölme perdesi de başa ve kıça doğru adam akıllı kamburlaşmıştır. Perdeler kırılmamış ve kapılar kapalı kalmışlarsa da hayli eğrilmişlerdir.

Bomba ikinci güverteye çarpınca, hasara uğrıyan sahadaki, tenvirat, muharebe tenvirat ve motor devrelerini koparmış ve kısa devrelere

sebebiyet vermiştir. Tamirci partiden birçoklarını, bir tanesi şiddetli olmak üzere, elektrik çarpmıştır.

Üçüncü güvertede 6 kadem kutrunda bir delik açılmış ve güvertenin 35 kadem murabbalık bir kısmı yukarı doğru dönmüştür. C - 301 - IL kompartimanında güverte kâmilen yukarıya doğru kamburlaşmış ve malzeme deposu ile bürosu, gazoz ve soda musluklarının bulunduğu mahal, makine bürosu ve yıkanmış çamaşır tevzi odası hasara uğramıştır. Dördüncü güverte yukarı dönmemiş, 40 murabba kademlik sahası aşağı doğru çukurlaşmıştır. Baş makine dairesi methalinin iç perdesi ile yıkanacak çamaşır deposunun kıç bölme perdesi hurdahaş olmuştur. İki su geçmez bölme kapısı fena halde harap olmuş ve bir kaporta kapağı 2 numaralı asansör boşluğu içinde 15 kadem kadar yukarı fırlamıştır. Dört kompartimanı biribirine bağlıyan arzanî bölme perdelerile kapıları dışarı doğru patlamıştır.

Uçak levazım ambarında küçük yangınlar zuhûr etmiş ve infilâkın alevi üstteki hangarlara geçerek bombanın açtığı deliğin tam üstünde bir boya yangınına sebep olmuştur. Silâhendaz mangasında da küçük bir yangın olmuştur.

Yorktown'da telef olan 40 kişiden 37 si infilâkın kurbanı olmuş ve 26 ağır yaralıdan birçoğu da yine bu infilâk neticesinde yaralanmıştır.

Hangardaki yangın valflarına takılan hortumlar bomba deliklerinden ve asansör kuyusundan sarkıtılarak aşağı üç güvertedeki yangınların söndürülmesine çalışılmıştır. Tayyare malzeme ambarında motor devresinde kâsıl olan kısa devre bir tali eseri olarak (hararetin artmasile otomatik olarak delikli borulardan su serpilen) imlâ tertibatını faaliyete getirmiş ve bu da yangın söndürme partisinin işini çok kolaylaştırmıştır. Tamirci ve yangın söndürme partilerinin faaliyeti mükemmel olmuştur. 5 numaralı tamirci partinin başında bulunan Yzb. E. Ricketts'in hareketi kayde şayandır. Emrindeki eratın hepsi ya ölmüş, yaralanmış veya bomba infilâkile sersemlemiş bir halde iken ve kendisi de öldürücü bir yara almasına rağmen Yzb. Ricketts bir yangın söndürme valfını açmış ve hortumu kısmen sermiş ve ölmezden evvel yangın üzerine su akıtmıştır. Bu hortum yangına su sıkan ilk hortum idi.

Yalnız iki yakın düşen bomba farkedilir hasara sebep olmuştur, bu da su hattının üstünde açılan deliklerden ibarettir.

Amerikan deniz hava silâhına mensup uçakların isimleri

Model	Sınıf	Amili	Amerikan ismi	İngiliz ismi
BD	Bomba	Douglas		Boston III Havoc
F2A	Av	Brewster	Buffalo	Buffalo
E3A	„	„		
F4A	„	Grumman	Wildcat	Martlett, II, IV.
F6F	„	„	„ II	
F7F	„	„		
FG	„	Goodyear	Corsair	
FM	„	Eastern Aircraft	Wildcat	
F4U	„	Vought-Sikorsky	Corsai	
GB	Nakliye	Beech		
GH	„	Howard		
GK	„	Nakliye Fairfield		
HE	Hasta Nakliyesi	Piper		
J2F	Utility	Grumman		
J4F	„	„		
JRB	„ multi engine	Beech		
JRF	„	Grumman		Goose I.
JRK	„	Nash - Kelvinator		
JR2S	„	Vought - Sikorsky		
NE	İptidaî talim	Piper		
NH	İlerlemiş talim	Howard		
NP	İptidaî talim	Sparton		
NR	Talim	Ryan		
N2S	„	Stearman (Boeing)		
N3S	„	Naval aircraf Factory		
OS2N	Rasat keşif	„	King Fisher	
OS2U	„	Vought - Sikorsky	„	
PBB	Karakol bomba 2 motorlu	Boeing	Sea ranger	
PBM	„	Martin	Mariner	
PBN	„	Naval Aorcraft Factory		
PBO	Karakol bomba 2 motorlu, Kara	Lockheed		Hodson III.
PBY	Karkol bomba 2 motorlu, deniz	Cosolidated	Catalina	Catalina
P4Y	Karakol bomba	„		

PB2M	„ 4 motorlu	Martin	Mars	
PB2Y	„ „	Consolidated	Coronado	
PB4Y	„ „	Landslane Consolidated		Libarator
PV	„ 2 motorlu	Vaega		Ventura
R3C	Naliye, multi engine	Curtis		
R3D, R4D, RSD	„	Douglas		
R50	„	Lockheed		Lodestar
SB2A	Keşif bomba	Brewster	Buccaneer	Bermuda
SBC	„	Curtis	Helldinver	Clevelan
SB2C	„	„	„	
SBD	„	Douglas	Dauntless	
SB2D	„	Douglas		
SBN	„	Naval aorcraft factory		
SB2N	„	Vought - Sikirsky	Vindicator	Chesapeak
SNB	Talim, ilerlemiş	Beech		
SNC	„	Curtis		
SNJ	„	North American		Howard, I,II.
SNV	„	Vutlee		
SO3C	Rasat keşif	Curtis	Seagull	Seanew
SOR	„	Ryan		
TBD	Torpito bomba	Douglas	Devastator	
TBF	„	Grumman	Avenger	Tarpon
TBM	„	Eastern aircraft		
TBV	„	Vutlee		

Amerika Bahriyesinde kullanılan gemi cinslerini gösterir rumuzlar

AB	Seyyar maçula	AM	Büyük mayn tarayıcı
ACV	Yardımcı uçak gemisi	AMB	Üs mayn tarayıcısı
AD	Muhrip refakat gemisi	AMC	Sahil mayn tarayıcısı
AE	Cepane gemisi	AN	Ağ dökücü
AF	Malzeme depo gemisi	AO	Yağ gemisi
AG	Angariye gemisi	AOG	Benzin gemisi
AGC	Genel muvasala gemisi	AP	Nakliye
AGS	Mesaha gemisi	APC	Sahil nakliye gemisi
AH	Hastane gemisi	APD	Asker nakliye gemisi (yüksek süratli)
AK	Şilep		
AKF	Suğuk hava depolu şilep	APH	Yaralı nakliyesi
AKS	Genel malzeme dağıtma gemisi	APR	Kurtarma nakliyesi
		APS	Yardımcı şilep denizaltısı

APV	Uçak nakliyesi
AR	Tamir gemisi
ARD	Seyyar tersane
ARH	Ağır tekne tamir gemisi
ARS	Tahlisiye gemisi
AS	Denizaltı ana gemisi
ASR	„ kurtarma gemisi
AT	Açık deniz römorkörü
ATR	Tahlisiye römorkörü
AV	Deniz uçağı ana gemisi
AVC	Katapult lâyteri
AVD	Tayyare ana gemisi olarak tadil edilmiş muhrip
AVP	Küçük, deniz uçağı ana gemisi
BB	Hattıharp gemisi
CA	Ağır kruvazör
CB	Büyük kruvazör
CL	Hafif kruvazör
CM	Mayn dökücü
CMC	Sahil mayn döcüsü
CV	Uçak gemisi
DD	Muhrip
DE	Muhrip emniyet gemisi
DM	Hafif mayn döküöü (yüksek süratli)
DMS	Mayn tarayıcı (yüsek süratli)
IX	Sınıflandırılmamış gemi
LCI (L)	Piyade çıkarma gemisi (Büyük)
LCM (2)	II markalı, 50 kademlik motorlu birlik çıkarma gemisi
LCM (3)	III markalı, 50 kademlik motorlu birlik çıkarma gemisi
LCP (L)	36 kademlik personal çıkarma gemisi (büyük)
LCP (R)	36 kademlik personal çıkarma gemisi (rampalı)
LCR (L)	Lâstik ihraç botu (büyük)

IV.

Scharnhorst Alman muharebe kruvazörünün batmasile neticelenen deniz muharebesi

2 No. lı kuvvet (Duke of York ve Jamaica ile dört muhripten mürekkep - aşağıya bak) İngiltereye gelmekte olan ve Rusyaya giden konvoyların himayesi maksadile 23 - Aralık - 1943 saat 23,00 te denize çıktı, ertesi sabah Jamaica hedef gemisi olarak son bir hücum talimi yapıldı. Rusyaya giden konvoy 23 - Aralıkda düşman hava kuvvetleri tarafından keşfedilmiş ve 24 - Aralık. günü de devamlı olarak düşman hava kuvvetleri tarafından takip edilmiştir. 12,00 de 70° - 40′ şimalî arz ve 03° - 10′ şarkî tulde bulunan konvoy himayeden mahrum bir durumda idi, düşman su üstü kuvvetlerinin bundan evvel limanlarından çıkıp garba doğru seyretmemiş olmalarına rağmen su üstü kuvvetlerinin muhtemel bir hücumuna karşı İngiliz kuvvetleri başkomutanı 24 - Aralıkta telsiz sükûnetini bozarak konvoyun seyir istikametini mukabil rotaya çevirdi, konvoy bu yeni rotasında 3 saat seyir yaptı, ayni zamanda 2 No. lı kuvvetin sürati de 19 mile çıkarıldı. Ayni gün hâdisesiz geçti ve himaye kuvvetlerinin konvoya nazaran almak istediği vaziyet temin edilmişti. Rusyaya giden konvoy evvelce tayin edilmiş olan süratle ilerliyememekte idi, İngiltereye doğru giden konvoy ise düşmanla hiçbir temas yapmadan Rear adasını geçmekte idi. İngiltereye gelen konvoyun düşman kuvvetine raslamamasından ve Rusyaya giden konvoyla düşmanın temas muhafaza etmekte olmasından, eğer varsa, düşman denizaltılarının Rusyaya giden konvoy üzerine toplanmakta olmalarına hükmedildi. Bu karar neticesinde başkomutan o vakit Scapa'da en kıdemli subay olan muhrip kuvvetleri Tuğamiralinden, münasip görürse, aşağıdaki şekilde hareket etmesini rica etti:

a) İngiltereye gelen konvoyun seyir istikametini şimale tevcih ederek sahadan dışarı çekilmesini temin,

b) İngiltereye gelen konvoy refakatinden dört filo muhribi ayırıp Rusyaya giden konvoyu takviye.

Bu harekât muvaffakıyetle yapıldı, başkomutan, eğer Scharnhorst konvoya hücum ederse 1 No. lı kuvvetin (Belfast ile diğer iki kruvazörden mürekkep - aşağıya bak) Rusyaya giden konvoyu himaye eden muhriplerle beraber Scharnhorst'a hücum ederek ya Scharnhorst'u defi veya hasara uğratacağını ve 2 No. lı kuvvetin yaklaşmasına vakit

kazandıracağını hesaplamıştı. 25-26-Aralık gecesi 17 mil ile doğuya doğru seyredebilmekte iken denizin pek fena olması dolayısile Duce of York'ta pek az kimse uyuyabilmişti.

Sahne iyi bir şekilde hazırlanmış bulunuyordu, yalnız eğer Scharnhorst gündüz hücum eder ve derhal geri çekilirse Vatan filosu başkomutanı Scharnhorst'un yolunu kesmek için kâfi derecede yakin mesafede değildi. Saat 04,00 te kuvvetlerin Bear adası sahasındaki konuşu şöyle idi :

a) Rusyaya giden konvoy ile himaye kuvvetleri.

Himaye altında 17 nakliye gemisi 73° - 31′ şimalî arz ve 18° - 54′ şarkî tulde 070° ye 8 mil ile seyrediyordu.

b) İngiltereye gelen konvoy ile himaye kuvvetleri.

Himaye altında 22 nakliye gemisi takriben 74° - 42′ şimalî arz ve 05° - 27′ şarkî tulde 267° ye 8 mil süratle seyrediyordu.

c) 1 No. lı kuvvet.

Takriben 73° - 53′ şimalî arz ve 27° - 12′ şarkî tulde 18 mil ile 235° ye seyrediyordu. Bu kuvvet, Belfast, 10. Kruvazör birliği komutanı Tümamiral R. L. Burnett'in sancak gemisi, (komutanı Albay F. R. Parham), Norfolk (komutanı Alb. D. K. Bain), Shefield (komutanı Alb. C. T. Addin) kruvazörlerinden mürekkepti.

d) 2 No. lı kuvvet.

71° - 07′ şimalî arz ve 10° - 46′ şarkî tulde 080° ye 24 mil ile seyrediyordu. Bu kuvvet Duke of York, Vatan filosu başkomutanının sancak gemisi, (komutanı Alb. G. H. E. Russell), Jamaica (komutanı Alb. J. Huges-Hallet), Savage (komutanı Bnb. M. D. G. Mayrick), Scorpion (komutanı Öyzb. W. S. Cloutson) Saomarez (komutanı Öyzb. E. W. Walmsley) ile Stord'dan mürekkepti.

Rusyaya gitmekte olan konvoy devamlı olarak düşman denizaltılarile tayyareleri tarafından takip edilmekte ve konvoyun harekâtı hakkında keşif raporları verilmekte iken İngiltereye doğru seyreden konvoyun, görünüşe nazaran, keşfedilmemiş olmasından Scharnhorst'un Rusyaya gitmekte olan konvoya taarruz edeceğine hükmedildi. Telsiz sükûnetinin bozulmuş olması himaye kuvvetlerinin civarda olduğunu ifşa etmiş olmasına rağmen konvoyun selâmeti için filî himayenin lâzım olduğunu düşünen başkomutan aşağıdaki tedbirleri aldı :

a) Scharnhorst'un konvoyu bulmasını güçleştirmek için konvoyun seyir istikameti şimale çevrildi.

b) 10. Kruvazör birliğine ve konvoya mevkilerini bildirmeleri emredildi. Telsiz kerterizi alınmasını önlemek için bu emir konvoya konvoy radyo cihazile verildi.

c) Duke of Yorkun mevkii, rotası ve sürati bildirildi.

2 No. lı kuvvetin cihet ve sürati seyrinde ve geriden gelen denizlerle muhripler dümen tutmakta müşkülât çekiyorlardı ve Duke Of York pruvası hemen devamlı olarak su altında seyrediyordu. Saat 06,28 de başkomutan konvoyun rotasını poyraza tebdil etmiş ve bunu müteakıp 10. Kruvazör birliğine himayeye iştirak etmek üzere konvoya yaklaşması için emir vermiştir. 10. Kruvazör birliği saat 07,12 de 270° ye rota değiştirmiş ve 08,05 te konvoyun mevkiini, süratini ve rotasını 17. Muhrip birliği komutanından aldıktan sonra 24 mil süratle 205° ye seyre başlamıştır. Saat 11,02 de başkomutan konvoyun müteakıp ciheti seyrini kendi arzusuna göre tebdil etmesi için 17. Muhrip birliğine emir verdi, bundan sonra konvoyun rotası saat 12,00 de 125 ve 16,35 te 105° ye değiştirilmiştir.

1 No. lı kuvvetin düşmanla ilk çarpışması:

Saat 08,40 da Belfast 73° - 35′ şimalî arz ve 23° - 21′ şarkî tulde bulunduğu sırada Scharnhorst'un 295° kerterizinde bulunduğunu keşfetmiştir. Bu ande konvoyun kerterizi 294° olarak tahmin edilmiştir. 09,21 de Shefield düşmanı 222° de ve 13,000 yarda mesafede gördüğünü rapor etmiştir. Bu sırada kruvazörler 160° hat kerterizinde seyretmekte idiler. Üç dakika sonra Belfast ışık mermisi ile ateş açtı. Belfastın ateş sahasından çekilmek için Norfolk geriye sarkmağa mecbur oldu. Norfolkun bu manevrasına rağmen bu sırada düşmana ateş açabilecek yegâne gemi oldu. 09,29 da kruvazörler 265° ye rota değiştirdiler. Norfolk ikinci veya üçüncü salvosile düşmana isabet temin ettiğini iddia etmiştir, bu iddia alınan esirler tarafından teyit edilmiş ve isabetin köprüüstü ve civarında zayiata sebebiyet verdiği bildirilmiştir. Düşman cenuba döndü ve mesafe süratle büyümeğe başladı. 1 No. lı kuvvet 09,36 da 105° ve iki dakika sonra 170° ye rota değiştirdi, fakat bu sırada mesafe 24,000 yardaya çıkmıştı ve Scharnhorst 30 mil süratle 150° ye seyrediyordu. 09,55 de 1 No. lı kuvvet ayni rotaya döndü. ve hemen akabinde düşman poyraza rota değiştirdi, görünüşe nazaran düşman konvoyun şimal tarafına geçmeğe gayret ediyordu. 7 - 8 kuvvetinde esen lodos rüzgârile ve cari olan hava şartları altında 1 No. lı kuvvetin azamî sürati 24 mildi. Düşmanın sürati 28 - 30 mil tahmin edildiği için 10. Kruvazör birliği düşman ile konvoy arasında mevki almanın lâzım olduğuna karar vererek saat 10,00 da 305° ve 10,14 de 325° ye rota değiştirdi. Takriben 28 mil ile poyraza seyretmekte olan düşmanla beş dakika sonra temas kaybedilmişti. İlk çarpışma devam ederken başkomutan Scharnhorst'a düşman muhriplerinin de refakat etmekte olmasının muhtemel bulunduğunu düşünmüşse de harekâtın devamı müddetince kuvvetlerden hiçbirinden düşman muhribi görüldüğüne dair rapor alınmamıştır. Esirlerin ifadesine göre Scharnhorst'un refakatinde beş muhrip olduğu ve bunların Rusyaya giden konvoyu takibe gönde-

rildikleri ve 1 No. lı kuvvetin düşmanla temasından evvel bunların konvoyla temas temin ederek bunu veri işaretile rapor etmiş oldukları anlaşılmaktadır.

1 № lı kuvvetin ikinci çarpışması:

Bu kuvvet konvoy üzerine çekildi ve (17. muhrip) birliği tarafından 10. kruvazör birliğine yardım etmek üzere konvoy refakatinden ayrılan dört muhrip (Musketeer, Matchless, Opportune, ve Virago) 10,24 te bu kuvvete iltihak etti. [10,45 te 1 № lı kuvvet 73° - 49′ şimalî arz ve 21° - 58′ şarkî tulden geçti, konvoyla teması müteakıp konvoyun 10 mil ilerisinde zikzak seyre başladı] Birliklerden biri Scharnhorst'la temas temin ve idame etmedikçe 2 № lı kuvvetin Scharnhorst'u bulması ihtimalinin pek zayıf olduğunu başkomutan düşünmekte idi. 10,58 de başkomutan bu düşüncesini 10. kruvazör birliğine bildirdi, fakat hava şartları düşmana 4-6 mil kadar bir üstünlük bahşettiğinden Tümamiral Burnett düşmanı aramak için kuvvetlerinden bir veya iki geminin ayrılmasına ve kuvvetinin bölünmesine haklı olarak razı olmamıştı. Amiral Burnett Scharnhorst'un şimal veya poyraz istikametinden konvoy üzerine döneceğine kanaat etmekte idi. Takriben zevalde başkomutan vakıt bakımından müşkül bir mevkide bulunuyordu, ya geri dönmek veya Kola'ya gitmek şıklarından birini tercih etmeye mecbur idi. O takdirde Scharnhorst üssüne girmek üzere geri dönse onu yakalamak ihtimali olmayacağı meydanda idi. 12,00 de 1 № lı kuvvet 74°-11′ şimalî arz ve 22°-18′ şarkî tulde ve 18 mil ile poyraza seyretmekte idi, bu sırada konvoy 125° ye rota değiştirdi. Dört dakika sonra Belfast Scharnhorst'u bulduğunu rapor edince başkomutan düşmanı yakalamak için artık hertürlü imkânın mevcut olduğuna hükmetti. Bu sırada konvoy 1 № lı kuvvetin takriben 9 mil iskele kıç omuzluğunda idi. (12,19 da 1 № lı kuvvet 90° ye rota değiştirirken muhripler 1 № lı kuvvetin sancak başomuzluğunda toplanmakta idiler). Bir dakika sonra Scharnhorst 270° ye döndü ve bir dakika daha sonra Shefield düşman göründü raporunu verdi. 1 No lı kuvvet ateş açtı. Bu ande muhriplere torpito hücumu yapmaları emri verilmişse de süratlerini düşüren hava şartları, düşmanın mukabil manevrası muhriplerin torpito menzili içine girmelerine mâni olmuştu. Bu ikinci muharebe dörtbuçuk ilâ sekiz mil mesafeden yapılmış ve tam yirmi dakika devam etmişti, muharebe esnasında Scharnhorst'un sürati 20 den 28 mile çıkarılmış, rotası batıdan kıbleye değiştirilmiştir. İkinci defa olarak Scharnhorst 1 No. lı kuvvetin cür'etkârane hücumu ile konvoydan uzaklaştırılmıştı. İlk salvolarla düşmana isabet temin edildiği tarassut edilmiş ve bu keyfiyet esirler tarafından teyit edilmişse de bunların çok yakin düşen salvolar olması da mümkündür. 12,33 te Norfolk kıç tarafından isabet aldı. Baştan üçüncü tareti ateş edemez bir hale geldi ve bu taretin cepaneliğini imal etmeye

lüzum görüldü, telsiztelgrafı sukut etti, bir subay ile 6 er öldü ve beş er ağır surette yaralandı. Hemen ayni zamanda Shefieldin yakinine bir salvo düştü, kruvazör birliği komutanının dediğine göre futbol cesametine kadar muhtelif büyüklükte mermi parçaları gemiye düştü. 12,41 de düşman 28 mille 110° ye seyrediyordu, bu sırada 10. kruvazör birliği komutanı ateş keserek 2 No. lı kuvvet Scharnhorst'u yakalayıncaya kadar bütün 1 No. lı kuvvetle düşmanı takip etmeye karar verdi.

1 № lı kuvvetin düşmanla temas muhafazası:

12,50 de düşmanın mesafesi 13,400 yardada tesbit edilmişti, düşmanın sürati 28 mil idi, üç saat müddetle takriben yedibuçuk milden Belfast ve Shefield tarafından temas muhafaza edilmekte idi. Bu müddet zarfında düşman kıble ile keşişleme arasında değişen rotalara seyretmişti. Bu takip esnasında Norfolk 1 № lı kuvvet refakatinde kaldı, fakat bölmelerinden birinde çıkan yangını bastırmak üzere 16,03 te süratini kesmeye mecbur oldu ve 17 de tekrar 1 № lı kuvvete iltihak etti. 16,10 da Shefield iskele iç şaftında çıkan bir arıza dolayısile geriye sarkmaya mecbur oldu. Yarım saat müddetle 10 mil süratle seyettikten sonra 16,26 da 23 mil süratle mevkiini almaya devam etti. Musketeer, Matchless Opportune ve Virago torpito hücumu yapmaya muktedir olamayınca kruvazörler kendilerine yetişinceye kadar cenubî rota üzerinde düşmanı kovalamaya devam ettiler. Scharnhorst'un konvoya veya Altenfjorda doğru geri dönmesini önlemek üzere başkomutan 10. kruvazör birliği komutanına kruvazörlerin batıda mevki almalarını emretmişti. Scharnhorst'un böyle bir manevra yapması halinde baştan gelen denizlere karşı ne Duke Of York ve ne de refakatindeki emniyet muhripleri süratlerini muhafaza edemiyeceklerdi.

1 № lı kuvvetten aldığı temas muhafazası raporlarına istinaden 2 № lı kuvvet bütün gün düşmanı yakalamak üzere seyir yaptı. Muhtaç olduğu bütün malûmatı ihtiva etmesi bakımından bu raporları başkomutan "Numunelik„ diye tevsif etmiştir. Bir defasında başkomutan her iki kuvvetin mütenazır mevkilerinin yanlış olmasından endişe etmişse de sabit bir kerteriz üzerinde yaklaşıldığı temin edilince raporların sıhhatine itimat etmiştir. Saat 10 dan hemen sonra sancak kıç omuzluğunda ve sekiz mil mesafeden bir düşman tayyaresi görülmüş ve bu tayyare yaklaşmak ve uzaklaşmak suretile saat 14 e kadar temas muhafazasına devam etmiş ve bundan sonra ya teması kaybetmiş veya üssüne dönmüştür. 1 No.'lı kuvvetin muharebelerini başlangıcında düşman kuvvetinin terkibi tamamen bildirilmiyordu, 1 No. lı kuvvetin ilk raporlarında Scharnhorst'un yanında muhriplerin de bulunması muhtemel olduğu bildirilmişti. Düşmanın tek bir ağır cüzütamdan ibaret olduğunu 10. kruvazör birligi komutanı rapor edince başkomutan Jamaica ile birlikte beraber seyirle bir muharebe yapmaya karar vermişti. Takriben 13,000

yardadan ateş açılacak ve emniyet muhripleri torpito hücumu yapmak üzere ayrılacaklardı. Saat 14 te başkomutan düşmanın rota ve süratini muhafaza ettiği takdirde saat 17,15 te 2 No. lı kuvvetin ateş açabileceğini hesapladı. Fakat düşman, bu hesaplarının akabinde, cenuba doğru rota değiştirdi. Hemen bundan sonra muhripler takım halinde her iki başomuzluklara getirildiler ve 16,37 de torpito hücumu için en müsait mevkii almaları emredildi. Mesafe süratle azaldı ve Belfast hedefin kıç tarafını yakaladı. 16, 32 de Scharnhorst'un 160° vasatî rota üzerinde zikzak seyir yapmakta olduğu görülüyordu. 16,42 de az miktar iskeleye döndü. Ateş kavislerini açmak üzere 2 No. lı kuvvet iki dakika sonra 080° ye döndü, bu sırada 36,000 yarda uzakta bulunan 10. kruvazör birliği komutanına ışık mermisi ile ateş açması emredildi ve 16,47 de Belfast ışık mermisile ateş açtı.

2 No. lı kuvvet ateş açıyor:

Bir dakika sonra Duke Of York ta ışık mermisi attı, bu ışık mermileri düşmanı aydınlatmakta iken 16,50 de 2 No. lı kuvvet ana bataryasile ateş açtı. Muharebe başlamazdan evvel Duke Of York bütün gece kuvvetli bir fırtına ve ağır denizlerle mücadele etmişti. Ayın 26. günü aydınlık saatlerinde rüzgâr, ağır soluganlar bırakarak, bir miktar azalmıştı. Rü'yet şartları orta idi. Muharebe esnasında, sönük bir şafak halinde olan azamî aydınlık müddeti çoktan geçmiş bulunuyor ve yegâne aydınlık bulutların arkasında kalan şimal ışıklarından sızıyordu, rü'yet takriben 8000 yarda ve ufuk arasıra açılıyordu. 09,00 da ikinci derecede savaş hazırlığı vaziyeti alındı ve personal, harekâtın sonuna kadar, savaş yerlerinde kaldılar. Noeli takip eden gün verilmesi âdet olan domuz külbastısını idare yerlerinde elle yemek müşkülâtı istisna edilirse, çay ve akşam yemeği savaş yerlerinde vukuatsızca yendi. Duke Of York ile Jamaica 12,000 yardadan ateş açtıkları zaman Scharnhorst'un 2 No. lı kuvvetin mevcudiyetinden asla haberdar olmadığına delâlet eden bütün emareler mevcuttu. Öğleden sonra 2 No. lı kuvvetle temas muhafaza eden tayyarenin keşif raporlarının Scharnhort'a verildiği kabul edilmişti, fakat Scharnhorst ilk görüldüğü zaman taretleri omurga hattı istikametinde bulunuyordu. 2 No. lı kuvvete hemen mukabele etmedi ve ilk savloları da hatalı idi. Kendilerine, kruvazörden daha büyük bir düşman gemisile savaşılmayacağının bildirildiğini ve cenup tarafından bir hat gemisinin ateş açtığı tebliğ edildiği zaman bir hayli korkuya düştüklerini esirler söylemişlerdir. Düşman hemen şimale doğru döndü. Düşmanı takip etmek ve hücum beklemekte olan düşmanın ateş etmesi muhtemel torpitolardan kaçınmak üzere Duke Of York. 060° ye rota değiştirdi. Scharnhorst şimale dönünce Belfasat torpito hücumuna hazırlandı ve şarkî bir rotaya döndüğü zaman da karşısına Norfolk çıktı 17,08 de Scharnhorst devamlı olarak şarkî bir rotaya seyir ve ana ba-

taryasile hem Duke Of York ve hem de Jamaicaya ateş ediyordu. Düşman cenuba doğru dönüp bir atış yaptıktan sonra kaçışına devam etmek üzere tekrar şarka doğru seyretmek tâbiyesini kullanıyordu. Bu Duke Of York'un top ateşini müşkül bir mesele haline koymuştu, gemi ekseriya taretlerin azamî dirisa süratinden fazla süratle ve oldukça muntazam surette dört derece salıyordu. Salışın sonunda ateş etmek üzere hemen bir usûl meydana gelmişti. Bu noktaya gelmezden evvel arka arkaya "hazırol„ komutaları veriliyordu. Taret dirisacıları da salışın intizamının farkına vardılar ve harekete uymıya muvaffak oldular.

Duke Of York ile Jamaica ayni tâbiyeyi tatbik ederek düşmanı cenubundan takibe devam ederken emniyet muhripleri (Savage, Saumarez, Scorpion, Stord) de torpito hücumu için her taraftan yavaşca Scharnhorst'a yaklaşmakta idiler. Şimalden Norfolk'la Belfast 17,07 ile 17,12 arasında düşman menzil dahilinde ve ateşe devam ederlerken Shefield de 23 mil süratle mevkiini almaya gayret ediyordu. 2 No. lı kuvvetin emniyet muhriplerinin oldukça şimalinde bulunan Musketeer Matchless, Opportune ve Virago muhripleri torpito hücumu yapmak üzere tedricen düşmanın pruvasına doğru yaklaşıyorlardı. Duke Of York birinci ve üçüncü salvolarile muhtemelen isabetler elde etti. Esirler birinci salvonunkileri baş ve üçüncü salvonunkilerinde kıç tarete isabet ettiklerini söylemişlerdir. Bu birinci savaş esnasındaki diğer isabetler hakkında pek az malûmat mevcuttur, fakat Duke Of York'un üç isabet temin ettiği ve bunlardan sonuncusunun su altında hasar ika ettiği ve binnetice düşmanın süratinin azalmasını mucip olduğu muhakkak gibi görünmektedir. Başlangıçta Scharnhorst'un ateşi hatalı idi, fakat menzil arttıkça gerek sıhhat gerekse sürat bakımından düzeldi, menzil 17,000 ile 20,000 yarda arasında iken Duke Of York yakin ve uzak düşen mermiler arasında kalmıştı ve çok yakınlara düşmüştü. Scharnhorst'un süratinin yüksekliği dolayısile şarka doğru takip esnasında menzil devamlı surette büyümüştür. 17,30 da kruvazörlerimizden hiçbiri henüz ateş açamamıştı, şimaldekiler menzil dışında idi ve Jamaica ise bu menzilde körükörüne ateş etmenin bir faydası olmıyacağını düşündüğü ve Duke Of York'un sukut tarassutlarını bozmaktan çekindiği için ateş açmamıştı. 17,29 da 15 liklerile ve 18,10 da hem 15 lik ve hem de 28 lik bataryalarile ateş açan Scharnhorst menzil 20,000 yardayı aşınca 18,20 de ateş kesti. Menzil 21,400 yardayı bulunca Duke Of York 18,24 de 52 nci salvosunu müteakıp ateş kesti.

Muhripler yaklaşıyor:

Bu sırada Scharnhorst'un kaçması pek muhtemel görünüyordu, buna ancak 4 tane S sınıfı muhrip mâni olabilirdi. 17,13 te bu muhriplere torpito hücumu yapmaları emredildi. Hücumlarını yapabilmek için Scharnhorst'un rota değiştirmesini bekleme küzere bu muhripler Scharnhorst'un hemen hemen bordası istikametinde mevki muhafaza etmeye başla-

dılar. 18,20 de 12,000 yardaya kadar sokuldular, fakat ilerlemeleri pek bati idi. Muhripler yavaş yavaş Scharnhorst'un kemeresinden ileriye kerteriz değiştirmeye başladılar, bu her halde yukarda zikredildiği gibi Duke Of York'un temin ettiği isabet dolayısile düşmanın süratten düşmesinden ileri gelmişti. Bu isabetin tesiri bir müddet belli olmamıştı ve başkomutan düşmanın Norveç kıyılarına doğru dümen kıracağını tahmin ederek muhriplere hücum fırsatı vermek için Norveç kıyılarına yol vermeye karar vermişken Scharnhorst'un geri kaldığını fark edip düşmanın üzerine doğru yol verdi. 18,40 ta muhripler 10,000 yardaya kadar sokulmuşlardı, mesafe süratle azalıyordu, fakat 18,30 dan itibaren örlikonlar da dahil olduğu halde düşmanın bütün toplarile açmış olduğu ateşe maruz kalmışlardı. Bundan biraz sonra muhripler 7000 yardadan ateş açtılar, 18,50 de ışık mermilerile aydınlatılmış olan Scharnhorst'un cenuba doğru rota değiştirdiği görüldü, bu suretle Savage ile Saumarez düşmanın sancak başomuzluğunda hücum için çok müsait bir vaziyete gelmiş oldu, Scorpion ile Stord biraz daha cenupta ve düşmanın iskele başomuzluğunda idiler. Tarruza geçerek bir kıskaç hücumu yaptılar ve torpitolarını ateş etmezden evvel 1800 yardaya kadar sokuldular. Bu cesurane hücum esnasında hemen hiç yardım görmiyen muhripler bir müddet düşmanın pek ağır topçu ateşine maruz kalmışlardı. Ateşin ağırlığına rağmen yalnız Saumarez hasar ve zayiata uğradı, mermiler patlamaksızın komuta âletinden ve mesafe aletine mahsus tevcih âleti altından geçti, bir subayla on er öldü ve onbeş er yaralandı. Bu muhrip mermi saçıntılarından çok müteessir oldu, bu saçıntıların tesirile sancak makinesi sukut etti ve yalnız iskele makinesile 10 mil seyredebilir hale geldi. Duman torpito isabetlerinin tarassutunu güçleştirmişti, fakat torpito hücumunu müteakıp üç büyük sualtı iştiali Duke Of York-tan işitilmiştir. Hücumlarını yapan muhripler doğu istikametine çekildiler, Scharnhorst garbî bir rotaya seyrediyordu ve el'an 20 mil süratle ilerliyebiliyordu. Bu sırada 2 No. lı kuvvet tekrar ateşe başladı.

Muhrip hücumu esnasında 2 No. lı kuvvet düşmana süratle yaklaşmıştı, muhripler şarka doğru çekilince Duke Of York ve Jamaica 19,01 de 10,400 yarda mesafeden tekrar ateşe başladıkları zaman düşman cenuba doğru döndü. Çekilen muhriplere ateşe devam etmekte olan düşmana hemen isabetler temin edildiği görülmüştür. Beş dakika sonra, biribiri arkasına isabetler vâki olunca ve patlıyan mermiler yangınlar çıkarmıya başlayınca Scharnhorst 8000 yarda mesafeden vasat bataryasile Duke Of York'a ateş açtı. Bu ikinci çarpışma esnasında Scharnhorst 2 No. lı kuvvete ana bataryasının bir kısmile fâsılalı olarak ateş etmiştir. Bundan biraz sonra savaş sona ermişti. 19,01 ile 19,28 arasında düşmanın sürati takriben 30 milden 5 mile düşmüştü. 19,15 te Belfast ile Norfolk düşmana ateş açtılar, yanmakta olan Scharnhorst iki dakika

sonra tam bir daire çizerek şimalî bir rotaya seyre başladı. 19,20 de Jamaica ile Belfast'a torpito hücumu ile düşmanın işini bitirmeleri emredildi, kruvazörlerin bu hücumu yapabilmeleri maksadile Duke Of York 19,28 de ateş kesti.

Scharnhorst'un batması :

Evvelâ Belfast 6600 yardaya sokuldu ve düşmanın sancak tarafına üç torpito attı, kruvazör bunlardan birinin isabet ettiğini bildirmiştir. Bundan sonra Belfast iskele tüyuplarile de torpito atmak için dönmüşse de hedef civarında gemilerin karışık bir halde bulunması dolayısile zuhûr edecek daha müsait bir fırsatı beklemek üzere cenuba döndü. Bundan sonra Jamaica hedefe yaklaştı ve 19,35 te ışık mermisile aydınlatılmış olan Scharnhorst'a 6000 yarda mesafeden üç torpito attı. Bunlardan hiçbirinin isabet etmediği bildirilmiştir. Jamaicanın hedefin sancak tarfına hücumu esnasında, şimale doğru tedricen kerteriz değiştirmekte olan Musketeer, Matchless, Opporlune ve Virago muhripleri iki takım halinde düşmanın iskele tarafından hücum yapmak üzere döndüler. 19,32 ve 19,34 arasında muhripler torpitolarını attılar, bu torpitolardan isabet edenler olduğu bildirilmiştir. 19,39 da Jamaica düşmanın sancak tarafından 5500 yardadan ikinci hücumunu yaptığı zaman hedefin civarı kesif dumanlarla örtülü bulunuyordu. Geri kalan torpitolarını atmak üzere Belfast'a tekrar yaklaşıp hedefi ışık mermilerile tenvir ettiği zaman Scharnhorst'un batmış olduğunu gördü. Hemen bir ande o kadar çok torpito hücumu yapılmıştır ki; ancak bütün raporlar alınıp dakik tahlil yapılmak suretile her birinin neticesini tayin etmek mümkün olmuştur. Belfast, Morfolk ve müteaddit muhripler saat 20,40 a kadar civarda araştırmalar yaptılar. Jamaica Kola'ya gitmekte olan Duke Of York'a tekrar mülâki oldu ve muhriplere müstakillen ayni limana dönmeleri emredildi. Scorpion 30 ve Matchless 6 kişiyi denizden kurtardı. Scharnhorst'un komutanile ikinci komutanının ağır yaralı olarak suda görüldüğünü Scorpion bilâhare rapor etmiştir. Komutan kendisine yetişilmezden evvel ölmüş ve ikinci komutan atılan canhalatını yakalamış ise de gemiye çekilmezden evvel kuvveti kesilerek sular arasında kaybolmuştur. 27 - Aralıkta, Kola'ya varıldığı zaman denizden kurtarılan harp esirleri Duke Of York'a geçirilmiştir. Kurtarılanlar arasında hiç subay yoktur, kurtalılanların en kıdemlisi bir gedikli subay namzetidir.

Şimdiye kadar elde edilmiş bulunan malûmata göre Scharnhorst Noel kutlulamalarını saat 13,00 te yarıda bırakıp 30 kişilik kurmay heyetile beraber Tuğamiral Bey'in gemiye gelmesini müteakıp beş emniyet muhribile birlikte Noel günü saat 19,00 da Langfjord'dan çıkmıştır. Evvelce Hipper'in komutanı olan Albay Hintze Scharnhorst'un komutasını Albay Hofmeir'den teslim almıştır. Yani komutan bundan evvel Scharnhorst'la denize çıkmamıştır. Gemide talim görmek üzere 40 tane de deniz

talebesi mevcuttu. Emniyet muhriplerinin 26 - Aralık saat 08,00 de refakatten ayrıldıkları ve bundan sonra harekâta iştirak etmedikleri anlaşılmaktadır. Bundan biraz sonra konvoya hücum edilmesi hakkında Amiral Doenitz'den alınan işaret oparlörler vasıtasile gemi mürettebatına tebliğ edilmiştir.

Muvaffakıyetle hücum yapabilmek için muhriplerin 1800 yardaya sokulmaları bunun ne demek olduğunu bilenler üzerinde büyük hayranlık uyandırmıştır.

Bir habere göre 4.1 pusluk topların esas top numaralarından maada herkesin mahfuz yerlere çekilmeleri harekâtın başlangıcında emredilmiştir. Birinci ve ikinci topçu subayları arasındaki düşünüş farkından dolayı bu emir ne geri alınmış ne de tadil edilmemiştir. Böyle olmasına rağmen Scharnhorst'un muhriplere karşı daha tesirli mukabelede bulunmasına imkân verilmişse de 18,30 dan biraz sonra "gölgeler „ görünmekte olduğu rapor edilince topçu subayının gölgelere ateş açılamıyacağından bunların daha sarih olarak teşhis edilmelerini emretmiş olduğu diğer bir raporda zikredilmektedir. Yine bu raporda " fakat gölgeler bize torpitolarını atacak kadar sarih olarak mevcudiyetlerini belli ettiler „ dendiği esirlerin ifadesine atfen zikredilmektedir.

Scharnhorst'a isabet eden yedi sekiz torpitodan bir tanesi 3. bölmeye çarparak o kompartiman ile civarındaki iki kompartimana su dolmağa başlayınca içeride 25 er bulunmasına bakılmıyarak su geçmez bölme kapıları kapatılmıştır. 2 No. lı kuvvetin diğer gemileri büyük lekeler halinde belirecek derecede çok yakinde bulunduklarından Scharnhorst'un topçu radyo mevki bulucu aleti Duke Of York'u ayırdetmekte güçlük çekmiştir.?

Scharnhorst'a vâki olan birçok mermi isabetlerinden birkaçını kurtulanlardan bazıları şöyle hatırlamaktadırlar: Muharebenin bidayetinde bir tarete mermi isabet etmişse de patlamamıştır. Duke Of York'un ilk salvosundan diğer bir mermi sancak tarafında ve 13. bölme istikametinde su hattından iki kadem yukarıya isabet ederek 18 pus kutrunda bir delik açmıştır. Saat 17,00 de diğer bir mermi baştan birinci tarete isabet ederek tareti sukut ettirmiştir. Daha sonra diğer bir mermi baştan ikinci tarete isabet ederek tecdidi hava tertibatını tahrip etmiş ve top mürettebatı her atışı müteakıp hâsıl olan boğucu dumandan çok müteessir olmuş, ağır denizler dolayısile geminin yalpa etmesi bu tesire inzımam edince mürettebatı iş göremiyecek halde deniz tutmuş, bu suretle taret kendiliğinden iş görmez hale gelmiştir. Işık mermilerini vurup düşürmek için kullanılan dört namlulu 20 milimetrelik tayyare defi toplarından birinin kürsüsüne isabet olmuş ve top heyetile havalanıp tekrar güverteye düşmüştür. Hangara bir tam isabet vâki olarak içindeki iki Aracos'u tahrip etmiştir (Üçüncü tayyare katapult üzerinde uçmağa

hazırmış fakat uçurulmamış). Bir isabetle tutuşan hangar on dakika sonra söndürülebilmiştir. Zırh güverte fevkindeki güvertelere isabet edip bunları delen birçok mermiler zırh güverteye çarpınca iştial etmiş ve büyük hasarlar yapmıştır. Esirlerden birinin ifadesine göre iskele tarafındaki top mürettebatının ekserisi son torpito hücumundan evvel ölmüş bulunuyordu. Güvertenin her tarafındaki cesetleri dalgalar çekip denize almakta idi. Vaziyet bu halde iken olacak gemi komutanı takriben saat 18,30 da kendisini çok seven mürettebatını, Scharnhorst'un sürat üstünlüğü sayesinde olacak, " Bu işi başaracağız „ diye şevkle temin ederek geminin oparlörleri vasıtasile son hitabesini yapmış ve " Son defa olarak ellerinizi sıkarım, son mermiyi atıncaya kadar dövüşeceğiz diye Führer'e işaret çektim. Scharnhorst ileri.. „ demiştir.

Bunun hemen akabinde komutayı ikinci komutanın aldığı oparlörlerle ilân edilmiştir. Kurtulanların hepsi gemi komutanile Amiral Bey'in komuta köprüsünde intihar etmiş olduklarını kabul etmektedirler. Bir hayli müddet yüzebilmesi ve bu suretle mümkün olduğu kadar fazla insan kurtarılabilmesi için tedbirler alınmış olduğu halde Scharnhorst'un birdenbire batışına kurtulanlar hayret etmektedirler. Filhakika Scharnhorst hemen hemen bir ande isabet eden üç torpitonun sonuncusunun infilâkından sonra üç dakikadan az bir zamanda batmıştır.

Bütün subay ve eratın harekât esnasındaki tavır ve hareketlerini vatan filosu başkomutanı " Bahriyemizin en yüksek an'anelerine uygun „ diye tavsif etmiştir. Gündüz 1 No. lı kuvvetin metîn taarruzlarının düşmanı defederek konvoyu kurtarmış olduğuna şüphe yoktur, 1 No. lı kuvvetin müteakıp temas muhafaza raporlarının da 2 No. lı kuvvetin düşmanı yakalamasında kıymeti çok olmuştur. Duke Of York iyi ve sıkı dövüşmüştür. Düşmanın bütün ateşini üzerine çekmiş olduğu 90 - 100 dakikalık zaman zarfında çok defa baş ve kıç ve bordalara çok yakin düşen sukutlar arasında kalmıştır. Her iki direğe, talih eseri olarak, patlamıyan 28 lik mermi isabeti olmuş, grandi direğine giden bütün kablolar kesilmiş ve anemometre kabloları kopmuştur.

A

Şarnhorst'un batırılması

08⁴⁰ ilâ 12⁵⁰ safhası

(Not: Seyir hatları ve mevkiler takribîdir.)

21° 22° 23°

74° 73°

Muskeeter
Matchless
Offortune
Virago

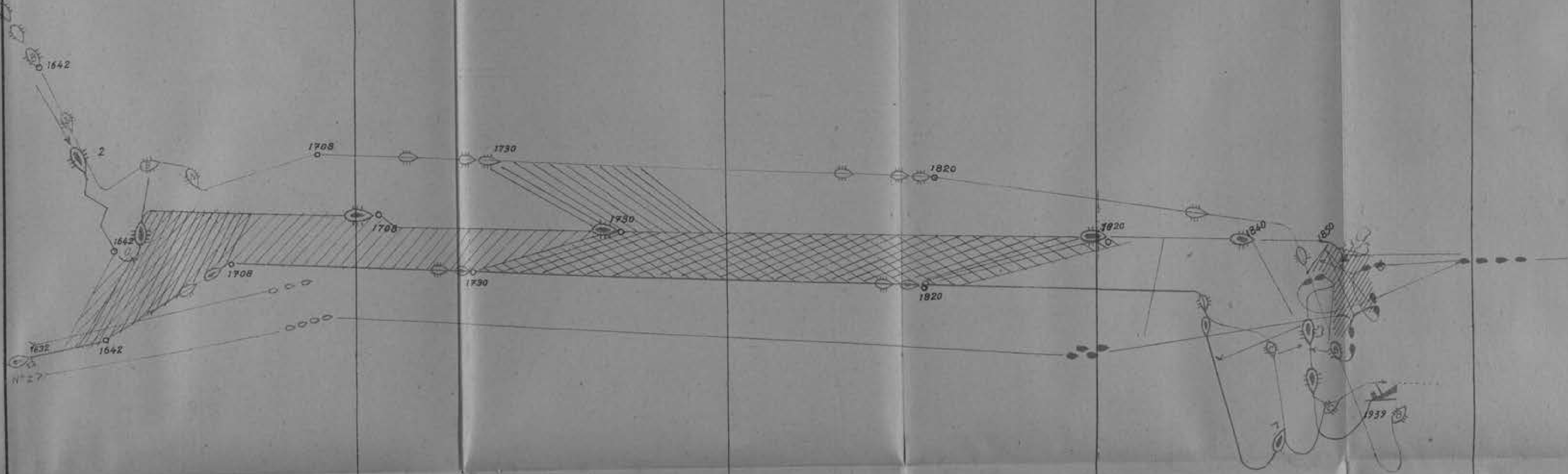
Nº 1.

0 10 20 Mil Tek.

B.

Şarnhorst'un batırılması
16 ^{40} ilâ 19 ^{40} safhası
(Not: Seyir hatları ve mevkileri takribidir)

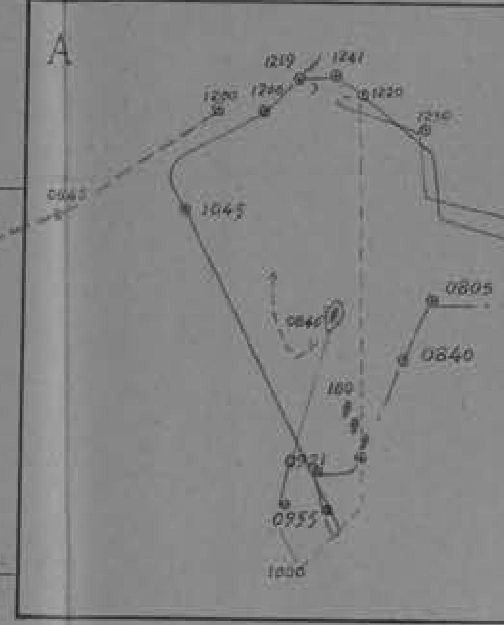

MERCAN DENİZİ MUHAREBESİ
YENİ BRİTANYA
DAMPIER BOĞAZI
LAE
SALAMAUA
YENİ GİNE
Port Moresby
BOUGAINVILLE
SOLOMON ADALARI
CHOISEUL
REKATA BAY
SANTA İSABEL
VANGUNU
TETIPARI
MALAITA
FLORIDA
GUADALCANAL
SAN CHRISTOBAL
MISIMA
ROSSEL Ad.
RENNELL Ad.
JOMARD GEÇİDİ
MERCAN DENİZİ
D'ENTRECASTEAUX DÖKÜNTÜLERİ
Bampton döküntüleri
Port Douglas
AVUSTRALYA
NOT
LEXINGTON
YORKTOWN
KARIŞIK KUVVET
NEOSHO ve SIMS
İSTİNAT KUVVETİ
HAVA TAARRUZU
150°
155°
160°
165°
10°
15°
20°
Mil

Şarnhorst Alman muharebe kruvazörünün batmasile neticelenen harekâtı gösterir umumi kroki

(Not: Seyir hatları ve mevkiler takribidir.)

7-8-1942 VUKUATI
A.- İLK TEMASLAR.
0 Dz. Mili 5 Mil
SAVO Ad.
Düşman kuvveti
PT 48
PT 40
PT 48
Vurucu kuvvet
PT 44
Esperans Br.
PT 40
FLORİDA Ad.
Tulagi Ad.
9° 5' Cenubî
10'
NGGELA CHANNEL
15'
30. XI. – 1 XII 942 de bu sularda
bir deniz muharebesi oldu.
Guadalcanaldaki japon garnizonuna
takviye getiren birlikten 2 krv. 4 Muh.
2 Nk. 1 Şlp. batırıldı. Takviye adaya çıkamadı.
Amerikan kaybı bir Krv. battı. Birkaç gemi
hasara uğrad.
SEALARK CHANNEL
20'
Tassafaranga
LENCO CHANNEL
PT 103
PT 45
Kokumbona
Lunga Br.
Koli Br.
25'
GUADALCANAL ADASI
40'
45'
50'
55'
160°
5'
10'
15'